

per fine

ADAIQ 18

שמואל גישן (גושן)

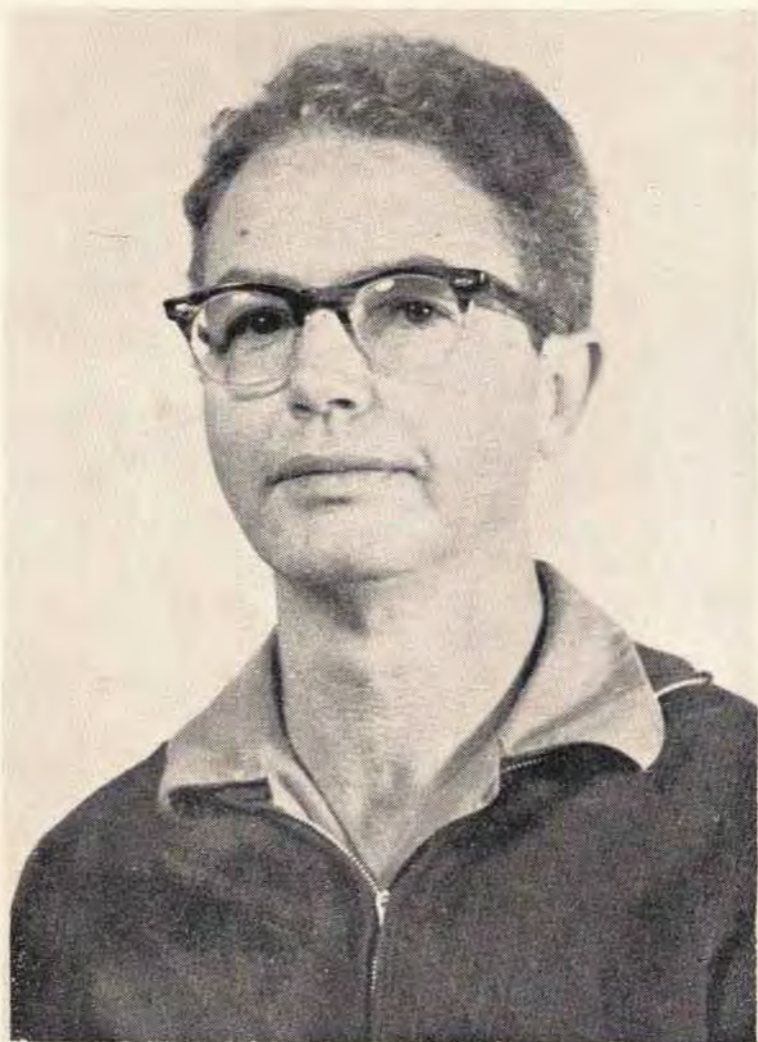
בעין שוחקת

פליטונים ורשימות

הוצא ע"י קיבוץ השומר-הצעיר חצור-אשדוד אפריל 1968

...כי יש גם בהם — בחיינו — משהו

המזכיר מאוד את חיי הים: תנודותיו הרבות והתדירות,
מרחביו הגדולים, גליו השקטים וסערותיו הפתאומיות.
ומאז ראיתי את הנקודה בפעם הראשונה, מאז הכרתי
את החיים בה, מופיעה היא תמיד בדמיוני כאניה קטנה
וחמודה בלב ים..."

כ' תשרי תרע"ה — ה' בניסן תשכ"ז
(15.4.1967—10.10.1914)

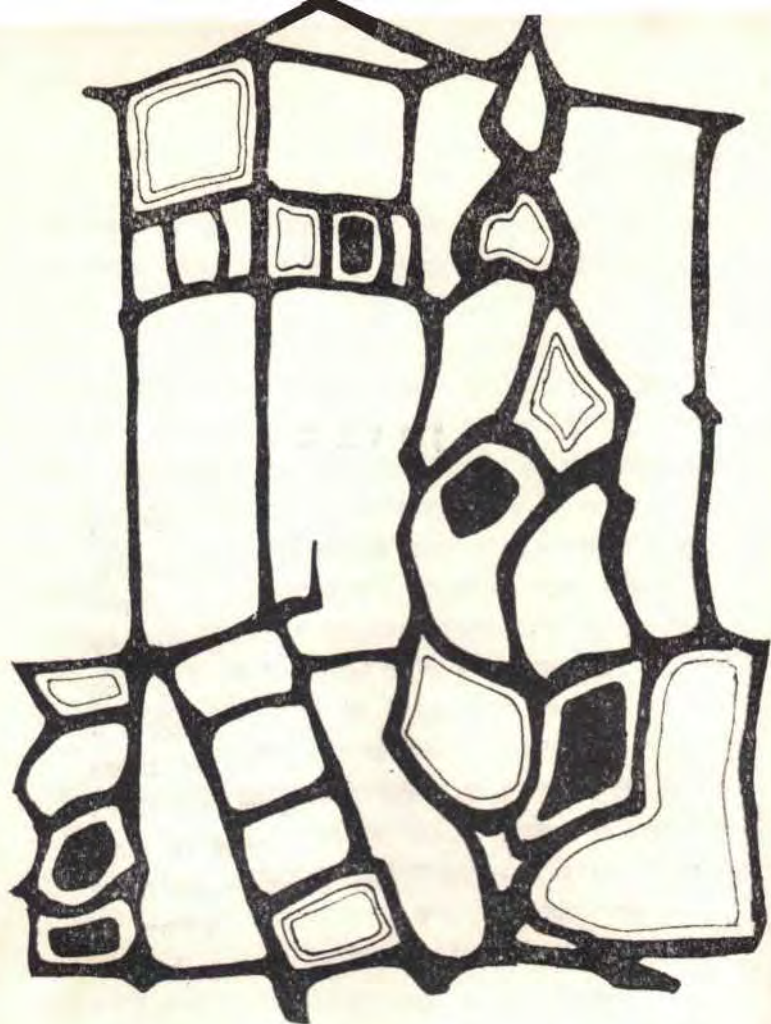
קובץ סיפורים זה מאגד בתוכו את מרבית יצירתו של גושו. חיי הקיבוץ על רוב־גוניותם, חיי החבר על שמחותיו, הצלחותיו ומחדליו ותחנות־דרך בהתפתחותו של הקיבוץ מוצאים בהם ביטוי חתום בחותם ראייתו האופיינית של גושו. אף כי הסיפורים כתובים בסגנון קל ורוויים בהומור מיוחד, אין הם בגדר הומורסקות. סוג כזה עלול רק להמעיט בערכם. נכון יותר לומר, כי זהו יומן החיים, בו האנשים והמאורעות מובאים מנקודת מבטו „האישית” מאוד של חבר החי את חיי היום־יום. ובאשר גושו היה שותף לחיים אלה ועבר כמעט את כל דרך התפתחותו של הקיבוץ עד הלום — יהווה קובץ זה ממילא גם יומנו של הקיבוץ, למרות גישתו האישית של הכותב. יתכן וזהו אף יתרונו.

בהומור שלו אין גושו מתכוון ללעוג לזולתו ולא להוקיע תופעות. אין הוא מתיחס באותה תבונה, כביכול, השמורה לאנשים העומדים מנגד ומתבוננים על החיים מלמעלה, אלא הוא למעשה הגיבור הראשי בכל הסיפורים. הוא חותר לחשוף את הקומיות של האדם הקטן, אשר העולם אשר יצר במו ידיו מתנכר לו וקם עליו לשעבדו. וכאן הדרמטיות וגם הקומיות של מרבית סיפוריו, על אף האופטימיות השזורה בהם. למקרא סיפורים אלה אין אתה יכול שלא לשאול: מדוע עומד החבר חסר אונים מול החברה הממוסדת, החותרת להרבות נוחיות לחבריה ומוצאת את עצמה משכללת ללא הרף הגבלות וסייגים וכולאת את הנפש המתפרצת? — זוהי השאלה הגדולה הניצבת לפנינו ואשר פתרון אין לה...

גושו לא כתב לשם שעשוע. כל סיפור שלו הנו חלק

מהוויתו וטבוע בחותם אישיותו המיוחדת, אשר אינה ניתנת להגדרה במונחים המקובלים. גם סגנונו התמה לכאורה והפשוט הנו מיוחד והולם להפליא את הנושאים עליהם הא כתב. אך מתוך כל הסיפורים ניבט אליך אדם שטוב לבו ואופטימיותו אינם מאפילים על ראייתו החודרת למהותם של הדברים. כאילו אין מחיצה בין גושו שהתהלך בקיבוץ כל השנים, התנהגותו ודיבורו, לבין דבריו הכתובים, כי למשה היה גושו „סגנון” בפני עצמו בכל הופעתו ומהותו.

א.כ.

במושבה

בפסח 1937 נטינו אוהלינו במחנה „עין הקורא”
בראשון-לציון. פרומי חולצה, סעורי חזון, דלוקי תסיסת
נעורים, חסרי כל.

נצבו הימים בסימן עבודת הטוריה בפרדסים, סלי-
לת כבישים, פלוגות בנין במחנות צבא. הערבים סערו
בלהט ויכוחים פוליטיים, בבעיות שיתוף, שאלות האהבה
החופשית, הפרט והחברה.

והלילות — בחולות.

ה ת ו כ ן :

בולגרים
טרמפיסט
היפנוזה
עטים נובעים
המזורים
טרגי־קומדיה
משולש וחץ
המטבע בימי מלחמה
נצחוננו של מזכיר
חיי תרבות — תרבות חיים
אל הרחוקים
יד הגורל

בולגרים

בימים ההם טרם היו הבולגרים בקיבוץ ואנו לא ידענו ולא הכרנו את העולים מארץ נידחת זו. אי לכך, שאלת האיחוד עם גרעין בולגרי היתה שאלה קשה עבורנו.

הנה, טענו השוללים, הבולגרים דומים בוודאי בחיצוניותם לתימנים או במקרה הטוב ביותר ליהודי ירושלים העתיקה ולתושבי צפת הספרדיים. ואם כי יתכן מאוד שאין להם פיאות ארוכות ומסולסלות, הרי אין זה אלא ביטוי למיגרעת יסודית שלהם. כידוע, יהודי בולגריה הם גויים גמורים ועמי־ארצות, אשר אינם מתמצאים בהלכות היהדות ותורתה ואינם שומרים אפילו את יום השבת.

האחרים, אשר אמרו, כי בלית־ברירה מוכנים הם להתאחד אפילו עם הבולגרים, הזכירו משום־מה את הקרבה ליוון העתיקה ותרבותה המפוארת והרימו על גס את גבורתו של לורד בירון אשר נתן את חייו קדוש לשחרורה של ארץ קטנה ולא־נדדעת זו. הם טענו, כי אף שידוע שהעם הבולגרי הוא שוכן יערות וביצות נצחיות וכל בני הארץ הם פראים־למחצה ורודפי מלחמה, הרי בכל זאת יתכן כי היהודים שם נבדלים מהם לטובה, כי לא עסקו אלא במכירת גשק ועבדים והברחת שלל המלחמה. אין ספק, איפוא, כי עקב קשרי מסחר אלה הגיעו אליהם גם הדים מהתרבות התורכית החדשה או לפחות מהמסורת הארמנית.

ויכוח זה הלך והתפשט בכל רחבי הקיבוץ והיחסים בין מחנות המחייבים והשוללים הלכו והחריפו עד... שהגיעו הבולגרים הרא־שונים לחצר הקיבוץ ובהופעתם זו שמו קץ לוויכוח המיגע. חברי הקיבוץ, אשר בהיסוס־מה התקרבו אל האורחים, הופתעו לראות כי הבולגרים הללו הם כחברי קיבוץ לכל דבר. לא רק שאין הם מזכירים את יהודי העיר העתיקה, אלא יודעים הם גם פרק בהיסטוריה היהודית של ימי הביניים ולמדו בבתי־הספר שלהם הלכות דרך־ארץ ומדעי הטבע. ועד כדי כך הגיעו הדברים ששגורים

בפיהם גם פתגמים לטיניים ומיני נוסחאות כימיות ומתמטיות אשר טרם היו ידועות לנו.

והנה הוסכם על האיחוד ובמהרה השתלבו בולגרים בחיי הקיבוץ ומוסדותיו וכעבור תקופה לא ארוכה קשה היה כבר להבדיל ביניהם לבין ותיקי הקיבוץ.

אך במרוצת השנים, בהודמנויות שונות, גילינו כי בכל זאת יש בהם, בבולגרים הללו, משהו מיוחד. איזה תכונות המבדילות אותם מכל יתר החברים. העין הברוחת של דעת הקהל הקיבוצית הלכה וצרפה קו לקו, מזגה תכונות של אנשים שונים, הביטה את החשוב והשמיטה את התפל ובעיני־דמיונה יצרה את הטיפוס של „הבולגרי שלנו”. (ואם בכל זאת יטען אי־מי, כי חבר זה או אחר אינו מתאים לטיפוס המקובל, הרי יאמר לו — כי אדם זה הוא „בולגרי־גליצאי”, או „בולגרי־יקה” או אולי סתם ליטאי יליד בולגריה).

הנה, למשל, אם יספרו בחדר האוכל מעשה בחבר שהתפאר באוזני שומעיו שיש ביכולתו לפצח אגוז במכת מצח והתעקש לעשות זאת, עד אשר הובל פצוע וזב דם אל המרפאה, ישתדלו המסובים לנחש את שם החבר הזה וילחשו איש באוזני רעהו „מי מהבולגרים היה זה?”

או הנה בולגרי זה, העובד במסגריה, הוא אינו יכול להניף את פטיוו הכבד על הברזל המלוכנן אלא אם כן יקלל תחילה קללה עסיטית ונמרצת, השלוחה אל אי־מי אשר אינו נמצא, בעיניו בוודאי מבטא הוא בזה את המנהג המושרש עמוק בלב העם הבולגרי.

אם ייעלב חבר כשבלהט הוויכוח יאמר לו פלוני, כי אינו אלא בהמה בצורת חמור, כי דבריו שקר וכי פרויט מושלם הנהו, יאמר אותו פלוני בתמהון: „לא ידעתי שגם כך דבקה תכונה בולגרית זו”.

ופעם, כשחברה צעירה השיבה ריקם את כל הפצרותיו של חבר,
שרצה שתצא אתו לטיול לילה רומנטי אל החולות, התיאש הלה
ומתוך כעס עצור אמר לה: „שמעי, אל תהיי בול גרית. בואי!“
ואכן זה השפיע...

אך לפעמים, כשחבר מסיים עבודה נאה לשביעות רצונם של
כל הנוכחים, כשאימי מנחית מכה ניצחת על שניים עד שלושה
מיריביו, או כשבין הקופצים אל הבריכה מצטיין אחד בחור בעל גבות
עבות, עיניים שחורות ועור שחום, כי אז יתקדם המצטיין, יתרחק
כמה פסיעות מהתכורה, ירים את ידו הימנית ובתנועה מלאה הוד
וחגיגות יורידה אל חזהו ויכריז באזני כולם: „בול גרית!“
בול גרית!

טרמפיסט

אודה ולא אבוש — טרמפיסט אני. אך אל-נא, רבותי המכובדים, תמהרד לעקם את אפכם ולהטות את פניכם הצידה למען לא תראו אותי ואת ידי המורמת. יש ויש טרמפיסטים — הרוב הם אנשים צעירים המסתובבים כסהרורים ליד מקומות החנייה הראשיים, משרדי ההובלה של הקיבוצים ומחלבות „תנובה“. כפושטייד עלובים הם מתקרבים אל עוררי הנהגים, מתחננים ומבקשים, כי יעשו עמם טובה ויקחום אל מחוז חפצם — אנשים אלה מוכנים אף לשלם סכום כסף קטן לנהג ערבי ובלבד שנסיעתם תעלה בכמה פרוטות פחות מהמחיר הרגיל — גם להם „טרמפיסטים“ ייקרא בימינו. אך אין חלקי עמם. טרמפיסט ותיק אני — גא וישר בעבודתי. — לעולם לא אתחנן בפני הנהגים, לא אבקש את חסדם ולא אסתובב מסביבם כפרפר סביב למנורה. בתבונה, בהכרה עצמית ונקיון כפיים אעשה את מלאכתי.

עם בוקר אארו את חפצי, אחגור את תרמילי ואצא לדרך, אל מחוץ לשוב. אעצור במקום הנוח ביותר, אתישב על הגשר או אבן הדרך ואצפה... הנה מתקרב אוטו, אחריו בא שני, שלישי, אני נמצא בצידי הדרך, מרים יד איתנה האומרת בהחלטיות: עמוד! אני רוצה לנסוע!

יתכן ויתכן, שנהג זה או אחר לא ישמע דברי. יתכן ויתכן, כי אצפה לשווא זמן ממושך — אך לעולם לא יתקפוני יאוש וחרטה — יעברו אוטומבילים ככל שיעברו, יסרבו לי נהגי הטקסי והטרילרים הענקיים — אני מצפצף על כולם — עוד יבוא האוטו שיעצר על ידי ויזמינני לנסיעה: שב בבקשה! עוד יסתובבו גלגלי האוטו „שלי“ במהירות רבה וישיגו את כל אלה המפונקים, אשר זה עתה סרבו לקחתני. עוד נשיגכם ונעבור על פניכם — אוטומבילים יהירים!...

ואתם הנוסעים במיני השרותים השונים, המסתכלים בי בעניין

מבעד לחלונות החולפים... אל נא תדמו בלבכם, כי מלאכה קלה היא זו וכל הדיוט יצליח לעשותה — לא ולא! רק נסיון רב־שנים, סבל ותלאות, אכזבות רבות ומרות הן הן אשר לימדוני את תורת ה„טרמפים“ הקשה והמסובכת.

במבט עין אחד יש לדעת להבחין במקום הטוב ביותר לעמידתך — למען תיראה ע"י הנהג מרחוק. יש לבחור במקום המתאים על פני הכביש, בו יוכל האוטו להעצר בקלות מרצונו הטוב... עליך להבחין מרחוק בטיב האוטו, בסחורתו המיוחדת ועל פיה לנחש את מטרת נסיעתו. עליך גם להתאים את עמידתך, את צורת הרמת ירך והבעת פניך לפי טיבו וסוגו של הנהג ולבסוף — עליך לדעת את מלאכת הקפיצה אל האוטו המאיט את הילוכו, את ישיבתך ליד הנהג ואת סוד דבריו הראשונים אליו. לא — רבותי — לא מלאכה קלה היא. תורה היא — ולימוד היא צריכה.

ולאחר שתעבור את כל המכשולים — מנת חלקם של כל המתחילים — והגעת לדרגת טרמפיסט ממש, צא וחשוב מה רבים היתרונות העומדים לפניך.

ראשית דבר, אינך זקוק כבר לפרוטות עלובות אלה, אשר היה עליך לקבל מוועדות ומוסדות. פטור הנך מתקציבים ומחשבונות חברתיים. אספת מספר שבתות, ריכות ימי־הג וחופש — צא לדרכך, סע! בת נולדת לבן אחיך, הצגה יפה מועלית בעיר, נשף יובל מתקיים באחד הקיבוצים — התייצב בצידי הדרך, הרם יד! אם חס־שלום אחותך חולה, חברך נפצע, או בחורתך מתקשה ללדת — עצור את האוטו הראשון, שב ליד הנהג ואמור לו: לעפולה! וככל האפשר מהר! גם בתור אינך צריך לעמוד, לא ליד הקופה ולא בתור הארוך של המצפים לאוטובוס.

אינך צריך להתקדם אט אט, בקצב מעצבן ובפחד בלב פן בהגיעך לפתחו תשמע את הנהג המכריז אל מול אפך בקול שיש בו שמץ מהשמחה לאיד: אין מקום! לא לעלות! ואם לא פקעה

סבלנותך, לא כשלו רגליך ועלית סר"ס לאוטובוס — מה משעממת
תהיה הנסיעה — כאן, כך נדמה לך, התרכזו כל האנשים הרציניים
והמשעממים בעולם. כולם טרודים בענייניהם. הנה — לידך יושב
איש אדוק בעל זקנקן עגול, פיאות וכיפה. תחילה הוא קורא בסידור
התפילה כעבור רגעים אחדים מוריד ראשו בקצב איטי עד שנתבל
בספסל שלפניו, פוקח עיניו, מתנער, כביכול, ובו ברגע נרדם שוב....
האשה היושבת לפניך נראית לך מעניינת ברגע ראשון ומושכת את
תשומת לבך, אך במהרה הנך נוכח לדעת, כי עסוקה היא בהאכלת
בתה הקטנה, המתעקשת ומסרבת לבלוע את הבננה... ובאווירה
משעממת זו נראה לך חסר עניין אפילו משחק־האהבה המתנהל
אי־שם מאחוריך — בספסל האחרון, בין הטרזן המגונדר לבין
הנערה אדומת השפתיים.

משעממת, נורא משעממת היא הנסיעה באוטובוס — במיוחד
עבור איש־התנועה מלא רוח הרפתקנות... ופעם — עד כדי כך
הגיעו הדברים שמרוב רוגז ושעמום שתקפני בשעת נסיעה באוטו־
בוס, לא יכולתי עוד להתאפק. משכתי בחבל הפעמון, בקשתי
לרדת ועמדתי שוב — כמנהגי מימים־ימימה בצידי הכביש להמשך
הדרך בטרמפ האהוב עלי.

והנסיעה בטרמפ — מה טובה ונעימה היא....

הנך עומד ליד הכביש, על הגבעה שמאחורי הסיבוב — כאן
מתרכזים בזה אחר זה מספר שותפים־לגורל, אתה סוקר את פניהם
ולבושם ומסכם בליבך, כי אכן כולם חברי קיבוץ הם. אתה מתקרב
אליהם ומאליה קולחת השיחה, בתחילה בעצלתיים, בחוסר אמון,
בחשדנות־מה, אך במהרה היא מתגלגלת מענייני הפרט לענייני
הכלל. הלהט גובר והולך, הוויכוחים נעשים סוערים והקרבים למקום
ישמעו כבר מרחוק, כי הוויכוח נטוש על השיתוף של קיבוץ ג'; על
הארגון הלקוי בקבוץ ש. ועל הגזברית החדשה במשק מ'. כך, בלהט
הוויכוח ושמיעת החדשות עוברות חולפות שעות רבות — בצהריים

מתישבים מתחת לעץ, מוציאים מתרמיליהם „מנות החרץ“, סועדים את לבם ויוצאים שוב לחפש את מזלם — היום עוד גדול... עוד ייעצר לפניהם האוטו הנכסף, עוד יגיעו למחוז חפצם...

מובן מאילו הוא, שכל הנהגים הרגילים להעלות טרמפיסטים, אנשים מעניינים הם היודעים לגלגל שיחה יפה בעניני דיומא, הרוצים לשמוע את דעתך על מאורע זה או אחר ומשתדלים להנעים את נסיעתך ככל יכולתם. אם נהג־חבר־קיבוץ הוא יספר לך על הנשף האחרון שהתקיים במשקם, על ביקורו המוצלח של חבר הועד־הפועל ועל הוויכוח הער שהתפתח בעקבות הרצאתו. הוא יתאונן על הליקויים בשיתוף ויתפאר בהישגי הרפת והפלחה שלהם. ואתה — תזכר ודאי באחד החברים הוותיקים שלך, אשר זה מכבר עבר לקיבוצו של הנהג, או בשני שלמדת אתו בקורס רעיוני ותשאל לשלומם... תתעניין בבריאותן של החברות ובגיל הילדים שלהם ותצפה להמשך סיפורו בעניין רב. אך אם הנהג יהודי סלוניקאי הוא — אל־נא תדאג, שב והקשב בנחת לסיפורו התוסס, לביטויים הדרמטיים... הנה יספר לך הוא על ימיו הראשונים בארץ — עבד כחמור, התגורר בשווקים וחסך פרוטה לפרוטה עד אשר קנה יחד עם חבריו את האוטו הראשון. „היו ימים טובים אז — ואנחנו עבדנו בשתי משמרות — אבל על האוטו שמרנו, כמו ששומרים על אשה — נשבר האוטו, הכל הולך לעזאזל ואתה צריך שוב להיות סבל. עשינו הרבה כסף, קנינו עוד אוטו ואח־כ עוד ועוד הנה אנחנו עכשיו חברה גדולה. עם גרזים והרבה אוטומובילים והפועלים — רק משלנו. ולי הם אומרים: אתה הראשון, אתה תהיה המנהל של החברה, ואני אומר — לא! אינני רוצה, אינני יכול לשבת במשרד. טוב לי באוטו שלי, זה הראשון, הוא כבר זקן, חצי שבור אבל אני אוהב אותו...“

וכך יספר לך הנהג, בהפסקות קצרות, גם על הוריו ואחיותיו אשר ביוון ועל הזוועות אשר השיגוהו שם, על מאמציו להעלות ארצה את

שני אחיו, על המגרש אשר קנה מעבר לירקון ועל רצונו להחליפו במקום אחר מתאים יותר וזול יותר... ואתה — שב והקשב — אל תפריעו בשאלותיך ובהערותיך המיותרות — את סיפורו ישמיע לך מתחילתו עד סופו — לאורך כל הדרך...

לפעמים יודמנו לך נהגים שונים ומשונים. אחד ירצה ממך כי תילווח לשירתו, שני יגלה לך, כי גם הוא היה פעם חבר קיבוץ וברצון היה חוזר אליו, אלא שעכשיו הינו מטופל כבר בילדים ובמניות. ושלישי — ימסור לך סוד אי־הנחת שלו מאשתו וברצון היה מתגרש ממנה אלמלא...

אך תהיה נסיעתך בטקסי פרטי או באוטו משא, יהיה הנהג אשר יהיה, תמיד יעבור עליך הזמן כחטף ובעודך מאזין לדברי הנהג, תשתומם למראה האנשים הנחפזים ברחוב, לשוטר התנועה, לבית הכחול אשר ליד הסיבוב — ותחוש כי הנה הגעת למחוז חפצך.

אולם בזה עוד לא תמו יתרונות הנסיעה בטרמפ. עם שובך הביתה חשב על הספסל שליד חדר־האוכל ותספר למאזינים על הנסים שקרו לך בדרכך, על הצלחתך ועל ההפתעות הרבות והנעימות שפקדו אותך. והחבריה — יעמדו בצד, יאזינו ויקנאו בך, כי טרמפיסט ותיק אתה — בר מזל!

כן, רבותי, טרמפיסט הנני ואתם אל נא תעקמו את אפכם. בקשה לי אליכם — אם תראו פעם שעומד אני ליד הכביש ומצפה לטרמפ ואתם נוסעים שמחים ושאננים באוטו הפרטי של אחד מחבריים — עצרו את הנהג ואמרו לו:

עמד נא וקח את הבחור — טרמפיסט ותיק הוא...!

היפנוזה

חדר האוכל המלא חברים היה שקט להפליא. ישבנו כהלומי רעם. עיני כולם היו מרותקות אל הבמה — חברנו ישב שם כמחוסר הכרה עצמית, בלי רגשות וחשים. דומה היה כישן בעיניים פקוחות. פניו חסרו כל הבעה, ידיו מורדות ככלי אין חפץ בו — רגליו כשלו. היה נתון כולו בידי האורח המהפנט, אשר הצליח לעשות בו ככל העולה על רוחו. רק נשמע הלחש המצווה עליו — וחברנו קם מכסאו וכמכונה המכוונת בידי אדם, כחיה הנשמעת לבעליה, מילא אחר הפקודות — בקפדנות ודייקנות.

לנגד עינינו נבח חברנו ככלב, רץ וקפץ, עמד על ידיו, התפתל כנחש על הריצפה. לפי פקודות המהפנט, דימה חברנו שהנו נמצא במקלחת; נטל את ידיו בחול במקום במים, רחץ את שיניו במקל אשר הושט לו, ניגב את ידיו ופניו בעתון ישן ומקומט. „הנה אתה בא אל חדר-האוכל” — לחש לו האורח — „והעובדת מגישה לך ארוחת-בקר טעימה, אכול!” ו...חברנו המסכן ישב על כסא, שתה מים מלוחים, אכל חצילים לא מבושלים ובצלים לרוב — כאילו היו ערוכים לפניו תה וסוכר, עגבניות ותפוחי-עץ...

„עכשיר” — הפסיקו האורח — „נשמע צלצול הפעמון, עליך לקום וללכת לעבודה בנגריה, לנסר את העץ המונח לפניך”. חלף רגע — וחברנו לא קם ממקומו. השתומם האורח אך לא נבהל, חזר על פקודתו — הפעם במתינות ובקול חזק יותר, ובכל זאת לא זע חברנו ממקומו, ישב כתקוע במושבו. אפילו לא הושיט יד לאחוז במקל המונח לפניו. השתומם האורח והשתדל להשפיע עליו בכל האמצעים; לחש, ביקש, מולו ישב חברנו כאדם שאין דבר היכול להשפיע עליו. נדהם האורח. זו לו הפעם הראשונה שנפגש בסירוב כה עקשני וחזק. התהלך על הבמה מתוך עצבנות, כעס, קצף — לבסוף עיף והחליט החלטה נמרצת: ניגש פעם נוספת אל חברנו, אשר

עמד בסירובו ובצעקה חזקה שאל: „למה לא תשמע לפקודות? הרי צווייתך — עבוד!“

„לא!“ — השיב חברנו מתוך שקט ובטחון עצמי — „היום יש לי שבת“.

כאשר בדקנו את סידור העבודה מצאנו שצדק.

הנסיון השני היה מענין יותר. הפעם השתדל המהפנט להוכיח לנו — אחר הכשלוֹן הראשון — את כל כוחו. כיבו את האורות באולם. הצטופפנו ושמרנו על שקט מוחלט. לא עברו רגעים מועטים — וגם החבר השני שעלה על הבמה, היה מהופנט ובדייקנות נמרצת מילא אחר הפקודות אשר נתנו הפעם:

„יורים על הקיבוץ“ — לחש המהפנט והחבר, קם בזריזות ואחז במקל ויצא. כביכול, בראש קבוצה להשיב אש. כאשר נודעו לו כי דרוש שיעון לאחד החברים היוצאים עם הפלוגה, מיהר, הוציא את שעונו מהכיס והושיטו לזקוק לו. הוא גם התנגס לבריגדה כששמע, מפני המהפנט, שוועדת החברים רשמה אותו בין המתגיסים. לא ניכר בו כל היסוס או חרטה במלאו אחר החלטות הקיבוץ.

„והנה“ — לחש האורח — „אתה ברחוב. קר. גשם יורד בלי הרף. לך חם, כי הנך לבוש היטב, אולם הנה עובר נער אומלל רועד מקור“. כהרף עין קם חברנו וללא היסוסים ומחשבות נוספות, חלץ בעליו, פשט מעילו, מכנסיו וחולצתו והגישם לנער המדומה. וכך כמעט ערום עמד הוא על הבמה, רועד מקור אך מאושר כאדם שמלא חובתו.

גם המהפנט שמח הפעם. היה זה נצחון מלא. הוא הוכיח את יכולתו.

אולם לפתע קרה דבר־מה מוזר — החבר אשר ישב על הכסא כנטול הכרה — קם ובצעדים מאוששים, מתוך החלטה עקשנית, ניגש אל הבגדים, אשר לפני רגעים מספר נתן במתנה. נראה היה

מבוהל — תפש את חפציו והתחיל מחטט בהם, צעק וצרח, כעס, בעט ברגליו, קפץ אגרוף, איים. האורח נדהם, רץ אחרי „המהופנט“ ובקש להרגיעו, התחנן לפניו פקד, לחש, אולם דבר לא עזר. החבר חיטט בכיסו מכנסיו, הפך חולצתו, זרק את מעילו — עד אשר נשתתק. החזיר הכל למקומו ובשקט ובמתינות חזר אל מקומו מוכן ומזומן לשמוע בקול המצווה עליו...

אולם עכשיו — החזיק בידיו שילינג, אשר הוציא מכיס בגדיו... היה זה השילינג אשר קיבל הבוקר מוועדת חברים להצגת קולנוע!

— אדם עני אוכל תרנגולת רק בשני מקרים — או שהוא חולה או שהתרנגולת חולה. חבר קיבוץ אוכל תרנגולת רק במקרה אחד: כשהוא חולה שוחטים עבורו תרנגולת חולה...

עטים נובעים

דברי פרידה.

עט נובע יקר,

מה נפלאים היו חייך בקיבוץ! כמה רבים הם החברים ששרתו אותך והעניקו גם לך חלק מאושרם ומשמחתם, מעצבותם וממרידותם. ואתה חיית במלוא-נפשך את חיי כולם, רעדת יחד עם היד העדינה אשר כתבה את מכתב האהבה הראשון, קפצת משמחה עם הבשורה על מקום התישבותנו, התעצבת בהודיעך לנו על החבר שנפצע בקרב.

האמנם אדישה היתה היד, אשר נפרדה מן החיים בכתבה את דבריה האחרונים אלינו? ההרגשת את שמחתו של הגזבר, כאשר חתם על חוזה העבודה החדש? והמזכירה הצעירה, העליוזה ורעננה תמיד — האמנם גם בכותבה את יומנה בשעת לילה מאוחרת היתה כה מאושרת ושמחה?

ובעינינו, עט נובע יקר — הפכת לסמל של דרגה ותפקיד בקיבוץ. מה רבים היו אלה שהשתקקו אליך, רצו להיות בקרבתך, להראותך לחבריהם. ואחרים — מה מאוד רצו להפטר ממך — הן כך ראו את סיבת כל האסונות והתלאות שנגרמו להם בנושאם אותך בחולצתם. מאז ימי נעוריך הראשונים — עת באת אלינו מלווה ע"י הגזבר החדש — עברו חלפו שנים רבות רבות. מתי-מעט היינו אז והנה גדלנו, בגרנו, קיבלנו אולקוס, הולדנו בנים, יצאנו לנגב ובכל אלה לוויית אותנו נאמנה, ומפני זה — קשה שבעתיים הפרידה.

עט נובע סוג ג'

הנוסעים מתרוצצים מבוהלים בחצר ומביאים אל האוטו את חפציהם האחרונים. גם הנהג עסוק בהכנות לנסיעה. רק שם למעלה, מעל לחביות הנפט שעל האוטו, יושב בחור ומסתכל באדישות על כל המתרחש סביבו. רק מדי פעם הוא מוריד את העט הנעוץ בחולצתו, הופכו לכאן ולכאן, מנענעו מעלה מטה, מוריד בעדינות

מורפרות את המכסה, מתיו טיפות דיו, מלטפו בחיבה ומחזירו אל חולצתו. מה רבה השמחה שגורמת לו עבודה זו! ואתם העומדים למטה, החושבים אתם, כי סתם עט זר נושא הוא, ואולי תחשבו כי מרמה הוא אתכם, חושבים אתם ודאי שעט זה בכלל אינו נובע או רק בכתמי דיו מסוגל הוא „לכתוב?“ אפילו. יהא כך! האם זהו החשוב? האמנם אין זה פלא בעיניכם, כי למרות שאין לו, לבחור זה תפקיד רשמי בקיבוץ — קבל עט נובע?

התאספה ועדת השיתוף לישיבה מיוחדת, דנה והחליטה לתת לו עט! והוועדה — אתם יודעים זאת — סתם כך לא תתן לאף אחד עט ויהיה הוא, ז.א. העט, אפילו סוג ג', התדעו כמה מאמרים כבר כתב לעתוני הקיבוץ, כמה סיפורים חיבר? והשיר שהודפס בדף הסיום — הרי שלו היה!

והנה מאז קיבל את העט — נצנץ רעיון במוחו: רומן! עתה יכתוב רומן מחיי הקיבוץ והכל כבר כמעט מוכן אצלו — הסיפור בקווים כלליים, החלוקה לפרקים השם... רק הפרטים דרושים לו עכשיו. במיוחד מחיי הפלוגה — תמונות נוף מדברי... ומפני זה נוסע הוא עכשיו לשם. הרעיון הולך ומתגשם, עוד שבועות מספר וספר בעל כריכות ירוקות יונח בחלונות הראווה ובאותיות זהב: „היא אמרה לו“... רומן מאת....

האטו זה. הקץ לחלומות. יש לעבוד. הבחור מוציא מילקוט פנקס ארוך, מוריד את העט ורושם...
פנו דרך! עט נובע סוג ג' — נוסע לפלוגה.

סוג ב'.

אם תראו בחור בעל עט מסוג אחר, עט שאפשר לכתוב בו אי-אלו מלים כשורה, עט שרק פעם בחדש יש להביאו לתיקון ובכל ערב יש רק לשטוף אותו במים חמים ולהניחו ללילה על סף החלון כשהציפורן כלפי מטה, עט שכותבים בו, צריך רק מדי פעם להתיז כמה טיפות דיו על הרצפה (או על נייר המונח לידך למטרה זו)

אם — בקצור — בעל עט נובע סוג ב' הוא הבחור — אז אין לי להרבות עליו את הדיבור. זהו חבר לא מהגדולים בקיבוץ ואף לא מהקטנים. פקיד דרגה ב' — כפי שאומרים בעולם הרחב. יתכן והוא חבר מרכזי באיזו ועדה רגילה, או חבר רגיל בוועדה מרכזית. מצד אחד מקבל הוא את תלונות החברים על מעט העבודה הנעשית בשטח פעולתו — או על מעט הכסף והימים שהוא מחלק לעזרת הורים, לטיולים וכדומה. ומאידך — קוראים לו לעתים תכופות לישיבה של הוועדה הכלכלית ושם „מסדרים אותו“ על שעבר על התקציב ומבקרים את דרישותיו המופרזות לימי עבודה ולחופש שגתי. הו, אילו ידעתם כמה היה רוצה לסלק מעליו את העט ולהשליכו לכל הרוחות. באותו יום היה משכים קום, היה הולך אל חבר ועדת השיטוף מחזיר בשקט ובנימוס את העט, מודיע לו על התפטרותו — כאילו מתוך צער — ורק אחר עזובו את החדר, היה רץ בשמחה אל חדרו מנשק לחברתו המבוהלת, משתטח על הספה, נאנח מעומק הלב ומסביר: „הנה, החזרתי כבר את העט. מהיום והלאה — הריני אדם חופשי!“... אולם לא, אין מקבלים את התפטרותו. ועט נובע סוג ב' נעוץ לו בחולצתו — כאבני ריחיים על צוואר.

אסיפות

א) הראיתם פעם אסיפה של עטים נובעים בקיבוץ? רוב המתאספים סוג א' הם. וכמה הם חשובים, רציניים ומה רב הכוח הטמון בהם. הנה העט, שחתיתתו מחייבת את הקיבוץ. לפניו יומן משרדי קטן, מלא מספרים. העט עובר ביעף על כולם, נתקל באחד מהם, מהסס רגע, מחליט, מסמן אותו — חותם. ההחלטה נתקבלה: „החודש יוקם צריף בעל 4 חדרים בקיבוץ“. האסיפה נמשכת. העט המרכז את השיחות פועל עכשיו. בפנקסו רשומים שמותיהם של החברים. בחורים לחוד ובחורות לחוד. בעלי התפקידים מצויינים בקו אלכסוני. והעט עובד. הפרוטכול רושם: פלוגה יוצאת מחר לעבודה. מקבלים את הזמנת הארגונים. קובעים מרכזת מכבסה. אולם

די כבר, העטים עייפֿים. מזיעים. האסיפה מסתיימת. העטים מתפזרים.
 (ב) אם תראו אייפֿעם מרוכזים ביד אחת 3 — 4 עטים מסוגים
 שונים — אל נא תייגעז את מוחכם כמה ואיזה תפקידים חשובים
 ממלאת יד זו. אל נא תחשבו גם, כי מאושרת ושמחה בחלקה היא,
 בעלת מעמד חשוב ומכובד בחברה.
 אדרבא דעו, כי זוהי ידה של חברת ועדת השיתוף שלנו —
 בעלת התיק: עטים נובעים. החשבתם פעם כמה טרחות וצרות,
 כמה בירורים וויכוחים גורמים עטים אלה המרוכזים כאן? המשערים
 אתם כמה זמן יש להוציא כדי לתקן מדייפֿעם את החלקים השונים?
 ואיך סוף סוף אפשר לחלק את מעט העטים הנמצאים עתה ברשותה
 בין מספר כה גדול של חברים בקיבוץ. הזקוקים מאוד — הדורשים
 ושמגיע להם — ללא כל ספק — עט נובע?!

המוזרים

גם עכשיו, כשכל המקרה הוא כבר נחלת העבר, וכשאפשר לדון עליו בשקט וללא התרגשות מיותרת, קשה לנו להחליט מי מבין שניהם היה האדם המוזר ביותר בפלוגה. כי בעצם שניהם, פעם זה ופעם זה, ריכזו את תשומת הלב של כולנו במעשיהם המיוחדים והבלתי רגילים.

הוא היה טבעוני ומעולם לא אכל מאכלים מבושלים. את לחמו אפה מגרעיני חיטה היה. קליפת עץ רחבה וכפות תמרים שימשו לו כלי האוכל היחידים. בחדרו אשר בקצה המחנה היתה רק מיטת עץ נמוכה. גזע אלון רחב שימש כיסא. שיח יבש וקוצני התקוע בפינת הקיר הווה את ה"מותרות" של החדר.

בגינה שליד חדרו הוא שתל — לפי העונה — כרובית, סלרי, בצל. עם בוקר היה יוצא אל גינתו, אוכל שם מן הבא ליד, רץ יחף וחצי ערום מסביב למחנה, נעצר מדי פעם מתכופף פעמים מספר, מרים רגל ימין, משתטח, זוחל ושוב רץ...

גם השקפת עולמו היתה טבעונית ביסודה. את השקפתו זו הוא השתדל להסביר ולהפיץ ברבים. בזה ראה את תפקידו העיקרי בקיבוץ. עם כל חבר, ובכל אשר הלך הסביר בהתלהבות את דרך חייו, את הטבעונות ויתרונותיה לחיי הפרט והכלל הקיבוצי... וכשם שקשה היה לשנות דבר מה מהלכות חייו המשובנים, כן קשה היה להרחיקו ממחשבותיו המוזרות ומנושא שיחתו היחיד.

היא גרה בקצה השני של המחנה, ליד החורשה הקטנה. לדעתה, היה זה המקום המתאים לה. לאופיה ולצורת חייה. כל מרצה, תשוקותיה וידיעותיה היו משוקעות באוסף הזוחלים שלה. לחיות אלו, המפוזרות בכל פינות חדרה, היא הקדישה את כל זמנה הפנוי. בבוקר, עוד לפני השמע הצלצול, היתה מתעוררת, קופצת ממיטתה ורצה אל ארגזי החיות שלה. היא מאכילה אותן בזבובים

ותולעים, מנקה אותן במברשת קטנה, ובעדינות ורגש אמהי מחזירה אותן אל תאיהן. על פעולה זו היא חזרה גם בשעות הצהריים. וכן גם בערבים, לפני לכתה לישון. והאוסף שלה הלך וגדל. ילדים וחברי קיבוץ שיתפרעו לה עמה. עם כולם ובכל מקום דברה אך ורק על אוסף הזחלים שלה. נראה היה, כי לו היא הקדישה את כל חייה.

גם אני הייתי בין מבקרי ביתה. מדי פעם הבאתי לה פרפרים או חרדונים שנודמנו לי בדרך, בשעות עבודה. באחד הימים, כשחזרתי מהחופש שלי, מהרתי להכנס לחדרה. הבאתי לה מהצפון זחל מזר, שאיש מאתנו לא ידע את טיבו. החדר היה היה ריק. אך גדהמתי למראה עיני: החדר שינה את אופיו. הוא היה נקי ומסודר. השולחן היה מכוסה מפה צבעונית. על מיטה רחבה היו מונחות כריות רקומות. צלחת מלאה עוגיות וממתקים עמדה על השולחן. כוסיות ובקבוקי יין עמדו במדף, במקום ארגוני הזחלים.

„מה קרה לה?“ — חשבתי בליבי. „ההחליפה דירה? העזבה?“ אך ברגע זה נפתחה הדלת והם שניהם, חבוקי זרוע ועליזים, נכנסו לחדר.

„כן, חל שינוי בחיינו. אמרו הם בקול אחד. ואתה טרם ידעת? הרי אנו גרים יחד. זהו חדר המשפחה שלנו. הנה, כבר רכשנו צנצנת, ארון בגדים, וילונות, מיטה רחבה. ידידים הבטיחו לנו גם שטיח גדול. בוא, נשתה לחיים!“ ובדברו כך, ניגש הוא, הטבעוני, אל הארון והגיש כולנו עוגה וכוסית יין.

היא הרגישה במבוכתי. בידי היה הזחל הנדיר. היא התקרבה אלי, וללא אומר לקחה אותו מידי זורקה אותו מעבר לחלון, מתחת לעץ הסמוך.

„לחיים, לחיים“ — קראנו כולנו בקול, ולגמנו מן היין.

הם היו אנשים מוזרים, לא כן?

מרגי' קומדיה

נכנסתי בשקט אל חדרה. היא היתה שקועה בעבודה משונה. על השולחן היה מונח נייר ועליו משבצות שונות, בצד עמדר סיכות-דגלים קטנות ועליהן רשומים שמות. מדי פעם הוציאה סיכה ממשבצת אחת והעבירה אות לשניה, אח"כ הוציאה שתיים והוסיפה אחת — וכך העבירה דגלים ממשבצת למשבצת. הוסיפה, הורידה, תקנה.

„מה עבודה משונה זו?“ — הפסקתי את שתיקתי — „המתכננת

את תוכנית פלישה חדשה או קרבימי?“

„לא“ — אמרה היא — „הריני מרכיבה את ועדות הקיבוץ.

הנה, אני מעבירה את בתיה מוועדת החברים לוועדת החינוך“ ובדברה כך הוציאה דגל קטן שעליו היה רשום השם הנ"ל והעבירה אותו למשבצת שניה.

„את גליליה נעביר מוועדת חינוך לוועדת עבודה, אז ישאר

מקום ריק בוועדת חברים, נעביר לשם את רבקה, אז נצטרך חבר נוסף לוועדה הפוליטית ולשם כך נוסיף שמה את מונקו — אולם יהיה מקום ריק בוועדת תרבות, אז נוציא את יהודית ונוסיף את מרים וגוריד את עמוס, נעביר את שולמית ואת בבי ואז ישארו לנו רק שני תפקידים פנויים..“

ברגע זה ניצלתי את ההזדמנות ויצאתי את החדר. שקועה

במחשבותיה, לא הרגישה בדבר. כעבור שעה קלה, בעוברי ע"י חלונה, שמעתי את קולה הנוגה:

„נעביר את בתיה שוב לוועדת חברים ומשם נוציא את רבקה.

ועמוס יחליף את מרים והיא תכנס לוועדת תרבות. ואז יחסרו לנו 3 חברים ל-2 ועדות..“

משולש וחץ

לא נכון הוא. כי לא היתה באחד מקבוצינו שביתה מאורגנת של ענף שלם. כן היתה. ועד איזו! אני בעצמי שמעתי עליה והייתי מעורב בה איכשהו. הנה ואספר לכם.

היה זה לפני שנים מספר. אצלי זו נקראת תקופת „מעוז“. ימי עבודה החזרתי שם. הייתי עוזר-נהג באוטו של קיבוץ, אשר ריכז את עודפי החלב של משקי העמק והובילם אל מחלבת „תנובה“ בתל-אביב.

באותו בוקר נכנסנו אל חצר המשק של אחד מקיבוצינו בעמק. נעצרנו ליד המחלבה. כרגיל מדי בוקר, היינו מקבלים מהם ששה עד שבעה כדי חלב. הפעם עמדו עלי-יד הדלת 14 כדים. חשבנו שנפלה כאן טעות, אולם ברגע זה ניגשה אלינו מרכזת הרפת ובפנים זרעפות הסבירה לנו את פשר הדבר: „מהיום והלאה נשלח את כל החלב ל„תנובה“, אין לנו כל ברירה אחרת. אנשי המספרא העלו את מחיר האספקה לרפת. אצלם זה עניין של התחרות עם הפלחה. רצונם להגיע ליום עבודה גבוה ומאידך — המטבח רושם את החלב שלנו בחצי מחיר ויום העבודה של הרפת יורד יורד. לא נסבול זאת עוד. לא ניתן חלב למשק ודי!“

העמסתי את הכדים, רמזתי למרכזת הרפת, כי מבין אני ללבה ונסענו.

אולם השביתה לא הוגבלה לענף הרפת בלבד. היא הלכה והתפשטה מענף אל ענף, ממפעל למפעל וממוסד למוסד. המטבח, אשר לא קיבל את כמות החלב הדרושה, לא סיפק אוכל לחברים. החברים הרעבים לא יצאו לעבודה בשדה וכך התפשטה השביתה בכל החצר, עד כי למחרת בבוקר, כשהתקרבו אל שער המשק ראינו את החצרן עומד על כיסא גבוה ומתקין שלט: „הקיבוץ שובת — הכניסה אסורה“.

לאושרנו, מצב בלתי־טבעי זה לא נמשך זמן רב, עוד באותו ערב התקיימה שיחת חברים דחופה וסוערת. היה ברור לכל, כי מקור הרעה הוא ביחסים גרועים שבין שני ענפי המשק העיקריים — המספוא והרפת. נאמרו דברים קשים ומרכזי שני ענפים אלה האשימו זה את זה הדדית בצרות־עין משקית, בחוסר הגינות ובחוסר הבנה מינימאלית כלפי המאמצים של הזולת, ההתרגשות היתה רבה, אולם לבסוף התקבלו החלטות מתאימות, אשר סיפקו את כולם והשקיעו את הרוחות. הוחלט להוריד את מחיר המספוא, ע"י זה יירד במילא מחיר החלב ויוקטנו הוצאות המטבח. דבר זה יגרור אחריי הזולת יום ההוצאה של המשק ויביא להגדלת הרווחים של כל ענף וענף. השביתה הסתיימה, איפוא, לשביעות רצון כל החברים.

ואמנם, בהגיענו ביום השלישי אל משק זה, ראינו כי הוא חזר אל מסלול חייו הרגיל. ליד הרפת עמדו משה עד שבעה הכדים הרגילים, אולם יחד אתם עלו על האוטו שלנו שלושה טרמפיסטים — מרכזת הרפת, ילדתה והבחור שלה. הם גסעו לחופש שנתי, לחנפש קצת... „בבקשה לעשות הכרה“ אמרה אלי מרכזת הרפת. „זאת היא בתי רזה — הבחור שלי — מרכז המספוא שלנו.“ אני לחצתי את ידו...

ובכן, ישאלו החברים, למה זה נתת שם משונה כל כך לכתבה שלך „משולש וחץ“? „זהו שם סימלי“ — אומר אני לשואלים — „מורדניסטי“.

וכי יכולתי לכתוב פשוט „שביתות והשבחות בקיבוץ“? הן זה לא מתקבל על הדעת, נכון?

המטבע בימי המלחמה

כאשר ראה יחיאל שגם אחר הצלצול השלישי התאספו בחדר האוכל רק שלושה חברים (חברו הסנדלר, הבחורה שלו — שרה ועוד אחד — שלישי), מיהר לצאת ולהנפש קצת בחוץ, באוויר הקריר, בגשם הדולף. שרה — יצאה תיכף אחריו, עקבה אחריו רגע — ראתה אותו יוצא את חצר הקיבוץ והולך בכוון ליער — אולם לא העזה ללוותו ולנחמו, כי ידעה מה רב סבלו, ומה קטן כוחה לעזור בעת צרה שכזאת!

ואמנם קשה היה ליחיאל בערב זה. אחר הכנות רבות, אחר קריאה בעשרות ספרים משעממים ומייגעים, אחר חקירות, חשבונות ותצפיות — היה מוכן וגם מעוניין להרצות בפני החברים, לשמוע את חוות דעתם — להתווכח, מה רבה היתה העבודה שהשקיע במיוחד בימים האחרונים — מאז נקבע יום ההרצאה שלו: צייר דיאגרמות, הדפיס טיזסים, מספרים, סטטיסטיקות. מה רב היה הפחד, הסיכויים והחלומות שלו בקשר להרצאתו זו. והנה כמעט איש לא בא לשמוע את דבריו. אין שאלות. אין ויכוח. אין מתעניינים בשאלת „המטבע בימי המלחמה“...

רבות המחשבות אשר הטרידו את שרה בשכבה לבדה בחדר. וככל שרבתה הציפיה ליחיאל, ככל שרב שאון הגשם הדולף — כן גבר גם פחדה. והנה — חזר יחיאל והיא שמחה לראותו: הליכתו היתה איתנה, תנועותיו זריזות. פניו — מלאי מרץ והחלטיות.

למחרת, בשעות הערב, אחר הארוחה, עת מתכנסים כבר החברים בחדריהם משפחות משפחות, דפק יחיאל על דלת שכנו ונכנס לחדר. חבריו ישבו על הספה. הוא התיישב מולם ופתח בשיחה פשוטה ורגילה בביקורי שכנים: על מזג האוויר הקר והרטוב ועל העבודה, התעניין גם במצב בריאותו של הילד, ובצלום

האחרון שהצליח יפה. השיחה התגלגלה גם לענייני יום-יום — בשאלות התנועה, פעולות הוועדה, מצב המלחמה. „הקראתם, שאל הוא כבדרך אגב, את הידיעה על ועידת המטבע? שאלה מעניינת נכון?”

„שאלה מעניינת” — השיבו המארחים מתוך תקווה, כי הנה

תם ונשלם הביקור — וסוף סוף ישארו לבדם בחדרם החמוד.

„הנה, יש אצלי” — אמר יחיאל — „חומר חדש בשאלה זו. —

הסתכלו נא רגע קט בדיאגרמות אלה ואני — אסביר את כל

הפרובלמה המעניינת אתכם”. ובדברו כך הוציא הוא מכיסו את

הדיאגרמות המוכנות — חלקן לשני מאזיניו — ובהשענו בידו

האחת על השולחן — ובהרימו את ידו השניה פתח ואמר: „על

שאלת המטבע בימי המלחמה יש להשקיף מ־5 נקודות ראות...”

ברגעים הראשונים לא הבינו המארחים את המתרחש לנגד

עיניהם. הם ישבו כהלומי רעם, משתוממים אחזו בניירות אשר הוגשו

לידיהם. אחר זמן מה — כשהבינו את מזימתו של יחיאל — היה

לבר מאוחר. הוא פסע הלך וחזור בחדר הצר, דיבר בקול רם,

בהתלהבות, בשטף. איש לא היה מעז להפסיקו. למאזיניו לא היתה

ברירה. הם התישבו בצורה גוחה יותר על המיטה, הסתכלו בניירות

שבידיהם והאזינו להרצאה.

כך ביקר יחיאל בימים הבאים בחדרים נוספים והביא לפני חבריו

את דבריו. הוא פעל בזריזות ובמרץ ועד שהחברים הספיקו לעמוד על

כוונותיו והחלו „לא להיות בבית”, הוא הצליח לבקר אצל שליש

מחברי הקיבוץ. מספר שכל מרצה היה מוכן להתכבד בו.

נצחונו של מזכיר

חדר האוכל של הקיבוץ. אחר ארוחת הערב. החברים מרוכזים
חברות-חבורות מסביב לשולחנות ומשוחחים בשאלות הקיבוץ
השונות. פה ושם מתפתח ויכוח ער. נשמעות צעקות. צחוק. אך
לפתע הושלך הס... נשמע קול הפעמון המצלצל בחוץ. קמה
בהלה. החברים קמים ממקומותיהם. הצחוק נפסק. כולם דוחפים זה
את זה. מזיזים שולחנות. ספסלים נופלים. הכל רצים לעבר הדלת.
לברוח, להמלט! מה קרה? אזעקה, התנפלות, שוד?
לא ולא! צילצלו לשיחה.

אחר רגעים מספר חדר האוכל מרוקן. המזכיר נכנס, ובידו
ספר הפרטיכלים. הוא מתישב ליד אחד השולחנות. מצפה רגעים
מספר. אחר כך הוא פותח את מחברתו ורושם:
שיחת קיבוץ מספר 27.

משתתפים: אין.

שאלות: אין.

בשבוע השני חוזר ונשנה אותו מחזה. אולם הפעם מורגשת
היד המרכזת, המארגנת: בהשמע הצילצול הקורא לשיחה, מפסיקים
החברים את עיסוקיהם, מסתדרים שניים-שניים, לפי הגובה, ויוצאים
את חדר האוכל. הם מגיעים אל הדשא. כאן הם מתישבים וממשיכים
בשיחותיהם הפרטיות. כאן לא נשקפת להם כל סכנה!

אולם, בשבוע השלישי, כשכולם היו על הדשא, בטוחים בנצחונם,
מה הופתעו כשמעל העץ שבאמצע הדשא קפץ המזכיר, עמד לפני
החברים ופתח בדבריו.

החברים שהבחינו ראשונים בסכנה, קמו ובריצה נכנסו אל
חדר האוכל. המאחרים הצטרפו אליהם. אך המזכיר לא נעצר
בפניהם. הוא רץ אחר הבורחים ונכנס אתם לחדר האוכל. עמד
ליד אחד השולחנות והמשיך בדבריו.

החברים התפזרו כהרף עין. הם רצו אל הדשא. המזכיר אחריהם. החברים ברחו אל בית הילדים והמזכיר בעקבותיהם. וכך נמשך המרוץ עד שהמזכיר נתקל במכשולים שהוצמדו לפניו, נקע את רגלו, והוכרח להפסיק.

בשבוע שלאחר המקרה שוב צילצל הפעמון. אולם הפעם נשארו החברים בחדריהם. הם לא רצו להסתכן עוד. המזכיר יצא אל החצר. היא היתה ריקה מאדם. הדלתות היו סגורות. הווילונות מורדים. רק הסוכה שעמדה באמצע המחנה היתה פתוחה לרווחה. איש לא גר בה.

הנה מנצנץ רעיון במוחו של המזכיר. הוא רץ בכל כוחותיו אל הסוכה. הוא מטפס, עולה. הוא נכנס לסוכה. מבעד לחלון הוא משקיף אל החדרים הנעולים. חיוך של מנצח עולה על שפתיו. הוא פותח את ספר הפרטיכלים, רשם את מספר השיחה ואת סעיפיה, ובקולו הערב והחזק הוא פותח: אל כל החברים באשר הם שם. הערב נעמיד לדיון בשיחה שלנו שלושה סעיפים דחופים ומכריעים... והנה, לשמע הקול הבא ממרחקים נפתחו כמה חלונות. וילונות הורמו. החברים האזינו. אחדים אף פנו בשאלות אל עבר הסוכה. החל ויכוח. היה זה נצחוננו של המזכיר...

ומאז כך נוהגים אצלנו. כשיש ברצונו של חבר להודיע דבר מה, לשוחח, להעמיד דבר מה לדיון ולהכרעה, מצלצל הוא בפעמון, עולה אל הסוכה, ונושא את דברו אל החברים באשר הם.

!

חיי תרבות – תרבות חיים

— חברים רבים בקשו מן המזכירות להזמין שוב הרצאה על ארכיאולוגיה כמו בשבוע שעבר ... רק בצורה זו יהיה להם ערב פנוי...

...

— לפי הנוהג, הודיעה ועדת התרבות על הרצאת דב בר מלכין ביום רביעי.

ביום רביעי לא בא מלכין וההרצאה בוטלה — גם כן לפי הנוהג...

אל הרחוקים

לג'יברי בכריגרה, במקום קומזיץ

איני יודע איך זה אצלכם, רבותי, אולם אצלי משהו לא בסדר. מין חולשה כזאת — אוהב אני ביותר את החברים הרחוקים ממני. וככל שגדל המרחק, כן גדלה אהבתי. רגיש אני ומתעניין בכל המתרחש אי-שם במרחקים...

ומה באמת יש לדבר על החברים בבית? הכל כאן פשוט, רגיל. הנה יושב לו חבר בבית, עובד את „השמיניות“ שלו, אוכל עם הצילצולים, יוצא לטייל עם הבחורה והילד שלו משעה 4.00 עד 5.00 ובערב שומע חדשות והולך לישון. אילו, לפחות, היה חולה באיזון מחלה מעניינת! או למשל — יודע לירוק למרחקים גדולים או לגבוה כמו כלב... אולם אין אצלנו אפילו אחד שיהיה לו שגעון מעין זה. ומה יש להוסיף — הכל פשוט, קבוע ורגיל... אך אם לפתע קם לו חבר פשוט כזה שלנו ונוסע לאי-שם, למרחקים, אז ורק אז מתחיל אני להרגיש אליו קרבה מיוחדת, אהבה יתרה. התעניינותי גוברת: מה שלומי עכשיו שם, איך הוא מבלה את זמני הפנוי, האומנם נכון הוא שנשברה אצלו זכוכית השעון, ולמה בכלל הוא התגייס?

מחולשתי זו, רבותי, אינני יכול להגמל. ככל שאני חושב על זה כן מסתבך אני יותר ויותר. ותמיד נדמה שאני הצודק. עוד מעט וקומפלס כזה ייוצר אצלי ואח"כ אולי גם הבטן תכאב, או מיגרנה אקבל — טראומה, זא. תופיע. ואז, לך וחפש רופאים מוסמכים, לך ודאג לתקציב מיוחד. ולכן תרשו נא לי לגלות בפניכם את כל מחשבותי, אם אפשר לומר כך — את יסוד הרע, ואולי תועילו לי אתם במשהו — אולי תגלו כאן את הטעות? האמנם חולשה היא זו, או סתם כך מילדותי הנני כזה, הא?

אתחיל בשאלה פשוטה: מה, למשל, הייתם עושים אתם, חברים

יקרים, היושבים אי־שם במרחקים, אילו היה נודע לכם, למשל, שבעיר זו וזו — מעבר לקו האוייב, מרצה חבר מסויים, חבר קיבוץ שלכם? אני מתאר לעצמי — כי תתארגנו כולכם, תקבלו תחמושת מתאימה, תסתערו על האוייב באומץ־רוח ובעוז ותבקיעו לכם דרך אל אולם ההרצאה. פירצה — ז.א. בקו האויב תתהווה — ראש גשר תקימו וכל זאת אך ורק כדי לשמוע חבר קיבוץ שלכם מרצה...

ואלו אצלנו, להיפך, החברים אינם זזים מחדריהם ומחכים למרצה שיבוא אליהם וירצה לפניהם בחדר — במסיבה משפחתית ז.א. יש להודות — הרעיון אינו רע, אך... הנה גשם מטפטף בחוץ. קר. רפש עד לברכיים. חושך, ובחדר חם ונעים — הבחורה יושבת וסורגת גרב והוא — הבחור — יושב וקורא מתוך „מכתבי וון־גוך“. והנה דפיקה קצרה והדלת נפתחת — החבר־המרצה נכנס, בידו לוח עם דיאגרמות וחומר מתאים, תולה את הלוח על הקיר, מחלק דפים מודפסים לבני הזוג ופותח בדבריו, מרצה מתוך התלהבות והם שומעים מתוך עניין ובחדר — חם ונעים.

הרעיון ז.א., לא רע, אך קשה לבצעו. כי לחברים המרצים, לרוב, אין פנאי. והעיקר — לא תמיד יורד גשם ויש לפעמים מזג אוויר נאה להפליא — הטבע בבלובו, העצים פורחים ואז — לך וחפש לך מאזינים בחדרים.

למרצים מן החוץ יש, לפעמים, קהל אצלנו ולא רע גורלם. אך מאושר מכולם הוא הצייר עם פנס הקסם שלו. והקסם — דורש חושך מוחלט — המאפשר לו להתעלם מהמציאות הקרובה — מרצה, צועק, מתלהב כאילו באמת קהל רב שומע לו, מאושר הוא, בחיי! אה, למשל, עבודתי אני. הנה זה למעלה משנה רודף אני בכל יום חמישי וששי אחרי מספר חברים — ולא שאני רוצה מהם שיתנו יום גיוס, או שיכנסו לאיזו ועדה אחראית, לא! בקשתי אחת ופשוטה: תנו חומר לעתון הקיבוץ. לשם זה רץ אני אחריהם לחדר האוכל, רודף אותם בחצר ואף מגיע לחדריהם הפרטיים — ובכל

זאת אין ההצלחה מאירה לי פנים. והסיבה אינה בכך, שאינני יודע לרוץ... אך החברים עקשניים הם בסירובם.

ולעומתם — מה מרבים אתם לכתוב לנו, מה רב החומר שלכם ותמיד מוכרח אני לקצץ ולקצר ואתכם הסליחה. האמינו לי, אילו היה ניתן הדבר בידי — הייתי שולח את כל אלה הסרבנים המקשים על עבודתי — לאי-שם, לזמנ"מה לפחות ואז אני בטוח, היה מגיע חומר. הנה החייל מס. 8721 פלוגה 24 היה כותב למשל: „מערכת יקרה, אתמול שלחתי אליכם דו"ח מפעולות ועדת העבודה, היום אני מוסיף. בדעתי לשלוח מחר חומר סטטיסטי. הודיעו לי אם תוכלו להקדיש עתון מיוחד לענייני עבודה...”

ובכלל.. אילו יכולנו להתרחק לזמן מה אחד מהשני... אחד יסע לאי פה ואחד לאי-שם. מה טוב יהיה אז! מה תגדל קרבתנו אל הזולת. כמה מעניין יהיה לי לדעת על המתרחש אצל כל חבר וחבר בקיבוץ. כמה אתגעגע לשיחות ולהרצאות. אמצא עניין בוועדת הבריאות ובשאלות המזכירות. ואיזו ערנות פוליטית ואיזה מתח רעיוני יהיו אז...

זאת אשר אמרתי! מין חולשה כזאת... אל הרחוקים.

יד הגורל

א. התהלכה

תהלוכת ל"ג בעומר (יום־השקל) היתה המאורע המרכזי בחיים השקטים והשלווים של עיירתנו בבולגריה. בראש התהלכה צעדה תזמורת „הגויים”, של מכבי־האש, זו היתה התזמורת היחידה באיזור. אך לכבוד החג היהודי, ובהתאם לסכום הכסף שהם קיבלו, הם נאותו להחליף את קובעי הפלדה שלהם, פאר תלבושתם, בכובעי בד כחולים, בעלי מצחיה לבנה. הם גם ניגנו, גוסף לשני שירי־הלכת הקבועים שלהם, עוד שיר, שקראו לו משום מה בשם „נס ודגל”.

אחרי התזמורת, ובמרחק מה ממנה, צעדו ברוב כבוד דגלני התהלכה: מר יוסף בעל הזקן ואדון בוקו, הגזבר הגיבן של הקהילה, שני שמשי בית הכנסת היו המלווים שלהם. אחריהם הלכו האירגונים השונים לפי ערכם ולפי כבודם. ראש לאירגונים — „עוזר־דלים”, הם צעדו ברביעיות. בראשם 4 נושאי הסיסמה: „העוזר לדלים — מעשיו גדולים”. אחריהם — הדגלנים. ואחר הדגלנים — 4 חברי ועד הכבוד, ואחריהם — חברי הוועד המבקר, ועוד שורה — סגני ועד־הכבוד, וחברי הוועד־הפועל וסגניהם, ורק אחריהם, ובמרחק מה מהם, 4 חברי האירגון.

אחר „עוזר־דלים” צעדו אנשי „מלביש־ערומים”, גם הם שמרוע על הסדר המקובל: דגלנים, סיסמאות, ועדי־כבוד, סתם ועדים, סגני כבוד וסתם־סגנים, ולבסוף — שורה של חברים רגילים. אחריהם באו „ביקור־חולים”, ובעקבותיהם „תומך נכשלים” ו„מזין־רעבים”, ו„מקבץ־נידחים”. רק אחריהם, בשורות צפופות ומלוכדות צעדו אנשי „חברה־קדישה”. בחלק האחרון של התהלכה צעדו הפלגים השונים של ההסתדרות הציונית ושתי הסתדרויות הנוער המתחרות: מכבי והשומר־הצעיר.

תהלוכה שתחילתה בבית־הספר, היתה מסתיימת בכיכר

השוק. כאן כבר ציפו לה מנהיגי הקהילה: אדון מארקו, הנקרא גם „ארץ חלומותינו“, והסרן בדימוס חיימוב. בהתקרב התהלוכה היו הם עולים על שולחן מקושט. מעל שולחן זה היה נואם אדון מארקו את נאומו המלהיב והמרגש. מדי שנה, בקטע הדראמתי ביותר שבדבריו, כשהיה מניף את ידיו וצועק: „העם היהודי המושפל יתגבר על המכשולים, יתאחד ויצעד...“ — דווקא כאן היה משתעל, צועק דבר מה לא ברור, מחרחר בגרונו, מתאדם ומשתתק.

לרגע זה היה מצפה הסרן חיימוב, ברגע שהיה מבחין בתקלה היה מזדקף נושם אוויר מלוא החזה וצועק בכל גרונו: „אורחי המדינה! יחי מלכנו האהוב, חוד מלכותו בורים השלישי!“ והקהל היה פורץ, כנדרש במקרים אלה, בצעקות תרועה: „יחי מלכנו, יחי מלכנו“. התזמורת היתה מנגנת את המנון המלוכה, ובתוך כל ההמולה הזאת היה מספיק אדון מארקו להוציא מפיו את שינוי התותבות, להתקינן כנדרש ולהחזירן למקומן. הוא היה ממשיך: „העם היהודי יתאחד ויצעד את דרכו אל ארץ חלומותיו“.

ב. ילדי השכונה

לנו, לילדי השכונה הקטנים, לא נתנו להשתתף בתהלוכה. מאוד הצטערנו על כך. היו לנו לעומת זאת אירגונים ותהלוכה משלנו. אני למשל, הייתי לראשונה חבר באירגון „שלא שותים גזוז“, רק למפקד האירגון היה מותר לשתות. אירגון זה התפרק אמנם במהרה, אך במקומו הוקם שני: „החישוק הקטן“. בהיותי באירגון זה רצתי ברחובות השכונה וגילגלתי לפני חישוק עץ קטן. כעבור כמה ימים עזבתי את החישוק ואת האירגון והתחלתי מקפץ מעל אבני המצבות שבבית העלמין התורכי. נעשיתי חבר לאירגון „המקפץ הצעיר“. וכך עברנו מאירגון לאירגון, פירקנו ישנים וייסדנו חדשים.

פעם, כחודש לפני החג, הופיע בשכונתנו נער צעיר, ניסו היה שמו, והודיע לנו כי ביכולתו לצרפנו אל התהלוכה. ודווקא לפי

בחירתנו: בשורות מכבי או השומר-הצעיר. לנו לא היה על מה להתלבט. הערצנו את מכבי בגלל תלבושתם היפה, דרגותיהם וסימליהם.

„טוב, אמר ניסו. יהי כרצונכם. אתם דאגו לתלבושת. לחולצות לבנות“.

ביום התהלוכה התרכזנו כולנו במקום המיועד, לבושים חולצות לבנות, עליזים ומאושרים. גם סיסמה היתה כבר בידינו: „קדימה קדימה, פעמינו נרימה!“

„מי ומי מכם יהיו נושאי הסיסמה?“ — שאל ניסו והציע את פתרונו: „נרוץ מסביב לגן העירוני, החזורים ראשונים יהיו גם ראשונים בתהלוכה“. בדברו כך פשט את חולצתו והניחה על אבן שבצידי הרחוב, והתכוון לרוץ אתנו. כמוהו עשינו גם אנו ויצאנו לדרך.

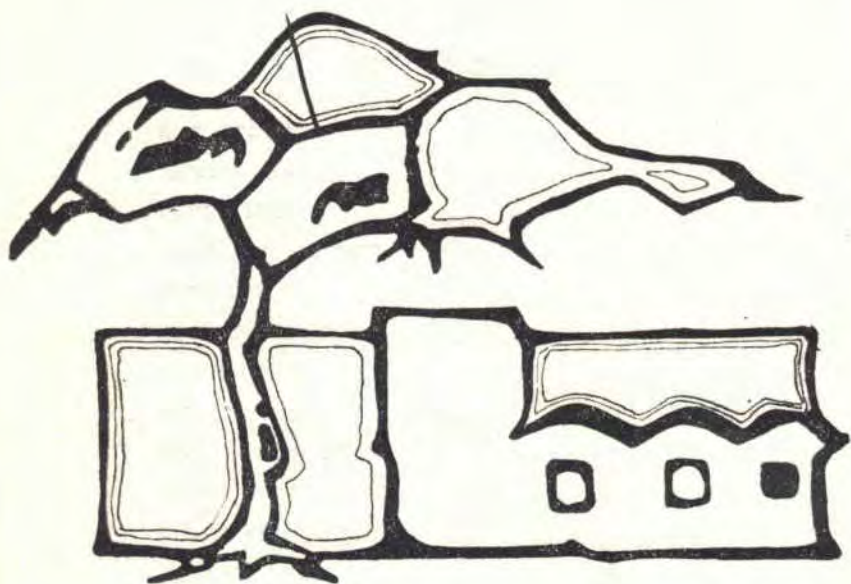
חזרנו כעבור זמן מה. חילקנו בינינו את התפקידים והלכנו ללבוש את החולצות. הן לא היו במקומן. נבהלנו. האמנם נגנבו? הביטו! צעק אחד הילדים, והרשיט את ידיו כלפי מעלה. ובאמת, מעל ראשינו, על חבל דק התנוססו חולצות כחולות, נוטפות צבע טרי.

כעסנו ורגזנו. בעיני אחדים מאתנו הופיעו דמעות. שוב לא נשתתף בתהלוכה! גם ניסו היה נרגש ונרגז כמונו. הוא צעק, איים. אך לפתע השתתק וקרא בשמחה: „יש לי רעיון. למרות הכול נשתתף בתהלוכה! בחולצות הכחולות שלנו נצטרף אל השומר-הצעיר, העיקר — התהלוכה!“

פקפקו רגעים אחדים. התלבטנו, התווכחנו. אך מרחוק נשמעו הצלילים המוכרים של תזמורת מכבי האש: „נס ודגל“. גם הדגלים כבר נראו באופק.

מיהרנו לעשות כעצת ניסו. הסתדרנו ברביעיות. הוא עמד בראש. הצטרפנו. ושרנו: קדימה קדימה, פעמינו נרימה!

מאז לובש אני את החולצה הכחולה. אמנם חלפו שנים רבות.
בכל זאת ממשיך אני לחפש את הבחור הזה, שצבע אז את חולצתי.
אוי לו אם אתפסנו!

בגבולות

משאת נפשנו היתה התישבות בגליל.
 בצו שר התקופה הרחקנו דרומה והיינו בין 3 הנקודות
 שאלו כמצפות לנגב.
 הקמנו את גבולות.
 הגבולות. איה הם?
 „לא קיר, לא חומה. לא תיל. לא הרים שראשם
 בשמים, לא תהום פעורה. נדמה, רק חוט האופק סוגר
 במעגל אדיר את המרחב ותוחם את התחום הממשי
 היחיד. ממנו והלאה ארץ אחרת. ממנו והלאה — סוד...”

ה ת ו כ ן :

אניה בלביים
"פרפטום מובילה"
דמויות בנגב
משאת נפש / בקיאות
שיחה בחצות
רשמי סיור בנגב
נקודות חדשות
גוף קיץ בנגב
הנגב ארץ לא נודעת
חוקרים וחקירות בנגב
בדואים ומתיישבים
חורף קשה בנגב
בתצפית

אניה בלב ים

הרואה את נקודתנו בפעם הראשונה — עוד מרחוק — מתמלא הרגשה מוזרה: בלב הנגב, בנוף החד גוני, בתוך השקט והדממה, בין גבעות החול וגלי הליס, מזדקרת נקודה בולטת, הצועקת בצבעה הלבן, בקוויה היבשים והכבדים, בנופה הרעשני. למרות רצונו של האדריכל, נראית הנקודה כדבר מה משונה ומיוחד, אשר הרעתק ממרחקים והובא הלום בשגגה, או במקרה, כאבן אשר התגלגלה מראש הרים אל אגם שקט, כסלע בלב ים.

אולם משונים ומוזרים יותר מאשר בנייני הנקודה בלב הנגב השומם, הם חיינו אנו. גם בהם נמצאים יסודות בלתי־מתפשרים, מנוגדים, אשר יצרו סגנון מיוחד ובלתי־רגיל, תערובת מחירה של רעש ושקט, של התלהבות ואדישות, של עבודה ובטלה, ואין אדריכל שיוכל לשנות כאן דבר מה. כי יש גם בהם — בחיינו — משהו המזכיר מאוד את חיי הים: תנודותיו הרבות והתדירות, מרחביו הגדולים, גליו השקטים וסערותיו הפתאומיות. ומאז ראיתי את הנקודה בפעם הראשונה, מאז הכרתי את החיים בה, מופיעה היא תמיד בדמיוני כאניה קטנה וחמדה בלב ים. ואפילו, לפעמים, בהשמע צלצול הפעמון — אני נבהל. נדמה לי, כי אניתנו עומדת להפליג, ולי אבד הכרטיס. אני מחטט בכיסי, מגפנף בעצבנות בממחטה — ואין! מה לעשות?

כמו באניה בלב ים, עומד לו שם בסוכה שמעל לגג הבניין — איש התצפית. דומה הוא לרב־חובל היוצא מדי פעם מתאו אל גשר הפיקוד ותר אחר דבר מה מעניין הראוי לתשומת ליבו. אך מה משעממת עבודה זו. זה שבוע ימים לא נראה דבר באופק: לא אוטו, לא טקסי ואף לא בדואי־אורח מהסביבה. הכל שקט. אתה מרים את המשקפת הארוכה ומצמידה לעין. מבעד לזוככית העגולה נראים רק אי־אלה שיחים יבשים, כברת דרך חולית. אין דבר שבו תאחו העין. הנה נקלע בעיגול גמל הצולע לאיטו. אתה

עוקב אחריו בענין, בסקרנות, אך עוד רגע, והגמל נעלם גם הוא. המשקפת תרה סביב־סביב, שממה, היא יורדת, צונחת. משעמם! טוב שמחליפים את הצופה מדי פעם. אחרת, פשוט אפשר לחלות מרוב שעמום. אחד הבחורים, אפילו פלטפוס קיבל! הרופא בודק ומשתומם. מבין לו, לבחור צעיר ובריא זה, פלטפוס? "מהתצפית, אדוני הרופא, משעמום!"

בוקר. על גלים שקטים נישאת נקודתנו. רוח קרירה נושבת. שקט. חברים מעטים בנקודה ורובם ישנים, נחים. בשעה מאוחרת יוצאים אני וחברי לעבוד בשדה שליד ביתנו. גם העבודה שקטה. נסיונות. עובדים ונחים. מודדים ושוב נחים. והנה לפתע פולחות את האוויר שלוש יריות. חברי מתבונן אל מגדל התצפית. דגל אדום מתנשא שם על התורן. "אות אזעקה!" אומר חברי בהתרגשות. מיד, תוך רעש, בהלה וצעקות אנו עוזבים את מקום עבודתנו ורצים בכל המהירות אל החומה. החברים כאן כבר מתרוצצים לכל עבר ופינה. הם רצים ממקום אחד למשנהו, מצטופפים, צועקים דבר מה ומתפזרים שוב. הם עולים לבניינים, יורדים, יוצאים את החומה וחוזרים אלינו...

"מה קרה כאן?" — שואל אני בבהלה את אחד החברים שנעצר לרגע, מאחר שתפסתיו בשרוולו. "מה זה? שוד, התנפלות, הפצצה, או סתם תמרון אזעקה?"

"לא", משיב החבר המתנשף. "נתקבלה ידיעה שאורחים חשובים עומדים לבקרנו. אנו מתכוננים לקבל את פניהם: ננקא את החדרים, נשטוף את הרצפות, נעשה סדר בחצר..." כן, סערה עומדת להתחולל. איש התצפית הבחין במכונית המתקרבת. הוא הזהיר. עלינו להתכונן לקראת הסערה.

עוד רגע, והנקודה הקטנה והשלווה שלנו מחליפה את דמותה. מכוניות, בזו אחר זו, נכנסות לחצר. המון רב יוצא מהן ונוהר אל החדרים, אל החומה ואל מקומות העבודה. החצר מתמלאת רעש,

ברכות, הוראות וצעקות. עתונאים רצים ממקום למקום. צלמים, מסריטים. ובכל ההמולה והרעש הזה רק אנו, בני המקום, יושבים בצד, ליד החביות, עוזבים ומיותרים. לעת ערב נוסעים האורחים. המבשלת עוברת מחדר אל חדר ומזמינה את החברים לארוחה. הם נחים. השקט חוזר למחנה. ליום, יומיים, שבוע? איש אינו מעז לנחש. איש התצפית יעמוד על המשמר. הוא יודיע על סערה העומדת להתחולל.

„פרפטום מובילה“

א. — טרמפיסט

לפי השקפותי הנני טרמפיסט ולפי מקצועי — מחזיר־ימי עבודה. וכל זה, למה? מפני שאינני סובל את העמידה על מקום אחד, את הקביעות, את חוסר התנועה. יושב אני, למשל, חודש־חודשיים בקיבוץ, עובד את עבודתי הרגילה, קם ואוכל לפי הצלולים, ממלא את כל חובותי — ולפתע, ללא כל סיבה מיוחדת. מתחיל אני להרגיש במיחושים ובכאבים שונים; לראשונה — דגדוגים באיזור בית השחי, אח"כ דפיקות בלב, כאבים בצלעות ולבסוף מתחילה לרעוד ידי השמאלית. כשהדברים מגיעים עד כדי כך, סימן מובהק הוא שהגעתי עד קצה גבול היכולת: מוכרח אני לנסוע, לעבוד במקום אחר, לטייל.

ובכן, אוסף אני את חפצי, קושרם בחבל דק, מטילים על שכמי ויוצא לטרמפ, אל אשר תשיאני הרוח — טיול קצר או ארוך, החזרת־ימי־עבודה או כחבר לפלוגה חדשה. והנה, רק יצאתי את הבית — אני מתחיל לחזור לאיתני — הכאבים הולכים ונמוגים הדקירות נעלמות ואני ישן שנת ישרים...

מפני זה טוב לי עכשיו בפלוגה, כי בעיני היא נראית כתרכיז מגובש של נסיעותיהם־תנועתם הבלתי־פוסקת של חבריה — כגלגל נדנדה ענקי — יושבים בתא הנדנדה והגלגל מסתובב באטיות ובקביעות — מעלה־מטה — ראשון — גבולות, גבולות — ראשון... ואני יושב בפלוגה חודש־חודשיים, נהנה מהמרחבים הגדולים, מהשממה, מאישיותי אני, מדאגתם הגדולה של החברים, ומהאינטימיות השוררת כאן — אך היות ואיני סובל את הקביעות, שוב מתגבר אצלי הרצון לתנועה, לראשון, אל הצפיפות האיומה, אל הגדרות הרבים, ושם בהתגוררי באוהל הנוטה ליפול, אוכל להיהפך לאדם בודד, לאורח שקט ועזוב לנפשו. שם נהנה אני מהרעש, מהפזיזות והעצבנות הרבה, מהבידוד המפוארת, אך כעבור שבוע־

שבועיים — שוב חוזרים אותם הסימנים: היד השמאלית רועדת, ומוכרח אני לחזור אל המרחבים הגדולים. אל השקט והקרבה האינטימית. והטנדר תמיד לרשותי: „בבקשה, טרמפ לראשון..?“ „בבקשה, טרמפ לגבולות..?“ וכך אני נוסע לראשון, משם לפלוגה ומהפלוגה שוב לקיבוץ כמכונה פלאית זו, העושה את תנועתיה הבלתי פוסקות בכוחות עצמה, *perpetuum mobile* אמיתי.

ב. — הבראה

ראיתי אותו מתרוצץ בקיבוץ, פניו גפלו, שערותיו החלו נושרות, היה עצבני ומרוגז. נראה כמזדקן בלא־עת. ריחמתי עליו, עצרתי אותו ושאלתי לשלומו.

— כן, אמר הוא לי — המזכיר — בצער, שאלה אחת חשובה וקשה רובצת על שכמנו: מציאת חברים לפלוגה בגבולות. אנו כולנו עסוקים וטרודים בה יומם וליל — ישיבות מתקיימות, ויכוחים נערכים, הוועדות דנות, בעלי תפקידים מתייגעים במציאת מענה וכולנו עייפים. עוד מעט וכרעתי תחת משא כבד זה. התוכל להציע לי מקום נופש אליו אוכל לצאת להבראה?

— כן, אמרתי לו אני — בוא לגבולות! שם הכל שקט, רק הציפורים מצייצות בבוקר ומעירות אותנו משינה נעימה ועריבה. שם אין מטרידות אותנו בעיות — איננו מתכנסים לישיבות, אין דגים בשאלות מרגיזות: דירות, כסף פרטי, ביקורים בהצגות.. כן, גבולות, אין כמוה כמקום נופש והבראה עבורך...

ג. — קומזיץ

הכל משתנה-חולף בפלוגה, נעלם ומופיע, מתחדש ושוקע, רק דבר אחד קבוע ועומד בה מאז ומתמיד: „קומזיצים“, מדור לדור, מתקופה לתקופה עוברת מסורת מפוארת זו. והקומזיצים מוקדשים לכל מקרה ומקרה: ליצול שנשבר, לעגלת הקש שלא התהפכה, לחבר שנסע, לאוטו שהגיע. ואל פחד — גם לחברי הפלוגה. מדי פעם זוכה בקומזיץ חבר זה או אחר, שמלאו לו דוקא 27 שנים

ו-8 חודשים או לשני שמלאו לו 29 ו-17 יום.
 — אולם למה מוקדש קומזיץ מפואר זה? — שואל אני את אחד
 החברים היושב לידי.
 — לסבתא שלך! משיב הוא לי בקול רם, למען תהיה הפתעתי
 מלאה. בו ברגע פורצים החברים בשירה אדירה — „לסבתא שלך
 יום הולדת, אל תוסיפו שבת...“
 אני מתרגש מאוד.
 בשעה מאוחרת, בחדרי, אני מפשפש בין מחברותי, בודק את
 התעודות ומגלה פתק קטן ומקומט... החברים צדקו. יום ההולדת
 של הסבתא שלי חל בדיוק בתאריך זה... איך הם ידעו?? ?

דמויות בנגב

א. — אנשים פשוטים

לכאורה, אנשים פשוטים, חברי קיבוץ רגילים העובדים את עבודתם היום-יומית. מתווכחים על חדשות השבוע, אוספים שבתות, סוחבים עתון מחדר-האוכל ומשוחחים איש אודות רעהו. ואמנם, אין בינינו לא חרש ולא צולע, לא רגזן ולא בעל מרה שחורה. אף לא אנשי-פלא המחוננים בכשרונות מיוחדים. אין זמר מפורסם ולא רקדן מהולל ואפילו לא איש המסוגל לאכול זכוכית, לבלוע להבות או לנגן בפסנתר.

ברור, אלה השולחים את החברים לפלוגה, לא מתוך שיקולים חברתיים והשקפות מרחיקות-לכת בוחרים במועמדים, ובפלוגה אחר-נה זו לא התכוון איש ליצור דבר-מה מיוחד ויוצא מגדר הרגיל. יתכן, אפילו, שאחדים מאתנו נשלחו לכאן במקרה, בטעות או מתוך סיבה פשוטה — „לא היו אחרים“ — כמקובל אצלנו. לכאורה, אנשים פשוטים...

כך חושב אדם הבא לבקרנו — אדם הנמצא אצלנו ימים מספר בלבד. אולם אנו, חברי הפלוגה, יודעים ובטחים אנו, כי הפלוגה על אנשיה וחבריה אינה דבר שבמקרה, יש בה משהו מושלם ומלא, דבר-מה אשר לא ניתן לחלוקה — אוסף מיוחד של אנשים, של טיפוסים ותכונות, אשר לא תמצא כמותו בשום מקום אחר. זהו קומפלט מלא — צרור, או זר-פרחים. ואתה מרגיש, ויודע: אינך יכול להוסיף עליו דבר, ואף לא לגרוע ממנו, בלי לקלקל את כל הזר, ואתה — הזוהר לך, אל געת!

ואם טובים חיינו בפלוגה — הרי לא רק הודות לאקלים הנאה והנחמד, ללילות האביב היפים, לנוף הנפלא, אלא בעיקר הודות לפלוגה עצמה — לחבר אנשיה.

אילו היו חברי הפלוגה אנשים ממוצעים, חברים רגילים ופשוטים, כשם שנדמה ממבט-עין ראשון, מה משעמם היה כאן

בלב המדבר! חיינו היו זורמים בשקט ובפשטות, יום אחר יום, כגרעיני חיטה אלה הנשפכים מתוך שק הגמל הצועד לאטו — בזה אחר זה.

אך לא ולא — חברי הפלוגה אינם אנשים פשוטים ורגילים — לכל אחד איזו תכונה מיוחדת, דבר מה משונה ומוזר באופי — שגעון מיוחד — מעל לממוצע הפשוט החד-גוני. ותכונות מיוחדות אלו, כאילו רוכזו כאן במיוחד ביד דואגת ומכוונת. הן הן אשר יצרו את השלימות ההרמונית של חיינו בפלוגה. לתכונות אלו מוקדשות השורות הבאות.

ב. — המצפה למכתב

פניו מביעות עצב, לעולם לא תראהו צוחק או שמח. קשה אפילו להתקרב אליו ולפתוח את לבו — העצב שלו מפחיד ומרחיק. נדמה, כי עצב זה מלווה אותו כל חייו.

את המכתבים נושא האוטו ואת האוטו נושאת הרוח. אין איש יודע את יום בואו וגדולה השמחה כאשר נראה מרחוק. עם בואו לחצר, מתחלקת הפלוגה לשני מחנות קבועים הידועים מראש — אלה המקבלים מכתבים והאחרים — הרצים מיד אל העתונים. בשטח זה אין הפתעות רבות. אנו יודעים יפה את מקבלי המכתבים, ידוע גם מי השולח (ולרוב, גם מה כתוב...), הכל אנו יודעים...

ובקבוצות אלה רק הוא יוצא דופן — מעולם לא קיבל מכתב ובטחים אנו שגם לא יקבל, אך אין הוא רץ לקבל עתון, אינו מצטרף לקבוצה זו, יושב ומחכה. אחרי שהדואר חולק, כשכל החבריה עסוקים בקריאה בעתון או במכתב, ניגש הוא, כמתגנב אל תיבת המכתבים ובודקה שנית — וברגע זה, כן בדיוק ברגע זה, נוצצות עיניו, עיניים מלאות תקווה ורצון לאורש, עליזות וחיות אולם — אין הפתעות! גם הפעם אין מכתב עבורו. ובין רגע כבה האור שנדלק — יאוש...

ומעשה זה נשנה וחוזר לעינינו תקופה ארוכה ואיש אינו

יכול לעזור. תמיד, תמיד הוא מצפה. הוא מתגנב אל תיבת המכתבים הריקה, בודק, מפשפש בכל פינה... ואין.

והנה יום אחד קרא הפלא — הוא ניגש אל תיבת המכתבים, חיפש ומצא. באחת הפינות היה פתק קטן ומקומט, כתוב אותיות זעירות, עקומות. כן, היה זה עבורו! ידיו רעדו משמחה, פיו נפתח קמעה, שניו היפות הלבנות התנוצצו — כך ראיתיו אך פעם אחת בחייו — פתח את הפתק וקרא. בו ברגע קפא על מקומו — פיו נשאר פעור, ידיו צנחו, פנה לאחלו וצנח על מטתו. ובפתק שצנח על הריצפה היה כתוב: אנה, החזר לקומונה את הסודר שקיבלת לנסיעה...

את המכתבים נושא האוטר ואת האוטר נושאת הרוח...

ג. — מקבל האורחים

כשרונות רבים הולכים אצלנו לאיבוד. וזאת משום שהחברים בעליהכשרונות אינם יודעים על מציאותם — וכך יושבים כשרונות אלה רדומים בנפש החבר ומחוסר טיפוח מתנוונים. יתכן, למשל, שהסגנדר שלנו הוא בעל כשרון מופלא לריקודים קלאסיים — אך מי יודע זאת? הוא הקדיש את כל חייו לתיקון נעלינו. בימים הראשונים, בחיות הפלוגה צעירה לימים ובלתי מנוסה, דאגנו וחרדנו מאוד לאורחים הבאים לבקרנו. ימים תמימים, שעות עבודה רצופות התכוננו לקבל את פניהם. אחדים הכינו נאומים והרצאות, אחרים דאגו למקהלה, לאווירה מתאימה, לתנאים נוחים. עם בוא המבקרים גברה התכונה והמבוכה — המוצלח הנאום, המוכנה המקהלה, המתאימות הסיסמאות?

אולם הנה, גם בשטח זה התקדמנו — כשם שהצלחנו בכל יתר הפעולות. אחרי נסיונות ופקפוקים רבים, אחרי שהושקעו בעבודה זו עמל, מחשבה ומרץ רב, העלנו את קבלת האורחים שלנו לדרגה גבוהה יותר — הנותנת סיפוק מלא לאורחים ומאפשרת

לנו חיים שקטים ונוחים גם בנוכחותם. אורחים באים. אורחים
נוסעים ואנו תמיד מוכנים.

סיסמאות הקבע תלויות תמיד במקום הנכון. בצד כל סיסמא
שתי דיאגרמות מתאימות. מפות וצילומים מספר, ירק ופרחי נגב
מלאכותיים. בערב — עליונים כתמיד, מתיישבים אנו ואורחינו
מסביב לשולחן ערוך ואחר הקדמה קצרה משמיעים לפניהם נאום
יפה, רחב וכללי ביותר, המשודר ע"י הפטיפון שלנו — זהו אופוס
מס. 12 — האורחים לרוב מלווים את סוף הנאום, המוצלח מאוד,
במחאות כפיים סוערות. ברגעים יקרים אלה מגישים תה ועוגות קרם
המוכנות אצלנו תמיד. עוד בטרם סיימנו את האוכל, משדרים
אנו אי אילו קטעים מתוך תסכית הנגב — המעוררים התפעלות
עצומה בקרב המבקרים. אין אנו שוכחים, כמובן, יחד עם זה להגיש
גם שוקולד וביסקוויט „יוטיליטי“ ולבסוף כהפתעה, עומד לשירותנו
אופוס 75, התקליט המובחר מ„קול הנגב“: שירי מקהלה וסולה,
לשמע שירים אלה מתרגשים כל המסובים, הלב מתגעש, השמחה
פורצת... האווירה ברגעים אלה כה חמימה, אינטימית, קרבתנו
אל האורחים היא כה גדולה, עד כי דמעות גיל זולגות מעינינו —
ואין במה למחותן...

ואולם, יש ובאים אלינו אורחים מסוג אחר. קפדנים, שאינם
מסתפקים בקבלת הפנים הרגילה ודורשים — לא פחות ולא
יותר — הצגה „קלסית“. הם גם משלמים לנו בעין יפה על כל
הופעה מוצלחת. מספקים את התפאורה הדרושה, מעמידים לרשותנו
כלים יקרי ערך. והנה גם להצגה כזו אנו תמיד מוכנים.

הטנדר המיוחד רק נראה באופק והצלצול הראשון נשמע
בחצר — ואנו, כל הבחורים העובדים בקרבת הבית, הופכים בן רגע
לשחקנים מנוסים — ראשית: זורקים מעלינו את בגדי העבודה
ולובשים בגדי־שרד מיוחדים, בעלי כפתורים נוצצים, נועלים את
נעלי השבת המצחצחות, מתייצבים על הבמה — החצר שלנו —

ומתחילים במילוי תפקידנו: אחד רץ לתחנה, שני רושם דבר מה ביומן, שלישי תולה על קירות חדר-האוכל את מנשר הממשלה, את העתון הרשמי ותמונות המלחמה. כעבור רגעים אחדים, כשהמסך הפרימיטיבי שלנו — השער — נפתח וקהל המבקרים נכנס, רואים הם את כל השחקנים בתפקידים: אימונים צבאיים, תרגילי סדר, ספורט שימושי. המבקרים שבעי רצון ובמיוחד עושים עליהם רושם רב דברי המפקד: „הגנו עוסקים יום-יום שעות רצופות באימונים כגון אלה, נוסף לזה יוצאים לשמירת שדות, שמירת-לילה ועוד תפקידים. יחסינו עם הקורפורל טובים בהחלט. המשמעת — ברזל! במקרה שאחד הטוראים אינו מצדיע — צפוי לו עונש חמור: שבוע ימים תורנות בתחנה. הישוב האזרחי מציית בכל לכוחות הבטחון הממונים עליו. לא ניכרת כל איבה גלויה ולא היו חבלות ברכוש.”

הקהל מרוצה מאוד ממשחק יפה זה. ואולי רק מרוב תדהמה שוכח הוא למחוא כף, כמקובל בהצגות אחרות. אך אין דבר, התשלום ניתן במלואו וכעבור רגעים מספר, יוצא הטנדר המיוחד את החצר, המסך יורד, השער נסגר והשחקנים ממהרים לחזור לחייהם הרגילים — למקום עבודתם.

ואם מספר פעמים כה רב הצלחנו לשחק בהצגה זו, אם תמיד השגחנו במבקרים אלה בעוד-מועד, אם העלינו את קבלת האורחים האלה לדרגה כה גבוהה, הרי זה בראש וראשונה הודות למפקד שלנו. הוא המביים, המארגן והשחקן הראשי ברוב ההצגות שלנו. אך הוא אינו יודע על כך ואינו שם לב לכשרונו זה. הוא הקדיש את חייו לגידול בצל ותפ"א ו — חבל, כשרון הולך לאיבוד.

משאת נפש

בפלוגה. החברה ת. רוצה מאוד שיסדרו אותה פעם לעבודה בתצפית. כל ימיה בפלוגה היא עובדת במטבח. נמאס לה. "ומה תעשי בתצפית?", שואלים אותה החברים. "אברר שם את האורז בשביל הבישול של מחר..."

בקיאות

החבר א. מתגאה שכבר למד מהבדואים להבחין באבטיחים. "הנה, למשל, אבטיח זה. הקנוקנת יבשה, סימן שבשל הוא. יש בו קווים מטושטשים ברור, בשל הוא. נקודתו קטנה, העלה יבש והדפיקות בסדר. כל אחד מן הסימנים האלה מוכיח כבר כשלעצמו שהאבטיח אדום ובשל. הנה, אפתחוו לפניכם..." והאבטיח וורוד-בהיר, לא בשל.

שיחה בחצות

האבטיח האחרון חולק רק ל-3 חלקים. יתר החברים כבר התפזרו לחדריהם בהשאירים על השולחן את הקליפות ואת הספלים הריקים. יוסף קרב לעצמו את הפלח הגדול ואמר:

„יחיאל הוא בחור טוב, אולם חלש באופיו ואומלל.“

„אומלל“ — חזר אחריו ראובן, לגם לגימה ארוכה מן הקפה השחור והוסיף: „שרה, שרה סדרה אותו. הזוכרים אתם איזה בחור עליו ובעל מרץ היה?“

„כן, שרה היא אכזרית אולם פקחית“, אמר דן.

„לעומתה מה טובה ועדינה היא רבקה“, המשיך יוסי בחתכו את הפלח. דן, אף-על-פי שפיו היה מלא מיץ, לא יכול להתאפק ושאל: „מה זה היה לה לרבקה שלפתע התקשרה עם רפאל דווקא?“ „וכי לא ברור הדבר?“, אמר יוסף בהרחיקו מעליו את הספל, „הרי שניהם כבר עיפו מחייהם הסוערים ועכשיו הם זקוקים לקצת שקט ושלווה נפשית.“

„לא“, אמר ראובן, „רפאל גם בהיותו במשפחה לא ידע שקט.“

עקשן הוא ומהיר חימה.

„אבל במסגריה אוהבים אותו. יש לו, כנראה, כשרון להתחבב על הבריות“, הוסיף דן.

„כשרון...“, אמר יוסף „אולם שלומקה מחונן גם בכוח התמדה

וזכרון טוב. בוודאי יעלה על רפאל.“

„ירמיהו, ירמיהו הוא המוכשר מכולם.“

„יאיר בחור חרוץ, אבל משעמם.“

„משעממת מכולם היא יוכבד.“

„אבל לאה חברתה, דווקא מעניינת ובעלת מרץ. איזו חברות

מזרזת ביניהן...“

„דבורה רק מתגנדרת, לחיה יש ברק תרבותי חיצוני ולשמעון

אין יסוד חברתי ותקווה ראלית...“

וכך במהרה, עוד טרם גמרו את האבטיח האחרון, עברו שלושת החברים, המסובים האחרונים ליד השולחן, על כל חברי הקיבוץ, מקטון ועד גדול, בחורים ובחורות, ותיקים ומועמדים, בעלי משפחה ורווקים וציינום איש איש לפי תכונותיו, אופיו ומנהגיו. הם ידעו היטב, מי הוא פיקח ומי חסר-טעם, מי לומד בעקשנות ומי מרבה באכילה, מי יודע לאהוב יפה ומי רגיש ונוח להפגע. הם העריכו את המעלות והמחלות של כל אחד, הדגישו את הצללים בעברם ואת נקודות האור העומדות לבקוע בעתיד הקרוב.

אך הנה הם השתתקו. התמה כבר השיחה? אולי נשכח מלבם איזה חבר מעניין שאפשר לומר עליו אי-אלה דברי טעם? או אולי לא הזכירו איזו חברה העומדת להכנס בקרוב לחדר משפחה ותפתיע בזאת את רוב חברי הקיבוץ? לא ולא. איש לא נשכח. הם בטוחים. הרי כל אחד חזר במוחו על שמות כל החברים שבבית — לפי מקום המגורים, מקום העבודה או לפי הא-ב. איש לא נעלם מהם. „אולי נשתה עוד ספל?“, שאל ראובן. בלי לקבל תשובה יצא את חדר האוכל.

„בחור טוב“, אמר דן. „הוא ראובן זה וגם פיקח למדי!“
„כן, פיקח למדי“, הוסיף יוסף, „אך גם אנוכי מאד. הוא עוד יסבול מזה.“

אך הנה חזר ראובן ובידו קומקום מלא קפה. הוא מזג לכולם. הם עוותו את הפנים. הקפה היה מר. „אני אביא תמרים“, הכריז יוסף וקם ממקומו.

„בחור ישר, אך רגשן“, אמר דן בראותו את יוסף יוצא למטבח.

„נכון“, אמר ראובן, „רגשן ובעל נפש פיוטית“.

ברגע זה חזר יוסף. הם שתו קפה, אכלו תמרים ושתקו. ..

„אולי תביא שזיפים?“ בקשו החברים את דן.

„שזיפים?“ צחק דן. „למה לנו שזיפים? בואו נלך לישון“.

החברים הפצירו בו, אך זה לא עזר. דן לא רצה לצאת את חדר

האוכל. לא היתה ברירה. הם כמו והתפזרו, איש איש לחדרו. היה זה לילה קשה עבור ראובן. הוא לא יכול היה להרדם. הסתובב, התהפך, קם, התהלך בחדר, שכב שוב, אך כל אלה לא הרעילו. מחשבה עקשנית הטרידה אותו, כרסמה בנפשו.

"דן הוא עקשן, דן הוא עקשן ובעל רגש נחיתות, דן, דן..." הוא ידע שלא יוכל לשקוט ולנוח כל עוד לא יגיד את אשר עם לבו. הוא קם, לבש את בגדיו ובפסיעות שקטות התקרב אל שומר הלילה... אך בטרם הגיע אליו שמע צעדים מאחוריו. הוא הפנה את ראשו: היה זה יוסף.

"היודע אתה?" אמר לו יוסף עוד ממרחק מה "דן הוא עקשן ויש לו מוסר כליות מוגזם".

"כן", אמר ראובן בשמחה "דן הוא עקשן ובעל רגש נחיתות". עכשיו ראובן היה שקט. הוא חזר על עקביו, שכב ונרדם מיד. נחירתו העמוקה, החד-גונית נשמעה בחצר הנקודה ונבלעה במרחבי הנגב האין-סופיים.

רשמי סיור בנוב

הקציר מתקדם עם הבדואים. ממזרח סיני ומהנגב הרחוק הם מתקדמים צפונה, אל אדמות ח'יינס ועזה, אל אזורי אשדוד ויבנה. ובעקבותיהם — הקציר, חשופה, חרוכה נשארת האדמה אשר מאחוריהם. את אשר הותירו הקוצרים, אכלו עדריהם הרעבים. גמליהם ליחכו אף את הקוצים שבשדות.

השנה הם הקדימו, את שדותיהם אכל השרב והיובש. מעינותיהם ובארותיהם הקטנים הפסיקו לתת את מימם עוד עם סוף החורף. טוב לפחות, כי כאן ב"צפון", רבה העבודה, כי הקציר לא יתואר במקור מות אלה בלעדי הבדואים. בני הפלחים לא יעזבו את מקומות עבודתם בקמפים. רק הם, הבדואים הרעבים השנה יותר מתמיד, יסכימו לתנאי עבודה קשים. קוצרים הם מעלות השמש ועד לשעות הצהריים הלוחטות. ומשכורתם עלובה: מאחד וחצי ועד שניים וחצי רוטל גרעינים.

אוהליהם הקרועים והנמוכים צצים כאילו לפתע. הנה כבר הגיעו לסביבת יבנה וגדרה. אל כל אשר תפנה באזורים אלה תראה את השורות המתפתלות של האוהלים המפוזרים לפי קירבה משפחתית. הרעש והצעקות הרבות מפנים את תשומת-לבנו אל המתרחש בקבוצת המטיילים המתקרבת אל אחד השדות.

הנה נראים כבר הקוצרים. בשורות ארוכות וצפופות, בגב כפוף ושבור מתקדמים הם וקוצרים במהירות מפליאה מאז הבוקר. מאחוריהם, רכוב על סוס לבן אוזו מקל ביד עומד הפלח בעל האדמות ומזרו את פועליו בצעקותיו. מסביב לו עדר צאן ועזים. מספר נערות הלבושות סחבות שומרות על החלקות הקרובות. נשים מלקטות את השיבלים. אחרות מעמיסות על ראשיהן חבילות גדולות של אלומות תבואה ומתקדמות בזו אחר זו לעבר הדרך. גמלים מחכים שם בתור להעמסה והובלה. חמורים רועים במתינות, נדחקים אל בין הצאן ונהנים מזיו השמש. אי-שם מתקדם עדר גמלים. ובכל הצפי-

פות וההמולה הזו נשמעים גם קולו של חליל, קירקורי תרנגולות
ובכי תיגוק העזוב באחד האהלים.

„חואג'ה, חואג'ה!“ קורא אלינו אי מי אשר ניתק מבין שרשרת
הקוצרים ומתקדם אלינו.

„מה שלומך עלי?“ קוראים אנו אליו בהתפעלות בהכירנו את

חברנו הטוב מהנגב. „מה מעשיך כאן בצפון?“

„אללה הוא גדול!“ משיב הוא. מאז „שנת הבצורת“ האחרונה

לא יצאתי את אדמות „אבו זורה“. אך עכשיו — אין אצלנו
אפילו במה להאכיל את גמלינו“.

וכך ממשיך עלי לספר בהרחבה על כל אשר התרחש בחודשים
האחרונים באזורי הנגב השונים. הוא מציין שמות, מזכיר סיפורים
ישנים, ולפתע פונה אל קבוצת המטיילים וכממתיק סוד כמוס לוחש
לאוזניו:

„לפני שבוע ימים חזר עיסה, הבן של אבו רוביה בעל החנות

מערי הצפון וסיפר לאנשי הכפר, כי אי שם, בדרך שבין פלוג'ה
ובאר־שבע ראה את החואג'ת עם הרבה מכונות מניחים צינורות מים
אל הנגב. הנכונים דבריו. הייתכן?“

נקודות חדשות

טיולים

טוב לטייל בארץ! בגליל ובעמקים, בשרון ובשפלה, תמיד ובכל מקום אפשר להנות מהטבע, מגווני הנוף, מצבע השדות המוריקים, או מים החיטה המזהיבה לאור השמש.

אך לא הטבע בלבד מעורר את תשומת לבו של המטייל. חיי הישובים המתפתחים, הכבישים החדשים, המתפתלים, והנה חורשה לא כבר נוטעה ונקודה שזה לא כבר נבנתה — כל זה עומד בעצם לבלובו בעצם פריחתו.

הנה בצדי הכביש שלט קטן ועליו כתובת צבעונית. לך לך בכיוון זה בדרך-לא-דרך והגעת לתל קטן המוקף גדר תייל דוקרני. כאן מתנוסס צריף עץ המלבין באופק ומסביבו מיספר אוהלים, עגלה, זוג פרדות ומחרשה.

הנך מתקרב אל השער ומתבונן רגע בסיסמא שכבר הצהיבה, בענפי „הירק“ שעטרה — והנך כבר בתוך הנקודה. קטנה, שוממה היא עכשיו הנקודה — אך מי יגיד מה דמות יהיה למקום בעוד שנתיים. כמה בתים יעמדו אז על תילם? איזה ילדים ישחקו בארגזי החול? היכן תיבנה הרפת ואיזה נוף יראה מחדר האוכל, אשר יבנה על ראש הגבעה?

טוב לראות את הנקודה החדשה בהתפתחותה, ואת הקיבוצים הוותיקים בהתקדמותם ואת הטבע בתמורותיו.
טוב לטייל בארץ!

ובנגב?

לא כן בנגב! מדי טיילנו באזוריו השונים היינו עדים לשממה

השוררת בו: חולות, ואדיות ושדות עומדים דוממים בכל תקופה,
בקיץ כבחורף.

נדמה היה כי שממה מאובנת זו סגרה ולפתה בזרעותיה את
נקודות התצפית. שנים עמדו נקודות קטנות אלו, סגורות בחומות ללא
כל גידול בולט לעיין, ללא כל שינוי בנוף ובסביבה.

רחוקות ומבודדות היו הנקודות. שעות רבות נסע הטנדר
בכבישי הדרום ובחולות הנגב בלי לפגוש בדרך כל דבר המעורר
תשומת-לב — לא מכונית, לא דרך חדשה, לא צריף נוסף.
משעממת היתה הנסיעה הארוכה בנגב השומם ללא שינוי, ללא
הפתעה.

כך היה רק לפני שבועות מיספר.

בדרכים

מה טוב לטייל בימים אלה בנגב. מה רבים פה כעת השינויים.
כבר פוגשים בדרום מכוניות עמוסות חמרים, צריפים ומטיילים.
ופני כולם מועדות — הנגבה! אל הנקודות החדשות!

הנה טנדר אץ ומתקרב אלינו: שקי ירקות, חבית סולר, ומספר
נוסעים — מחלוצי הנגב החדשים.

„מאין?“ קורא אלינו אחד העומדים בטנדר ומושיט את ידו
כסימן שאלה.

„מראשון!“ — עונים אנו לעומתו ומצביעים על כיוון הנסיעה —

אל „גבולות“, „גל-און“.

„לבארות!“ — משיב הטנדר החולף על פנינו.

הנה באה לקראתנו מכונית אחרת. היא חוזרת מהנגב אל הדרום. נוסעיה מגומגמים במקצת. לאורך כל הדרך תראה לא רק מכוניות ונוסעים חדשים, כי אם גם ישובים אשר זה לא כבר צצו על האדמה הצחיחה. מה טוב עכשיו לנסוע בנגב הזה ולבקר בשרשרת היישובים החדשים. הנה מרחוק אפשר לראות את גגות הפח הנוצצים, את הצריפים המלבינים באופק. וכך מנקודה לנקודה הנך שואב משנה מרץ ועידוד. היום דומות הן הנקודות זו לזו בחיצוניותן ולא רב השוני בתוכנית המתיישבים. אך מה רב וגדול יהיה ההבדל ביניהן. בעתיד יגדלו ויסתעפו העצים שאך נשתלו, והנקודה תפרוץ את חומות התייל הצרות ואף מגדל המים יתנוסס כאן. כבישי הדרום שוקקים. עקבות רבים נראים בחולות הנגב. תמורות אבק עולות אחר המכוניות. בצידי הדרך נעצר הלך צעיר ומרים ידו לקראת אוטו המטיילים המתקרב. טרמפיסט ראשון באיזור זה. טוב לטייל בנגב!

ראשי הגשר לגאולת הנגב

גדולה וחשובה היא התמורה שחלה בימים אלה בנגב. משך מיספר שעות הוקמו הנקודות, גודרו, יושבו, אך מיפעל זה לא מקרי הוא. קדמו „ליום העליות“ נסיונות, מעשים ומיפעלים, אשר מעטים יודעים עליהם.

בספרו המצויין על הנגב עשה י. ברסלבסקי את הנסיון הראשון לרכז את החומר בדבר „תולדות שאיפתנו לנגב“ והנה נפתחת לפני הקורא פרשה מופלאה ורב־תעלילות על קורות רעיון גאולת הנגב. אישים וחברות רבות, הוגי דעות רציניים והרפתקנים נועזים עשו נסיונות לרכוש ולגאול שטחים נרחבים באיזור זה. השאיפה של ז. ד. ליבונטין לייסד את ראשון־לציון בנגב,

תוכניתו של הרצל על התיישבות באל-עריש, הרעיון של ברית בדואית-יהודית בנגב, פעולות המשרד הארצישראלי וחברת הכשרת היישוב, שאיפות "השומר" לנגב, תוכניתו של יהושע חנקין, של משה סמילנסקי ואחרון אחרון — פעולתה של הקרן הקיימת להגשמת שאיפתנו בנגב. זוהי השרשרת הארוכה של לבטים, חיפושים, נסיונות, גישושים ומעשים אשר החלו עוד בימי הבילויים וזכו להצלחה רק עם הקמת נקודות התצפית הראשונות.

אך בזה לא פסקה השרשרת. תפקידן העיקרי של נקודות התצפית היה לשמש מרכז, תחנות-נסיון, ראש-גשר להרחבת פעולת המוסדות באזור זה. נעשו נסיונות חקלאיים ומדעיים רבי-ערך, נחקרו האדמות, הצמחיה והחי, תנאי האקלים והווי השכנים. כמו כן הוטל על כל נקודה לעבד, לטפל ולשמור על אזורי קרקע נרחבים ורחוקים.

שעות רצופות היו נוסעים הטרקטורים של "התצפית" במרחבי המדבר הרחוקים וחורשים את החלקות המפוצלות. קילומטרים רבים דהרו שומרי השדות על סוסיהם לשמור על האדמות של "גבולות-רבות". חברי הפלוגות הפכו ל"בדואים ממוכנים".

ואכן הקפאון של נקודות התצפית היה רק מדומה. הן בנקודות התצפית הכינו את השלב השני בגאולת הנגב: עליית הנקודות החדשות. את תפקידן זה הן מלאו בהצלחה רבה. ראש הגשר הורחב. החל יום המעשה — היום השני.

נוף קיץ בנגב

רבים הם השבילים בנגב. ארוכים, שקטים וחדגוניים הם. יעברו חולות, יעקפו שדה, יתמשכו על פני אוהל ויאבדו אי־שם במרחקים. מעטים הם העוברים ושבבים בתקופת החורף. הנה יעבור גמל הסוחר מאחוריו מחרשת עץ, יסטה מהשביל, ייכנס לשדה־בור ויתחיל בעבודה. פה ושם עוברים בדהרה סוסים פראים, יחצו את הדרך ויעלמו באופק.

נעורו שבילים

אך הנה הגיע הקיץ ושבילי הנגב נעורו. עם בוקר השכם נראות בשביל אורחות הגמלים הראשונות. הן פוסעות לאט, במרחק־מה אחת מרעותה. כעבור זמן־מה מתגברת התנועה, והשביל כולו, לכל מלוא העין, מלא אורחות המתמשכות כעל סרט — בזו אחר זו, צפופות, מקובצות.

מתקרבת אורחה. איש זקן, עטוף סחבות לבנות, אוזן במקל ופוסע בגאווה ובבטחון. במרחק־מה מאחוריו ממהרת אשה עטופת שחורים. נאקה רצה, הולכים גברים, נשים. הילדים דופקים בעדר. מאחד השקים שעל גבי הגמל נשמעת אנקת תינוק. כלב נובח ונדם. אך לפתע משתוללת הנאקה ובורחת הצידה. העדר מתפזר. הגמלים מושכים בעקשנות בחבלים וממאנים להמשיך. מעבר לשביל נשמע רעש עמום. מכונה אדומה ומגושמת מתקרבת. הרעש מתגבר...

האיש העומד בראש השיירה מעיף עין אל המכונה וממשיך בדרכו. האורחה עוברת, מתקרבת. אחריה פוסעות בשקט כל שאר האורחות. בקצב אחיד, בחד־גווניות משעממת. הן הולכות כך, כשם שעשו זאת לפני שנה, שנתיים. בשביל בו עברו לפני עשרות ואף גם מאות בשנים. פניהם לנגב הצפוני, אל הבארות והמעיינות אשר בו.

כעבור חודשים מיספר יחזור בדואים אלה אל מדבר סיני,

באותה דרך בה הם הולכים עכשיו. ואל רכושם הפרטי הדל, יתווסף גם שק שעורה — שכר עבודתם הזעום במשך העונה.

והאביב איהו?

רבה עכשיו גם תנועת המטיילים בנגב אל הנקודות. מדי פעם מבחין הצופה באוטו המתקרב. כעבור מיספר רגעים נפתח השער והמון אורחים פורץ לחצר בשיר על שפתיו: „הבאנו שלום...” רק לפני חודשים מיספר, בימות החורף הקשים, היטבנו להבין את תכונתו המופלאה של האיש, אשר הקדים אותנו בהתיישבותו באיזור זה בכמה אלפי שנים. כאברהם אבינו — כן צפינו גם אנו יום אחר יום לאורח כי יבוא, לטאקסי מתקרב. אך לשווא. ואם בכל זאת אחר זמן רב של צפייה ממושכת ומייגעת היה בא אלינו אימי ממרחקים, ערכנו לו קבלת־פנים לבבית. מבינים אנו גם לרוחם של המטיילים: טוב לטייל בנגב ולא קשה ביותר. אפשר לצאת באוטו בבוקרו של יום שבת ובו בערב לחזור הביתה עם הרגשה נפלאה.

רק בדבר אחד מופתע המטייל עכשיו — לרעה. רוח אביבית מלווה אותו בנסעו בדרום. ריח פרדסים פורחים. שלל צבעי פרחים ועשבים, תבואה מוריקה. אך בנגב „נופל” הוא ללועז של קיץ אפור: העשבים יבשים ולפרחים אין זכר. השדות הצהיבו והאדמה נראית חשופה, אפורה.

לפני שבועות מיספר טיילנו בסביבת גבולות. הופתענו למראה השדות הפורחים, הירק והפרחים הרבים: איריסים, איריסים... זה היה האביב בכל עוזו. חזרנו לנקודה. החדרים קושטו בפרחי השדה. חברים גם כתבו לקרוביהם: „בואו לנגב — אל האביב!” והללו הזדרזו ובאו. יצאו לטייל אך חזרו בדיים ריקות! אביב בנגב כבר לא היה. החמסין, המלווה סופות חול, ייבש את האביב וגרשו. לא עברו שעות מרובות והיה כבר קיץ.

שלוש נקודות...

שלוש הן נקודות התצפית. קטנות. לבנות. בולטות הן לעין באופק השומם של הנגב. דומות הן זו לזו מבחינה חיצונית. ושאלה אחת מרכזת את לב כולן בעונה זו: נסיונות הפלחה. בהם — בנסיון נות אלה — מושקעים רוב ימי העבודה של הנקודות. עליהם כותבים עתוני הפלוגות לקבוצותיהן. על התפתחותם כותבים דינים וחשבונות רשמיים אל המוסדות והמשרדים.

ענין כללי זה אל הנסיונות בנגב ברור ומובן הוא. נקודות התצפית, ערכן גדול הוא לא רק כנקודות התיישבות ראשונות באיזור זה — אלא בעיקר בגלל היותן גם מעבדות מדעיות. תחנות־נסיון בעלות־היקף בשירות לפיתוח הנגב.

הנסיונות בפלחה — תבואות חורף — שנעשו בשנים הקודמות הוכיחו את אי־יעילותם של כמה זני תבואה וצורות עיבוד של הקרקע. דבר זה איפשר השנה להתרכז במיספר מצומצם יותר של זנים ולפתחם בהיקף הדרוש.

שטחי הנסיונות (בגבולות ובית־אשל כ־600 דונם בכל אחד, ברביבים — שטח קטן יותר) חולקו לחלקות נסיון קטנות (בנות 2—3 דונם), ובהן נבחנו זני התבואה, צורות עיבוד הקרקע, הזבלים השונים, זמני הזריעה וכד'. כדי שיסלק החשש של השפעות או תוצאות מקריות, חוזרים על כל נסיון ד' פעמים ובמקומות שונים.

בימים אלה, כשהקומביין קוצר את חלקות הנסיון מתחילה „התחרות“ משקית בין השכנים, חברי הנקודות של הנגב. — הגענו ל־202 קילוגרם שעורה לדונם — מבשר איש בית־אשל.

— קצרנו למעלה מ־100 קילוגרם חיטה לדונם — אמר חבר גבולות.

ואומנם שונים היבולים בשלש הנקודות.

הפלחה של רביבים איננה מוצלחת השנה. איזור מדברי זה מצטיין באדמה דלה מבחינה חקלאית גלל כמות הגשמים שאינה מספקת. אך כל מי שעוקב אחרי ההתפתחות של הנקודה הזו, כל שמסתכל בעצים המקבלים כמות לא גדולה של מים מהבאר, יבין כי גם תוספת קטנה זו אשר תינתן בעתיד לשדות הפלחה מברכות המים הגדולות — עשויה להפוך את הקרקעות האלה לאדמה פוריה.

גבולות נמצאת באזור ערבתי. האדמה נוחה מבחינה יחסית (חול-לים) ומסוגלת לשמור על מלאי המים הדל שלה. כמות הגשמים הקטנה של השנה, ובעיקר חלוקתם הגרועה — אינם נותנים סיכויים ליבולים טובים.

לעומת שתי הנקודות האלה פורצת בית אשל את חומות הנסיגות, והשנה כבר קוצר אחד הקומביינים שדה רחבידיים של פלחה משקית (2000 דונאם) אשר יתן קרוב לוודאי יבולים טובים וגם יכניס את ההכנסה המשקית הראשונה לקופת המושב. קרקע הליס אשר ל„מדבר באר-שבע“ ועיבוד נכון של האדמה (חריש לפי קווי גובה וכ"ה) נתנו את יבולם גם בכמות הגשמים הממוצעת לאזור זה בשנה זו.

הרהורים כחום היום...

עודה אבורביה משבט התרבין שוכב בצל סוכתו אשר בשדה. בניו ואשתו תולשים את שבלי השעורה, אך לו עצמו — יש זמן. עוד יספיק לגמור את התליש, להוביל את התבואה לגורן, לדוש אותה בגמליו ובחמוריו ולהטמינה במטמורת אשר יקים מסביב לאחלהו. הוא שוכב ומהרהר.

אך הנה הוא קם, מתקרב אל הקומביין, מזמינני אליו ופותח במחאותיו:

— אתה קים — אומר הוא בלשונו החלקלקה אלי — אתה אדון טוב, וכל היהודים טובים הם. חיוך רחב משתפך על פניו הגרמיות ושפתיו העבות מביעות משאלות-סתר. סחור סחור, בלוויית

מחמאות ותהילות לי ולכל החואג'את, הוא מגיע אל עיקר המשאלה :
„הנה יא־חואג'ה, מעודי לא הייתי בכל אותם המקומות הרחוקים
בצפון: בעיון (ראשון), בגטרה ובתל־אביב, אנא, קחני עמך כאשר
חסע לשם עם הטרומביל שלכם. רצוני לראות את גן־החיות שלכם,
את כל החיות המבהילות השורצות בו, את החנויות הגדולות,
את השעונים הקטנים בחלונות“...

בעיניים נוצצות ובהתלהבות רבה הוא מונה כרוכל את כל
המקומות שברצונו לראות ומסיים באנחה:

„אנא יא חואג'ה ישראל — קחני עמך!“

ואתם יושבי הצפון — אנשי עיון, גטרה או תל־אביב, אם יקרה
ותראוני פעם מטייל ברחובות עירכם בלוויית בדואי הלבוש עביה
עם חגורה וחרב ושבריה לו במותניה, אל נא תתמהו: זה הוא
שכנינו עודה אבור־ביה משבט התרביך. הן הבטחתי לו למלא את
בקשתו ואת הבטחתי אמלא.

הנגב ארץ לא נודעת

רעש ממרחקים

אותו ערב — התהלך שומר־הלילה עם כלבו הנאמן מסביב למחנה. באחד הסיבובים, לפתע, עמד הכלב על מקומו, זקף אזניו וחיש־מהר התקרב אל גדר־התיל והתחיל גובת.

השומר צעד בטוחות אחר כלבו ניצב על ידו והאזין: מעבר להומה נשמע רעש עמום. דומה היה כאילו שיירות רבות של מכוניות נישאות על דרך לא־סלולה, או כרעש של רכבת שטסה במהירות. הרעש הלך וגבר, אך ניכר היה, כי הוא בא ממרחקים ואין כל סכנה נשקפת לגקדה.

לא עברו רגעים רבים ושוב נטרד השומר. נשמעה שצטת סוס, וקול של ערבי צועק מרחוק.

לאור הירח הכיר השומר את ארמדין אבו־סולימאן — שומר השדות שלנו, רכוב על סוסתו הלבנה. רץ למחנה וצועק:

— האוואג'את, האוואג'את — שטפון בואדי — שטפון גדול!

— שטפון בואדי? — תמה השומר — הרי האביב כבר בארץ.

תור הגשמים חלף והשמיים בהירים.

ובכל זאת אין להטיל ספק בדבריו: שומר השדות איש נאמן הוא לפלוגה.

במחנה נשמע צילצול הפעמון... כעבור רגעים מספר האירו שני הזרקורים של הטנדר את הדרך המובילה לוואדי. רוב חברי הפלוגה, ובראשם הממונה על מדידת השטפונות — נסעו לראות במו עיניהם את פלא המדבר.

אותו ואדי שהיה בכל ימות השנה יבש וריק מלא עתה מים על גדותיו.

המים זרמו בו בעוז. הגלים התנשאו מעלה־מעלה. ההמולה הגעשנית החרישה אוזניים. גושים של אדמת החוף נקרעו מעוצמת השטפון ונדרדרו אל הוואדי.

הבניין המיוחד בו היה טמון הכלי למדידת זרם המים ניוזוק קמעה. פחד אחז את החבר, שקרב לחוף ומדד את מהירות הזרם. אך לאחר זמן מה אפשר היה להבחין בירידת גובה המים, ומהירותם הפוחתת. וכשם שבמשך דקות ספורות, לפתע, כרעם משמים בהירים נתגדש הוואדי מים, כן הלך והתרוקן הוואדי. בלב מלא חוויות חזרו אותו ערב חברי גבולות אל נקודתם. כעבור ימים מעטים הודיע העובד במשרד המים: במשך 4 שעות בלבד עברו את הוואדי למעלה מ-3 מיליון מטרים מעוקבים מים. אכן — לעתים רחוקות, רק 3—4 פעמים בשנה זורמים מים בוואדי. ולא תמיד זוכים להיות בקרבתו דווקא בשעות המועטות של השטפון. הפעם האירה ההצלחה פנים לאנשי גבולות.

העצרו, מים !

אלפי שנים זרמו המים בוואדי בדרכם הישנה־נושנה. העננים נתנו את מימיהם מעל הרי־הנגב, רק לעתים רחוקות. הטיפות ניקו לנחלים קטנים והם זרמו אל אפיקי הוואדיות ומשם אל „וואדי עזה“ — המוליך את מימיו הימה.

והנה אירע מקרה מיוחד בדרך עתיקת יומין זו: אי־שם, באחד הוואדיות, הוכרחו המים המהירים להיעצר. קיר־אבנים — מלט וברזל עצר בעדם מלהתקדם בדרכם הידועה. יד אמיצה סובבה בורג־ענק, דלת ברזל נפתחה, והמים שטפו אל תוך תעלה חדשה ורחבת־ידים שהובילתם אל בריכות רבות־מדות.

בזה לא תמה עוד הרפתקתם החדשה של מי השטפונות. ימים מועטים ישבו המים כלואים בבריכות, השתוממו לכל הקורות אותם וחרדו לעתידם.

עצים בשממה

מתי־מספר הם העצים בנגב. רק פה ושם מסתמנת דמותו של עץ בודד באופק: צאלה או אשל — הנחשב לקדוש בעיני הבדואים. אך בסמוך לבריכות החדשות נטעו הרבה־הרבה עצים. עצי־פרי, עצי־

נוי ועצייער. קשים הם חייהם של עצים־שתילים אלה. שמש הנגב צורבת את בשרם הרך. מייבשת את מעט המים שהם מצליחים לינוק מחיק־האדמה הצחיחה. סכנת־מוות אורבת להם — אם לא יושקו די צורכם בעוד מועד.

עד שהגיע יום שמחתם: שני בחורים ובחורה אחת — שזופי־שמש ונעולים מגפי־צמג גבוהים קרבו אל הבריכות הגדולות, פתחו את התעלות הצדדיות והשקו לרווייה כל שתיל ושתיל. למראה המים הרבים, החוזרים לאדמה, נתאוושו העצים והשורשים שתו בצמאון ונפש העצים נתרעננה. מעתה — יוכלו הם לעמוד בפני כל פגעי הנגב: השמש הלוהטת, סופות־החול, הצינה בלילות.

חוקרים חקירות בנגב

כורנוב אשר בנגב. מעל לסכר הגדול בתוך הוואדי, בין עצים וסלעים התפזרו המטיילים למנוחה. הנוף היפה, החברים השוכבים דוממים, השקט המלא שבסביבה, ומעל לכל — הסכר העתיק, משרים עלינו הלך־רוח רומנטי, אגדתי.

אחד הסטודנטים, היושב על סלע גבוה, מתחיל לדבר אל קהל המאזינים. הוא הלומד היסטוריה ישראלית משתדל להסביר למטיילים את תולדות המקום ההיסטורי בו אנו נמצאים, את יושביו הקדומים ואת ערכו בתולדות עמנו. כעבור רגעים מיספר מופנים כל הראשים אל עץ ענף שמבעדו נשמע קולו של המורה לגיאוגרפיה פיזית — המארגן והרוח החיה של הטיוול. הוא מפתח את השקפתו על שאלות המים בנגב בכלל ועל סכרי כורנוב במיוחד. דבריו נשמעים בקשב רב. אחד „מבני המקום“, אשר הצליח לטפס ולעלות על הסכר הגבוה מוסר מרשמו על הוואדיות והשטפונות באיזור זה.

אגב שמיעת ההסברים חוזרים וקמים לנגד עינינו העברים הקדמונים והרומאים, הביזנטים והערבים אשר בתקופות היסטוריות שונות עבדו, בנו וחיו באזורים אלה.

עוד רגעים מיספר וקבוצת המטיילים הגדולה המורכבת מסטודנטים ומאנשי משק ממשיכה את דרכה; במדבר־האבנים, בשבילים הארוכים, בתוך הוואדיות ניראת השיירה הארוכה, הפוסעת בעייפות ופניה מועדות אל המכתשים, אל סדום, ראש זואירה — ומשם חזרה אל ספסלי האוניברסיטה ולשדות הנגב, אשר יהיו מעתה קרובים וידועים לנו יותר.

דוקטור ופרופיסור

הם הגיעו אלינו עם הטנדר. היתה לנו הרגשה כאילו זה עתה ירדו מבמת הקולנוע. האחד שמן ונמוך והשני — גבוה ורזה. הראשון

עליו ומהיר, הציג את עצמו: ד"ר לזואולוגיה. מומחה לחרקים וזחלים. השגי היה פרופיסור לבוטניקה. שניהם באו לחקור את הנגב.

הם הוזמנו לשותת תה. אך לחדר-האוכל נכנס רק הפרופיסור. הדוקטור שהוציא בינתיים מתרמילו רשת עגולה ולבנה וחיברה אל מקל ארוך-מידות — רדף כבר אחר פרפרים וזחלים. כעבור שעה קלה הוא חזר עייף ומזיע, הוציא מנרתיקו ומכיסו מיספר רב של קופסאות ושקיות והראה לנו את תוכנם: היו שם כמה חרדונים צבעוניים, פרפרי לילה, חיפשיות.

הבוטנאי ישב בחדר-האוכל, שתה את ספלי התה שהוגשו לו, עיין בספריו, רשם, חישב ושתק! הוא שתק גם כשהחברים התפזרו לעבודתם, גם כשהם חזרו לארוחה. רק בשעות-הערב יצא אל החצר וחזר במהרה מרוכז בעצמו, טרוד במחשבותיו ובידו — פרח קטן ויבש...

רגילים אנשי הנגב לביקורי פרופיסורים ומורים. סטודנטים ודוקטורים, אנשי מדע שונים ומשוגים באים לתור את הסביבה, לעקוב אחרי התפתחותה. נקודות-התצפית משמשות להם תחנה מדעית, בסיס המקבל את אורחיו בשמחה רבה. מכאן הם יוצאים אל הסביבה הקרובה והרחוקה, חוקרים בסלעים, מסתכלים בערוצי הוואדי, אוספים חרסים וצמחים וחוזרים בערב, עייפים ורוצצים אך מלאי רשמים, ידיעות ואוספים חדשים.

„פרחי חוקרים“

הביקורים הרבים של אנשי המדע בנקודות-התצפית, הרצאותיהם המעניינות בפני החברים, הטולים בסביבה, הגבירו את עניין אנשי המקום והקימו דור של „פרחי חוקרים“ מקומיים צעירים. „חוקרים“ אלה, המצטיינים יותר ברצון טוב מאשר בדיעות, מקדישים חלק גדול מזמנם החופשי לחקירת תופעות הטבע, החי

והצומח של סביבתם. יש מי שרושם יום-יום את התצפיות המטר-
אולוגיות הרבות והשונות, שני בודק את מי הבארות ומידת מליחותם,
אחר נטפל לוואדי, לצמחים, לשבלולים ולחרקים, כל אחד אוסף,
חוקר, קורא ומשתלם „בשטח שלך“.

הנה חוזר הארכיאולוג שלנו מטילולו בשדה. כיסיו מלאים
חרסים שבורים וכלים שונים. מתגנב הוא דרך הפשפש לבל יראהו
איש מאנשי המקום. הם יצחקו לו כשם שלועגים הם לאוסף
הארכיאולוגי שלו בפינת החצר. יצחקו להם. הוא בטוח: אוצר שלם
בלום בהם!

הפרופיסורים המשובים, ה„מטיילים“ במדברות החול והאבן,
ופרחי החוקרים התמימים ממלאים בעזרת נקודות-התצפית את
אחד התפקידים החשובים בחקר חבל ארץ זה.
באטיות ובאיחור, רב, אך שעל אחר שעל נחקר ומתגלה הנגב:
„ארץ לא-נודעת זאת“.

בדרך זאת מתגבשות ידיעותינו על אקלים הנגב, על עוצמת
שטפונותיו, הרכב הקרקע ותכונותיה, והצומח. כך למשל, נתגלו
כמה תחנות פרהיסטוריות ולקטו בהן מאות כלי-צור: ראשי
חיצים וכידונים, פטישים וסכינים, חכות ולהבי מגלים מתקופות
האבן השונות. אך עוד רבה הדרך לידיעה מקיפה, לשלמות. רב
עוד החסר ורבות השאלות השנויות במחלוקת.

עברו החקלאי של הנגב

אחת מבין השאלות הניראית לנו כמעניינת ומעשית ביותר, היא
שאלת עברו החקלאי של הנגב.

החוקרים אשר ראו את התגליות הארכיאולוגיות הגדולות שבנגב,
שמעו על הבארות הרבות בוואדיות על הסכרים הגדולים, הערים
והמבצרים, המדרגות והאסמים העתיקים — נוטים לחשוב, כי בעבר
היה הנגב איזור של חקלאות יציבה. לדעתם נגרם המצב הנוכחי רק
בעקב ההזנחה ושינויים אקלימיים. לעומתם טוענים אחרים, כי

בתקופות ההיסטוריות השונות היה הנגב אזור בעל חשיבות אסטרטגית בלבד. כאן נבנו ערי־מסחר (אילת, סלע אדום, כורנוב), מיבצרי־גבול (לימס פלסתינא) וערי השלטון (באר־שבע, עוג'ה). כדי לקיים את היישובים האלה, מן ההכרח היה להקים כאן חקלאות אשר תדע להתגבר על התנאים הקשים. וכך הוקמה חקלאות בעלת תרבות גבוהה: ניבנו הסכרים, נחפרו בורות, ניבנו מחסנים. אך חקלאות זו היתה מן ההכרח מצומצמת, מחוסרת יציבות ואפשרויות גידול.

החוקר את התופעות המיוחדות של הטבע באזור זה והמסכם את התצפיות השונות ואת הנסיון שנצטבר בחקלאות — יוכל בנקל להבין את התגליות הארכיאולוגיות גם בלי להיעזר בהסברים המבוססים על שינויים ותמורות מיוחדים בטבע ובאקלים.

גם עכשיו יש בארות רבות בנגב. ליד כל יישוב־קבע אפשר למנותן לעשרות. אך כל הבא להוציא מכאן מסקנה על ריבוי המים באזורים אלה — אינו אלא טועה. בארות אלה הם לרוב בורות הסופגים כמות מצערת (לא יותר מ־2–3 מ"ע ליממה) של מים (לרוב מלוחים). ריבוי הבארות בעבר והעניין הרב שהוקדש להן, מעידים כי לא חלו שינויים בשטח זה.

„ויחפרו עבדי יצחק בנחל, וימצאו שם באר מים חיים, ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמור — לנו המים... ויחפרו באר אחרת, ויריבו גם עליה...” (בראשית כ"ו).

ידועה עכשיו גם התופעה המיוחדת של שטפונות גדולים בנגב, החלים דווקא בתחילתו של החורף ובסופו. בשנת תש"ה עברו למשל את ואדי עסלוג' משך יומיים בלבד למעלה מ־5 מיליון מ"ע מים. בסוף החורף של תש"ו שמעו שומרי־הלילה של גבולות רעש גדול, הבא מעבר הוואדי, המרוחק 8 ק"מ מהנקודה. היה זה שטפון עצום — אשר העביר משך 3 שעות כמה מיליונים מ"ע מים („שובה ה' את שיבת ציון, כאפיקים בנגב").

הסכרים הגדולים אשר ניבנו בימֵי־קדם, תעודתם היתה לעצור ולנצל במידת האפשר את המים הזדונים העוברים בוואדיות. כל הרוּאָה והמכיר את השטפונות האלה יעמוד גם בנקל על עוצמת הסחף אשר יצר משך אלפי שנים את ערוצי הוואדיות, הנקיים והמכתשים הענקיים באזור זה.

למדנו לדעת, כי כמות הגשמים השונה בכל שנה קובעת את ההפרשים הגדולים ביותר ביבולי התבואה. בשנת תש"ך הגיעו היבולים של השעורה בחלקות הנסיון של התצפיות לשיעור של 40 ק"ג לדונם. בשנת תש"ה עלו לפתע היבולים ל־160 ק"ג לדונם. ובתש"ו ירדו שוב ל־80–90 קילוגרם. אין ספק שהמחסנים הגדולים המתגלים עליידי החפירות הארכיאולוגיות תפקידם היה בעיקר לאזן את חוסר־היציבות שביבולים. («ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם»...)

הודות למאמצים רבים ולאמצעים וכוחות־עבודה מרובים הוקמו בתקופה ההיסטורית בנגב, נאות־מדבר מלאכותיים אחדים. החקלאות במקומות אלה הגיעה לדרגה גבוהה של התפתחות. אולם עובדה זו לא היה בה כדי לשנות את נוף הנגב בכללו — אשר מאז ומתמיד היה מדברי־ערבתי. רק בעתיד, עם הגשמת תוכניות ההשקאה הגדולות נוכל להגיד „בדיוק מדעי": „המדבר יהפוך שדה".

בדואים ומתיישבים

ריח העבר

יש מקומות היסטוריים בהם אינו מורגש שטף הזמן. אלה הם לרוב בתים עתיקים, ישובים קדמונים, מנזרים מלאי טחב ואיזוב. הרגשה מעין זו אופפת אותנו גם בנגב. כל האיזור כולו, על חולותיו וצמחייתו, על הריו ואפיקיו נראה כאילו הועתק הלום מהעבר הרחוק דבר אין לו עם העולם המתפתח.

הנגב לא השתנה משך כל תקופת ההיסטוריה. התרבות האנושית פסחה עליו. לענת המדבר המכסה כיום את רוב השטחים, החולות הנודדים, האקלים המשונה והמיוחד של ימינו אלה — זה היה קיים עוד בתקופה הקדומה ביותר.

אך מעל לכל, נוצרה הרגשת הקיפאון של הנגב בגלל תושביו הבדואים. תנאי הטבע המיוחדים עיכבו את התפתחותם. הם לא הלכו עם קצב הזמן ונשארו בצידי הדרך. שבטי הבדואים של עכשיו אינם שונים בהרבה מהנודדים הקדמונים — העמים והשבטים אשר הציפו בזה אחר זה את הנגב, אשר נראה בעינינו על גופו ואנשיו כעולם שקפא.

אך הנה חזרו אל איזור סגור זה מתיישבים חדשים. אנשים אלה, בעלי תרבות והווי מיוחד, נפגשים מתוך הכרח ורצון עם שכניהם הבדואים. אין צורך לומר שפגישות אלה הן לפעמים קשות ומטרידות, אך יחד עם זה מענינות ומאלפות. כאן נפגשים שני עולמות. דרושה מידה רבה של סבלנות, הבנה והומור כדי להתגבר על המכשולים הטבעיים.

לימד והכרת חיי הבדואים, יצירת יחסי שכנות טובים. זה הוא אחד התפקידים הראשיים של נקודת-התצפית אשר בנגב. איך הן ממלאות אותו?

כך נקראת עונה זו בפי הבדואים. לגדולה זו הגיע כאן האבטיח לא רק בגלל היותו היחיד כמעט מבין „תבואות הקייץ“ המצליח בנגב. האבטיח — חשוב ויקר הוא בעיני הבדואי. הוא המגוון את צורת חייו ותוכנם. בעונה זו, עם הורדת האבטיחים הראשונים — נוצר כאן הווי חדש: העבודה לא תציק לבדואי. הבהמות לא תצמאנה למים. הוא יבלה בצל אוהלו ימים שלמים כמעט ללא מאכל („בזמן האבטיחים — אין רעבים“), יקבל אורחים, ישוחח כאוות-נפשו. ואם ישתעמם אי-פעם — יקום וישא רגליו אל שכנו הקרוב. עונת האבטיחים, השיחות והסיפורים הגיעה.

יושבים הבדואים קבוצות-קבוצות בפתח אוהליהם. על קערה שחורה באמצע המעגל מונחים כמה אבטיחים. „בעל-הבית“ חותך בסכיני פלחים ומחלקם לאורחיו. הקליפות נזרקות אל תל האשפה הקרוב. הגמל ושתי העזים אוכלות להנאתן. אבטיח אחד חוסל במקומו בא שני. גדול ויפה מקודמו. תל האשפה גדל. הגמל והעזים הסתלקו. אך הבדואים יושבים, אוכלים ומשוחחים מאז הבוקר ועד שעה מאוחרת בערב.

רבות הן השאלות המטרידות אותם: — אבו־סיטה סגר את חנותו ויצא לרדוף אחרי רוצחי אחותו — היתפסם? — הסוסה החדשה של השיך — האצילה היא אם לא? — האוטו הצבאי אשר עבר בימים אלה ליד אדמות אבו־רליון — לשם מה עבר? — אולי יניחו שם את צינור הנפט?

נוסף לכל השאלות האקטואליות האלה, עולים על סדר-היום שאלות וסיפורים עתיקים וישנים המלהיבים את דמיונם ונותנים סיפוק ליצריהם, אלה הם לרוב סיפורים על משפטים עתיקים, על קרקעות, כסף ויחסי שכנים. בימים אלה מעלים הם מהמטמורות את הנירות הרשמיים השונים (הזמנות למשפט, פסקי־דין והחלטות) המוכרים להם רק לפי צבע השרוך שבו הם קשורים ופותחים בשיחות

על כל שהתרחש לפני שנים רבות. כל אחד מהם טוען את טענותיו, מסביר את צדקתו, רוגז על עיוות־הדין, מתרגש ומתלהב...

אל אדחה (הקורבן)

דווקא בעונת שמחה זו נתקע לו הצום — ראמדת. אך הנה מגיעים כבר ימיו האחרונים. מתקרב ערב החג הגדול — אל־אדחה, אנחנו מוזמנים להשתתף בנשף — לראות את הריקוד המפורסם, ריקוד הקורבן.

מחיאות הכפיים, הצעקות המשונות והרעש החזק הבא אלינו מעבר לאוהלים מגדיל את סקרנותנו. בשעת לילה מאוחרת אנו נוסעים אל המקום המיועד.

„הזקנים“ באים לקראתנו. הילדים עטים אל הסנדר. אנו מתיישבים על האדמה ומסתכלים:

הגברים הלבושים בתלבושתם הלבנה מסודרים בשורה ארוכה, צפופים זה לזה. הם מסתכלים באשה הרוקדת לפניהם. בידה חרב שלופה. תנועותיה פשוטות, גסות: היא מניפה לאט את החרב, מתקרבת אל שורת הגברים, ומניעה את החלק התחתון של גופה קדימה ואחורה קדימה ואחורה. שורת הגברים זזה. הם נסוגים ולוחשים: ד־חִיִּיה, ד־חִיִּיה! גופם עונה לעומת האשה.

אך הנה נעמדת האשה לרגע ונסוגה. הגברים הולכים אחריה. הם רוצים בה! מגבירים את קולם. מורזים את תנועותיהם — ד־חִיִּיה, ד־חִיִּיה! האשה מתרחקת. גם תנועות גופה נעשות קצובות, זריזות יותר. והגברים מתקדמים לעומתה עוד מעט ויפגשו — יהיו לגוף אחד. הצעקות מתגברות. נשמעות צריחות מבהילות: ד־חִיִּיה! ד־חִיִּיה!

כך נמשך הריקוד זמן ממושך. הרוקדים מתחלפים, הקבוצה מתרחקת, הגופות מתנועעים. ונדמה לך לרגע, כי נמצא הנך בתוך יער והנך עד לשיא של חניגא פראית של שבט קדמון החוגג את חג הפוריות בכל הפשטות והגסות אשר בו.

קשה היא הפעם מחלתו של אגמעיון. דלקת עיניים! לא הועילו לו הלחישות והכוויות הרבות, הסמים והתרופות המיוחדות. מן ההכרח היה להביא אותו אל ה"יהוד". טיפלה בו המטפלת. טיפטה לעיניו החולות מטיפותיה אשר בבקבוק הקטן ואחר מיספר ימים הבריא עיניו — נפתחו וירא את העולם שנית.

שמח אגמעיון מאוד, הודה במלים נרגשות למטפלת וחזר אל ביתו. רק דבר־מה ציער את לבו — משך כל הטיפול הממושך לא זכה אף פעם בתחבושת. רוצה היה לטייל בין אוהלי הבדואים בתחבושת לבנה על המצח.

לא עברו ימים רבים ותתפשט השמועה על הטיפות המופלאות בין הבדואים. ויתקרב אבר־מוסטפה, אחי אגמעיון אל אוהל האורחים של הנקודה, שכב על הריצפה ויקרא למטפלת שתטפף גם לעיניו מטיפותיה המופלאות. התקרבה אליו המטפלת, אך בראותה כי בריא הוא אבר־מוסטפה, סירבה לטפל בו.

— אין דבר, מדם — התחנן אבר־מוסטפה, טפטפי, טפטפי גם לי מטיפותיך המופלאות. אולי אראה יותר רחוק.

בדואי עושה נסיונות!

שנים רבות חיו הבדואים את חייהם ללא כל השפעה רצינית מן החוץ.

הקמת ישובי קבע בנגב, בלב השבטים, חדירת התרבות למחוז שלהם בקביעות ובאיטיות, לא יכלה שלא לתת את אותותיה גם בחייהם שלהם.

לא לשווא כיתתו המוכתרים ושומרי השדות את רגליהם אל אוהלי הבדואים, אכלו ממאכליהם, למדו את מנהגיהם, חקרו ורשמו את סיפוריהם ואימרותיהם.

אט־אט הולכת ומתקמת אווירה ידידותית. יחסי השכנים מתגב־רים. הפגישות נעשות תכופות יותר, השיחות המשותפות מתארכות

ומעניינות יותר, הקירבה והאמון ההדדי גדלים. זה מקרוב הזמין אותנו אחד הבדואים לבקר בשדהו. מה רבה היתה הפתעתנו כאשר ראינו את שטח הנסיונות שלו בוני אבטיחים.

קטן היה השטח, דלים ופרימיטיביים הנסיונות, אך הכל נעשה כדוגמת „החוג'את". נוכחנו לדעת, כי גם הבדואי, האדיש כביכול למתרחש סביבו, לעבודת האדמה וליבולה, עלול לקבל השפעה טובה ורצון ללמוד, אם היא באה משכנים המתיחסים אליו בכבוד ובהבנה.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו. הוא לא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, אבל הוא ידע לומר לנו שיש לו חוג'את, וזהו כל מה שצריך לנו.

חורף קשה בנגב

גשמים

אכן, צדק החאג'. עוד בסוף הקיץ, בהיותנו אורחים באוהל, ניבא מה עלול להתרחש בחורף.

— כן, חוואגה — אמר החאג' בשעה שהיה טורח באש, שהודלקה באמצע האוהל — חורף קשה יהיה לנו השנה. לא כאשתקד. מעט גשמים, רוחות חזקות, סערות-חול.

הוא דיבר אלינו בשקט, במתינות, וידיו פוררו רגבי זבל יבש, שהטילם באש. הוא הוסיף גחלים ליד הקומקום. פעם בפעם הסב את ראשו אל מול המחיצה שבאוהל, ודיבר אל מישוהו השרוי מעבר למסך. משם הגיע אלינו רישרוש קל, ויד ארוכה, שחורה של אשה, הושיטה מדי פעם את הכלים, הדרושים להכנת הקפה: ספלים, קפה, מגש.

— הסתכלוֹנא בבצלים היבשים אשר בקרקע — המשיך חאג' חמדן — עקבו אחר מעופן המיוחד של הציפורים, מששו בצמר־הכבשים היבש גם בלילות ותיווכחו גם אתם: חורף קשה מכין אלוהים לעבדיו.

ואמנם, נתאמתו דבריו. מעט גשמים ירדו השנה בנגב. 160 מ"מ בגבולות (לעומת 245 מ"מ אשתקד), 70 מ"מ ב'עסלוג' (לעומת 140), 185 בבית־אשל (250).

ומה רבה משמעות המיספרים האלה אצלנו בנגב, שכן חשובה כל טיפת־מים לצמחים הצמאים, לעזים הלוחמות את מלחמת החיים שלהם עם היובש.

גם לנו, אנשי גבולות, לא סיפקו השנה הגשמים אפילו את כמות המים הדרושה לשתייה ורחצה.

משטח־הזפת שבחצרנו הקטנה, המשתרעים על 3 דונאם, לא הספיקו לרכז ולהוביל אל הבריקות אלא 150 מטרים מעוקבים מים.

עוד בתחילת הקיץ, מדי בוקר, היה שומר־הלילה מעיר בשעה מוקדמת את העגלון, והוא מנומנם וכבד־הליכה ניגש לרתום את הפרדות אל העגלה עם הטאנק למים. והעגלון שם בתרמילו הקט ארוחה קלה לדרך, ומזרז את הפרדות — אל הבאר „הקרובה“ שבכפר, המרוחק 8 ק"מ מן הנקודה.

אך לא לבדו שרוי העגלון בדרכו המשעממת. הנה ירוצו לקראתו ילדי הבדואים הלבושים סחבות, וילכו בצידי הדרך, ללוות את העגלה ולזרז את הפרדות.

הבאר צמוקה ומימיה דלים. קשה העבודה. שעה ארוכה תסובב הפרדה את הגלגל הגדול, שעליו נכרך חבל ארוך, שבקצהו קשור דלי... ורק לעת הצהריים יבחין סוף־סוף החבר העומד ב„תצפית“ בעגלה, החוזרת לאיטה אל הנקודה, ומובילה את העגלון העייף, ועמו הפרדות המשרכות רגליהן בכבדות. עם הטאנק של המים היקרים באה גם להקת ילדים עליזים.

סערות

עם בוקר נושבת רוח קדים רפה, יבשה. עלי השתילים רוחשים. גבעולי התבואה מתנדודים. לעת צהריים מתגברת הרוח. חול דק, סמיך מתרומם באוויר. השמים כבדים, אפורים. לאחר שעה קלה משתוללת כבר סערת־חול חזקה. האוויר מתערפל ואין העין רואה אפילו את גדר הבית, את החומה, אף העיניים נעצמות, והאזניים מתמלאות חול. הנשימה קשה. האוהלים בחצר צונחים. וגג־הסככה מחשב לעוף, חלון נפתח, זגוגית נשברת, והחול חודר, חודר... הוא מצליף בטרפים הרכים, מרכין קומת השתילים, שובר גבעולים. משתולל...

כן חורף קשה עבר השנה על הנגב. קשה אך לא נדיר, לפי שלעיתים קרובות יקרה שכמות הגשמים תהא קטנה אפילו מזו של השנה, והסופות רבות וחזקות יותר, והתבואה ממילא דלה מזו.

יבש, שומם ומשעמם היה נופו של הנגב. רק הוואדיות הרבים המבתרים את האדמה משרים עליו חיות־מה. יפה הוא הוואדי גם בהיותו יבש וצמא למים, גם בעומדו במערומו ובחושפו את אבניו ואת עורקיו.

אך שבעתיים יפה הוואדי כשמסתערים עליו מי־השטפונות, היורדים מההרים. טוב ברגעים כאלה לעמוד בחוץ ולהרגיש באיתני הנגב, המשנה מקץ כמה שעות ורק לזמן מועט, את פני נופו וטבעו; לשמוע את קול האבנים המידרדרות, להסתכל בגלים ההומים, במשך שעות מיספר עוברים את הוואדי מיליוני מטרים מעוקבים של מים, ונשפכים ללא תועלת הימה.

ללא ספק, — צפון בוואדיות כוח עצום. אם נשכיל לרסן את הכוח הזה שוב נוכל להתגבר על השממה הפראית של הנגב, והאדמה תתן את יבולה בין שהחורף נוח, או קשה.

כתצפית

א. עוד יבואו ימים

אני יודע, עוד יבואו ימים וכביש ארוך ורחבידיים, כביש אספלט שחור־מבהיק יעבור עלי־יד השער של משקנו. אי־שם, כמה עשרות מטרים מעבר לשער, תהיה פרשת החרכים הראשית. במרכזו של העיגול עטור הבלוקים הלבנים, המכוסה דשא ירוק ורענן, יעמוד שוטר התנועה ובידיו הארוכות, העטופות שרולים לבנים, יכוון את התנועה וברצינות ההולמת יכריז: „הטקסי? כן, בבקשה צפונה, והטנדר מערבה. הגיפ, עצור רגע, שיירה עוברת עכשיו, ואתה אוטו משא ארור, בוא אלי — עצור! אתה מקבל רפורט — מהירות מופרזת. חתום!”

שירות האוטובוסים יעבור את ההצטלבות רק ארבע פעמים ביום. ייעצר בכל פעם לרגע עלי־יד השלט הקטן, יפלוט מתוכו עשרה־חמשה עשר חברים ויבלע אחרים המחכים לו בסבלנות. „אסור להוציא ראש וידיים דרך החלון!”, איזה תנועה סואנת על הכביש?!

פעמיים ביום יכנס ה„שירות” לחצר — בבוקר ובערב. יסע סביב המחסן, וייעצר ע”י הסולם להורדת המזוודות — „תחנה אחרונה” יכריז הנהג, בערב יהיו הילדים הנהנים. הם יצאו עם הוריהם לקראתו, יעצרוהו רגע ויעלו. „הנהג שלנו חברמן!” ישירו וקולותיהם יגיעו עד למשק.

אז — בימים ההם — יהיו לנו הרבה אורחים, מצפון ומדרום, יבואו אלינו לבלות את ימי הנופש שלהם, את החגים והשבחות, שהצטברו יחד לחופש ארוך. יבואו ליהנות בחיק הטבע, ממזג האוויר הנוח, מיפי העצים. גם בית המרגוע הצמחוני שלנו, בריכת הדגים והסירות שבה, מפל המים אשר ביער העבות — כל אלה ימשכו אלינו את לב התיירים ומשקנו יהמה מהם. בערב יצאו הגברות המהודרות לטייל בשדרות העצים, תשוחחנה על כל הקורות אותן ועל הנשמע בקיבוץ... הגברים־האורחים יטיילו עם ילדיהם

הבוגרים ביצר, ישקיפו על המפל הנפלא, ישוטו בסירה — 5 גרוש השעה...

כן, אני בטוח בזה. יהיו לנו המון אורחים. ואנו נקבל אותם בשמחה רבה. גם בימים כאשר מודעות מאירות עיניים תכרזנה בעתונים על קשיי התחבורה, גם אם הוכרז הסגר בגלל מחלת הפה והטלפיים, גם כשאחד ההורים שלנו יעמוד על־יד השער וינסה להחזיר את האורחים — הם יבואו ודבר לא יעזור! הם יפרצו גדרות, יעברו מכשולים — זאת תהיה תנועת־עם חזקה שהשתרשה עמוק בארץ הזאת ואנו לא נוכל לה — ברוכים תהיו האורחים.

ב. — אולם עכשיו...

כן, אני יודע, עוד יבואו ימים...

אולם עכשיו? עכשיו איננו מכוון עדיין השוטר את התנועה, גם הכיכר שבפרשת הדרכים טרם הוקמה והכביש עדיין לא נסלל והיער ומפל המים... עכשיו אנו רק נקודת תצפית בלב מדבר הנגב, חומת חימר אפורה, בניין לבנים, גדרות תייל, שתילים, שקי תבואה, מִי־גשמים לשתייה ורק 20 חברים... נקודה קטנה במדבר הגדול...

לכן אין מרבים לבקר אצלנו אורחים. מה מחכים אנו להם, דווקא עכשיו, כמה שמחה גורם לנו כל אוטו, כל אדם חדש הבא למחננו, מסיבותינו אינן פנימיות, מחלת העופות טרם נפוצה אצלנו ומחלת הפה והטלפיים — מאתנו והלאה... ובכל זאת מה מועטים אורחינו...

ובתצפית — זה שבוע ימים לא נראית שום נקודה הראויה לתשומת־לב — לא מכונית, אפילו לא בדואי, אורח מן הסביבה... ש ק ט מסביב, אתה מרים את המשקפת, מצמידה לעין — נראים אי־אילו שיחים יבשים, כברת דרך חולית... לעין אין במה להאחו. הנה נקלע בעדשת המשקפת גמל ההולך לאיטו, אתה עוקב אחריו, רגע והוא נעלם. המשקפת תרה סביב־סביב, שממה. המשקפת

צונחת... טוב שמחליפים מדי פעם את התצפית, אחרת אפשר פשוט לחלות מרוב שיעמום. אחד החברים אפילו פלטפוס קיבל. והרופא בודק ומשתומם. מנין לבחור צעיר ובריא זה פלטפוס? מהתצפית — אדוני הרופא... משעמום...

והאורחים המעטים שלנו, שונים ומשונים. באים הם ממרחקים, מבזבזים כסף וזמן יקר, עייפים מן הדרך, רעבים, מאובקים. ואנו לעומתם יושבים כאן בשקט ושלווה, עושים את עבודתנו ומצפים. דומים אנו לעכביש זה, שפרש את רשתו אי־שם במקום שקט ונוח ומתוך בטחון ושמחה עצורה, מחכה הוא לטרף אשר יעבור ויילכד ברשתו! וטרף זה שלנו — ראוי לתשומת לב. לרוב אלה הם בעלי־מקצוע, מומחים בשטחי החקלאות השונים, משוטטים שונים ומשונים אשר לא ינוחו ולא ישקטו עד אשר לא יבקרו את הנקודה החדשה המרוחקת ביותר בארץ. ואת תורת האנשים האלה אנו משתדלים ללמוד היטב. אנו מתעניינים במנהגיהם והליכותיהם. כי כאמור, מעטים ומעניינים הם אורחינו היום.

ג. — אורחים

„יהושע, יהושע, באו לבקר את הלול!“ לשמע צעקות אלה ממחר הוא לסיים את המקלחת ויוצא כשפניו קורנות משמחה, אושר וגאווה. באו לבקר את הלול!...

זה למעלה משנה מאז הקים כאן, מתוך התנדבות ורצון עז, את לול הנסיונות שלו ומאז ועד עתה לא זכה אפילו לביקור אחד של אדם הבקיא במקצוע. ומה רבים הישגיו: התאמת ההזנה, הגדלת אחוזי ההטלה, בירור מלאכותי, אך אין איש מתעניין בכל אלה. כמה מכתבים כבר כתב לארגון, לאנשי הנסיונות והכל לשווא. ואצלנו מבקרים פלחים, מכונאים, ירקנים, אנשי מסע ויער, מומחים לקרקע וארכיאולוגים. רק העופות — ויחד אתם גם הלולן — היו עד כה עצובים וגלמודים. אין איש מתעניין בהם. כמה יאוש ועגמת־נפש גרם לו יחס זה של אנשי המקצוע אל נסיונותיו. כמה

היה מקנא בכל מקבלי המשלחות למיניהם. אפילו לטבחים באו מומחי תזונה לביקור. והנה סוף סוף! בא יום זה, לו ציפה מכבר... הגיע, כנראה, מומחה ללול. ובאמת ראינוהו מתהלך עם אורחו בשמחה, שלוב זרוע, אל הלול. ודאי הסביר לאורחו הנכבד את נסיבותיו וסקר את התפתחות הלול. פניו להטו, עיניו הביעו שמחה וגאווה... אולם כעבור רגע חזר הוא אלינו במרוצה, חיוור ותשוש, ראשו מורד ולחש: „הוא“... גמגם הלולן שלנו מרוב התרגשות, „הוא אינו מומחה, הוא רק מטייל כאן, ואיננו מתעניין בלולים, הוא פשוט... סוחר ביצים!“.

...

החייל האמריקני הקשיב מתוך עניין עד סוף הסבריו של חברנו. הרהר רגע ואמר: „כן, בחורים טובים אתם, הבנתי את רצונכם, אולם חושב אני בצער, כי לא תצליחו בדרך בה אתם הולכים. לא תחזיקו מעמד בשרב הזה. במים מזוהמים אלה גם האדמה לא תן יבולה ופרנסתכם — מניין תמצא?“

„כן, יש לי עצה בשבילכם — עצת ידיד — שמעו לי ופתחו ענף נוסף לחקלאות, ענף חדש. דעו לנצל את היתרונות שלכם, למה ירדו לטמיון... אתם בחורים מעניינים מאוד, אורח חייכם משונה: שיתוף מלא, אין מעשנים, אינכם שותים יין, עובדים מתוך רצון ואל הבחורות יש לכם יחס מיוחד וגם המקום בו אתם יושבים הוא משונה ומוזר, חולות, גמלים, בדואים, היכן אפשר לראות דברים כה משונים ומוזרים מרוכזים במקום אחד? עליכם לנצל זאת! עשו לו פרסומת, הדפיסו צילומים אכזזיים בעתונים, חלקו מודעות בתחנות הרכבת, באוטובוסים, הזמינו אורחים! הם יבואו, מובטחני כי יבואו מכל הארצות. אתם דאגו להם יפה — תנו להם גמלים לרכיבה, הלבישום בגדי בדואים, צלמו אותם כנוקמי-דם, בעלי פנים אכזריים ואציליים, הקימו דוכנים ומכרו להם מזכרות מארץ הקודש, שקיות חול ואלבומים מקושטים בעשב יבש,

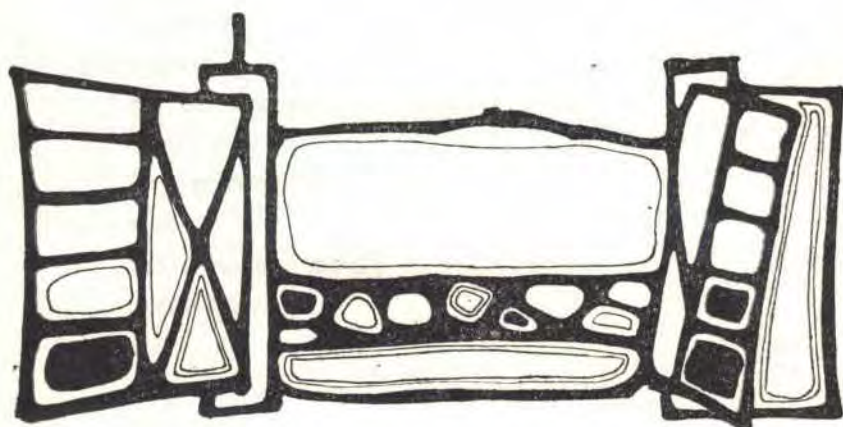
הקימו שירות טקסי-נח ומקלחות — והאורחים ינהרו אליכם. אולם אתם השמרו לכם! גם אם קופתכם תתמלא לירות ודולרים, אל נא תשנו את אורח חייכם, המשונה והמזור. דבר זה עלול להכזיב את האורחים ולהקטין את מספרם — ראו הזהרתיכם!

ד. — הטנדר

והנה כרעם משמים בהירים — הטנדר בחצר. זוהי הפתעה לכולנו — לעומד בתצפית, לחברי הפלוגה ולנהג עצמו... המשקפת לא ראתה אלא תמרות אבק המתקרבות בדרך אלינו. בוודאי גמל הוא זה, חשב איש התצפית. אולם גם בשעה שענן אבק זה נעצר על-יד השער ממש ומתוכו נשמעו צפירות הדומות יותר לנחירות חמור — לא העז איש לגשת אליו. חוסר ידיעה ופחד אחז בכולנו. רק השומר, בפסיעות איטיות, ברובה מכוון ניגש אל השער. ובינתיים נמוג האבק, והחלו נראים קווי הטנדר שלנו ועל ידו — הנהג מיוזע ומפויה. נשמנו לרווחה — הטנדר שלנו! מה יקר לנו ביקור זה! הן הוא מביא לנו הכל: סכיני גילוח, מרגרינה, מבשלת חדשה, לחם טרי, אורחת, פתקאות, עתונים. כולנו רצים אליו, דוחפים זה את זה, פורקים את המטען, טוחבים את העתונים, קוראים בפתקאות. כמה דקות לאחר זה — והכל חוזר למסלולו השקט — הטנדר עומד לו שם בצד ואיש אינו מתעניין בו. החברים מצטופפים בחבורה ושומעים חדשות מהבית.

ביום המחרת, אחר תיקון הפנצ'רים בגלגלים, החלפת הציר המקולקל וחיוק ההגה — יוצא הטנדר שוב למסעו, והפעם רתום לשתי פרדות הסוחבות אותו אל הדרך. הנהג יושב בתאו, מתאמץ להתניע את המכונה, אך ללא הצלחה, כולנו חשים לעזרתו, ודוחפים... לפתע נשמע רעש, עשן שחור עוטף את כולנו וכעבור רגעים מספר זז הטנדר בכוחות עצמו. רועש, זוחל, עוטה אבק ועשן ו — מתקדם. בערב יהיה בבית.

שא שלום, אתה, הטנדר שלנו!

חצור - ימים ראשונים

ושוב טולטלנו למקום חדש. הסתבר שסיכויי ההת-
ישובות בנגב מעורפלים מאוד. ואילו כבודת הקיבוץ רבתה.
פרץ הרצון למקום התישבות ממש. ומיד.
כך באנו, נאחזנו בגבעה שבשפלה והתחלנו לטוות את
יצירתנו המשקית.
היו אלה ימי תהיות, לבטי הארעי על סף הקבע. ימי
עיצוב הדמות בתקופת הבשלות הבוגרת.

ה ת ו כ ן :

זמנית זמנונת

התנור

קו מס' 4

השודדים

חסל סדר השיחות

ענבים

ועדת הדירות שלנו

המגפה

עכשיו יש סדר בקיבוץ

תקופת הבנאים

מחלה

הרכבת

סוד צבאי

כ' א' תשנ"א - תשנ"ב

התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...
התנור והתנור...

זמנית זמנונת

כשם שהשפה העברית יודעת להבחין בין המושגים: דל, עני, אביון ורש, כן גם קיבוצנו יצר ויודע להבחין בין המושגים: פלוגה, פלוגית, פלג ופלוגית-פלוגנות, כי הרי שלחנו פלוגות לצפון ולדרום הרחוק. מהן גדולות ורציניות, מהן קטנות, סמליות. והפלוגות, גם הן היו מוכרחות לשלוח קבוצות חברים לעבודה המרוחקת מהבית וכו' וכו'.

וכך הולכים ומתאזרחים מושגים חדשים גם בפלוגתנו. מלים חדשות המגדירות ומסבירות את מצבנו הנוכחי, את העתיד להתרחש. הלא הם המושגים: קבוע, זמני, קבוע-זמני וכדומה. הנה למשל: קבועה-קבועה היא אצלנו רק הגבעה עליה אנו יושבים עכשיו. ברור, היא אינה נצחית. מעידים על כך המחצבה הגדולה, ממנה לקחו כורכר לבניין המחנה הסמוך, הבורות הרבים שבה ולמען לא נזכר בכך בהיסח הדעת, הותקנה גדר תייל מסביב לנקודה. (ובכל זאת נמצא חבר שביליל חושך נתקל בגדר, ולפי כל כללי „א'ש-לילה“, התכופף, זחל מתחת לגדר ו...נפל למחצבה).

קבוע-סתם אין אצלנו. כשנבנה — (דבר זה יחשב אצלנו לעליה על הקרקע בפעם הרביעית) יהיו הבניינים קבועים. ועד אז הדבר הקבוע היחיד הוא שאין לנו כל תכנית קבועה. צריך חדר האוכל הוא קבוע-זמני, וטוב שהוא קבוע ועומד על תילו. כל עוד לא הוקם התרוצצנו למען קבוע את מקומו. אחדים הציעו שנבנה אותו על הגבעה, ואחרים — במחצבה. ובאמת, כשעלינו על הגבעה נדמה היה לנו, כי המקום המתאים ביותר עבורו היא המחצבה. אך כשירדנו למחצבה הוברר לנו כי אין מקום טוב יותר מאשר הגבעה. וזה שהוא גם זמני, יוכיחו בעתיד הקרוב היסודות שלו. הם הועמדו על-ידי הבנאים שלנו, הלומדים את המקצוע. העבודה נעשתה על ידם ברגליים יותר מאשר בידים.

המקלחות הן זמניות. עוד מספר שנים רב נתקלח באותן

המקלחות. אלא שבכל זאת הן תהיינה „המקלחות הזמניות“ שלנו. ואיש לא ישתומם על כך.

זמני סתם הוא גם צריף המגורים שלנו. הוא צריף אינטימי ביותר. אין בו שיחות פרטיות. אתה מספר בדיחה באחד החדרים, וכל הפלוגה פורצת בצחוק! נוסף לכך הוקמו אצלנו גם מבנים, לזמן קצר ביותר. הסככה לפרודוקטים שהוקמה על 4 עמודים קצרים, ומכוסה שק קרוע, נקראת אצלנו: זמנית־זמנונת.

אך לא רק הצריפים והבניינים שלנו מוגדרים ע"י המושגים החדשים שלנו, גם חיי הפלוגה כולה, היחסים בעבודה ובין החברים ניתנים להקבע אך ורק בצורה זו. הנה יש בפלוגה חברים קבועים־זמניים, זמניים־קבועים, סתם זמניים, ומעט מאוד קבועים־קבועים! אך לא קל לאדם הפשוט להתמצא בכל העניינים האלה. מי קבוע ומי נוסע, מי נשאר שבוע, ומי חוזר לקיבוץ בעוד חודש. ומשום כך לא נוה לפנות אל החברים בשאלות על נושא זה. פעם, למשל, פנה מרכז ו' הדירות אל חבר וחברה שהרבו לטייל בפרדס הערבי והציע להם ברוב תומו אוהל משפחה העומד לרשותו. אך החברים צחקו לו: הרי ידוע לכל — אמרו הם — משפחתנו היא רק זמנית־זמנונת. אין אנו צריכים אוהל קבוע; מקרה לא נעים, נכון?

התנור

בעלותך על הגבעה, לשווא תחפש העין אחר דבר מה המבטא את „ההתישבות“, את השקט והבטחון. להיפך — הכל כאן משתנה, רועש, פושט ולובש צורה, והנה לכם דוגמא — התנור למים חמים.

לכאורה, תנור יפה, מוצק, בנוי בלוקים, בטון ולבנים, אך למעשה — פטנט חדש. הוא נבנה עם מין ריצ'רץ' המאפשר לפתחו ולפרקו תוך רגעים מספר.

וטוב שנבנה דווקא כך. הנה יושבים אנו בחדר האוכל ולפתע — כל החלל מתמלא עשן ופיח היוצא מפתח התנור. רץ האינסטל-טור, מפרק בקלות את הקיר ומתקן את הטעון תיקון.

ואמנם, העשן נעלם אחרי זמן מה מחדר האוכל, אך בו ברגע נשמעות צעקות מהמקלחת. המים שם מתחלפים לסירוגין; צוננים ורותחים, רותחים וצוננים, והמתקלחים פשוט משתגעים.

רץ האינסטלטור, מפרק על נקלה את הקיר, בודק את האוטור-מאט ומוציא מתוכו את כף הבנאים שנשכחה על ידו בפנים. והנה שוב מסיקים את התנור, הדוד מתחמם, אך מים חמים אינם מגיעים אפילו למטבח.

רק בשעה מאוחרת בלילה, זמן רב אחר שהתנור התקרר והח-ברים הלכו לישון מרוגזים ומעוצבנים, רץ שומר הלילה מחדר אל חדר, מעיר את הישנים ומבשר את הידיעה המשמחת והמפתיעה כאחת: מים חמים זורמים במקלחת!

תודה לאל — מים חמים!

כאלה הם חיינו על הגבעה — רעש, הפתעות, שינויים, אך אי-שם, מעברה השני של הגבעה, הוקמה סככת העגלות. כאן שורר שקט. עדיין לא נשמעות כאן לא צעקות הרפתנים, לא שקשוק הכדים, ולא חשבונות גזברים.

העגלות חיות שלוות הן המקבלות את מזונן בשקט. לועסות
ומעלות גירה באדישות ונחת. הן המחדירות גם כך קצת מהבטחון
והשלוו שלהן:
כאן נתישב!

קו מספר 4

בקו מספר 4 עובדת תמורה כשהיא רתומה לעגלה הקטנה בעלת 2 הגלגלים. קו זה מקשר את המושבה אשר בצפון, דרך הפרדס עם התחנה המרכזית — הלא היא הגבעה שלנו. הקשר הוא קבוע ופועל בסדר. משמש בעיקר להובלת מצרכים מהמושבה, עובדים לעבודתם ונוסעים אל הגבעה וממנה. הנוסעים מגן הירק או הפרדס מצטופפים בשעות הצהריים ליד תחנת הביניים — בית האריזה או הבאר. כשעולים על העגלה מגישים לעגלון מלפפונים רכים או קלמנטינות מתוקות. ברוב ימות השנה מצליחה עגלה קטנה זו לקלוט לתוכה את כל הנוסעים ולהעבירם בנחיות יחסית אל הגבעה. רק לעתים רחוקות תשמע את הערתו של העגלון: נא להכנס פנימה, להצטופף, לא לעלות עוד!

כבשאר כלי הרכב הציבוריים כן גם בעגלה זו, הרועשת וגונחת בנסיעתה — אסור לעשן (נו סמוקינג!) אך הסיבה במקרה זה היא בעיקר בסמליות שבדבר. לעומת זאת לירוק (ספיטינג) — מותר, כי אין בזה כל סמליות.

וכך פועל לו קו 4, לפי לוח הזמנים של ו. מעביר חבילות, מעלה נוסעים ומורידם בתחנות הקבועות, דוהר ונעצר, רועש ומצלצל עד אשר יגיע למקומו.

רק לעתים רחוקות רחוקות, בהתקבל הזמנה מיוחדת בפלוגה, משנה העגלה את פרצופה והופכת לכלי תחבורה מיוחד (ספיישל) המוביל את מרבית דרי הגבעה אל בית התרבות של המושבה, כדי לחזות בסרט או בהצגת תיאטרון חדשה.

אך יש לפעמים ומתקלקל כלי הרכב הזה וקו הצפון משתתק. אז נאלצים הנוסעים והעובדים ללכת ברגל אל מקום עבודתם או אל תחנת האוטובוסים במושבה. בימים כאלה רוחשת הגבעה הולכי רגל נחפזים והדבר מורגש בעיקר בבוקר.

בשעות אלה האוויר צח ורענן. השמש רק מתחילה את מסעה על פני הרקיע. הצריפים הדמומים נראים כמצויירים על פני האופק הכחול, אך הנה מתחילה התנועה. מפתח חדר האוכל יוצא בחור. תרמילו על גבו. הוא יורד צפונה. אחריו באים שני ושלישי והשרשרת מתארכת. לאורך כל הדרך — מהגבעה ועד לפרדס — נראים בחורים ובחורות הממהרים לאוטובוס שבמושבה ונדמה לך, כי עוד רגע קט והגבעה תתרוקן מיושביה. אך לא ולא! הנה אי־שם ליד שער הפרדס מופיע הבחור הראשון. הוא ממהר אל הגבעה. תרמילו על הגב. אחריו באים אחרים — שניים, שלושה, ארבעה ועוד.

מה ונעים לראות ברגעים אלה של דמדומי בוקר את שתי השורות הארוכות, הצועדות זו מול זו — את משמרת הלילה אשר זה עתה סיימה את עבודתה על הגבעה וממהרת לנסוע לקיבוץ, ואת זו השנייה — המגיעה עכשיו מראשון וממהרת להחליף את הנוסעים.

מה יפה ונעים...

אני שודד. מטעמי בטחון לא אגלה לכם את שמי, אך אין דבר זה חשוב. העיקר — אינני יחיד. 39 חברים לי, שודדים כמוני. מאורגנים, ממושמעים. וגם מפקד יש לנו — ראש השודדים. שמו ידוע לכל: עליבבא, אך זה הוא שם בדוי. מטעמי בטחון הוא קרא לעצמו כך. שמו האמיתי אברהם אך גם פרט זה אינו חשוב. שם הקבוצה — ככתוב בכל הספרים: עליבבא ו־40 השודדים.

בימים כתיקנם איננו שודדים. אדרבא, כולנו אנשי שלום: חורשי אדמה, חרטים ועגלונים פשוטים. אך הנה גילה מפקדנו מערה ליד ביתנו. מערה גדולה מלאה אוצרות יקרים, כלי־עבודה וחמרי בניין. ושני פתחים למערה — האחד ליד הכביש, ושני עליד ביתנו ממש. ועל הפתחים אבנים גדולות, בדמות עמדות. איש לא יוכל לגול את האבן. רק מפקדנו הולך ומתפאר: הוא יודע לחש סודי. האבן תפתח בכוח כישופיו. המערה תעמוד לרשותנו. עלינו רק לחכות בסבלנות. רק יסתלקו כל השומרים ונצליח. ולשם זה קבע מפקדנו את אחד השודדים שישב על הגבעה וישקיף על התנועה בפתח המערה. והיה כאשר תפתח האבן ושיירה גדולה של אוטומר־בילים תראה יוצאת ונוסעת לה הרחק הרחק בכביש צפונה — כי אז יותן האות ואנו נכנס למערה מפתחה השני ושודד את תוכנה.

איש מאתנו לא האמין לדברי המפקד, אך למרבה תמחוננו — בדיוק בשעה היעודה נראתה שיירה ארוכה מתרחקת והולכת מפתח המערה. אמוננו במפקד גדל ואנו כולנו התאספנו סביבו וצעקנו: „באשר תלך — נלך אחריו. את אשר תצווה עלינו לעשות — נעשה“. אז ניתן האות וכל השודדים יצאו לדרך. המפקד וחבר עוזריו היו ראשונים בטנדר הקטן, ואנו השודדים הפשוטים, נסענו בבדפורד, והנה אך קרבנו לפתח המערה יצא המפקד שלנו מהטנדר, התקרב אל האבן ולחש את הלחש הידוע לו, אך נראה היה, כי טעה

או שיבש את הלחש, כי לפתע, במקום שהאבן תתרומם ופי המערה ייפתח לפנינו כשם שהובטח לנו — נשמע טרטור של מכונה כבדה, וכדורים רבים עפו סביבנו. המפקד, עוזריו ואנו השודדים הפשוטים, השתטחנו על האדמה ובוחילה, דילוגים וקפיצות, רועדים מפחד וזעם התקרבנו אל המכוניות שלנו ובמהירות הבזק ברחנו אל ביתנו אשר על הגבעה.

אך אין שודדי עלי-בבא יודעים יאוש מה הוא. בו בערב התקיימה אסיפת שודדים כללית ובה החלט, כי יש לנסות את כוחנו שנית. אך הפעם אין להסתפק בלחישות בלבד. יש להביא לאבן השומרת על פי המערה גם קורבן-עולה: יישחטו 12 פרגיות, ייצלו באש ויובאו מנחה בפני העמדה. והיה, כי יעלה עשן מעל האבן — וידענו כי התקבל הקורבן והדרך לפנינו פתוחה. אך אם לעומת זאת נשמע צעקות וקללות — נדע, כי עלינו להסתלק במהירות האפשרית למען נשמור על עורנו.

הפעם האירה לנו ההצלחה פנים. מבעד למשקפת נראה מן הגבעה בבירור חוט דק של עשן עולה השמימה וכל השיירה, עגלות המשק, הטרקטורים, האיטומובילים, יצאו לדרך וללא מכשול — חדרו למערה.

ואמנם — האוצרות שהיו טמונים במערה היו גדולים אף מכל ששערנו בתחילה. כבחלום נגלו לפנינו בזה אחר זה כלים מכלים שונים, רהיטים, מכשירי עבודה, חמרי בניין, דלתות וחלונות, סוללות ודוודים, חמרי חשמל וארגזים, כלי חרס וסכנה ומוזאיקה, חוטים וגדרות, צמיגים וכורסאות, ואנו השודדים העלובים, הרגילים לצמצום ולמחסור, היודעים להתווכח על כל כיסא ועל כל כלי עבודה שעות על גבי שעות, כשעמדנו בפני אוצר בלום זה לא ידענו את אשר עלינו לעשות. מבולבלים ונדהמים רצנו מחדר אל חדר, סחבנו והורדנו את אשר נראה לעינינו, הוצאנו את הרהיטים והחזרנו אותם פנימה, טיפסנו על גגות והורדנו חוטי חשמל (ואח"כ החזרנו

אותם למקומם), גילגלנו גלגלי גומי וזרקנו אותם מחוץ לגדר, כי תמיד ראינו דבר מה יקר ודרוש לנו יותר מזה שעמד כבר לרשותנו. הנה האינסטלטור סוּחב על כתפו דוד גדול ומתאמץ להעלות אותו על האוטו. אחריו רץ מאחת הפינות חבר ועדת התרבות גורר על הארץ לוחות עץ שחורים הדרושים לחוגי ההשתל-מות שלנו. אחריו בא החשמלאי והעמיס על האוטו כבלי חשמל וחוטים בעלי ערך מפוקפק. איש ועדת הבריאות רץ אל האוטו העמוס לעייפה, מוריד מעל כתפו מושב בית כיסא משומש ומעמיסו על הרהיטים.

אך למרות הבהלה, הצעקות וההורדות, העמסנו בזה אחר זה את כל החומרים אשר עמדו לרשותנו ומשך שעות ספורות הספקנו לרוקן את המערה מתוכנה.

והנה מונח עכשיו בבית השלל הרב, ערימות ערימות. עוד מעט ושוב נתאסף אנו השודדים ונחליט על חלוקתו, ואני כבר מדמה לעצמי מה דמות תהיה לחצרנו ולחדרינו.

בוודאי כל חדר יהיה מעתה והלאה בעל 2 דלתות in and out ו-3 חלונות. בפינת החדר יועמד כיור מוזאיקה ובפינה השניה מכשיר אדום לכיבוי אש, no smoking מנורות חשמל ושלטרים high tension יקשטו את המרפסות. הריצפה

בחדר והדרכים שבין הבתים יהיו מרוצפים בלטות יפות וגדולות. ועדת השיתוף תחלק לכל חדר 2 כיסאות נאים: אחד של קולנוע והשני — כיסא for officers only בקירבת מקום, כמעט לכל 2 חדרים, יהיה בית כיסא for natives only ועל ידו מקלחת אזוורית עם דוד גדול לחימום מים.

אך אין זה העיקר. למעשה, אני מאוד פחדתי. תמיד חשבתי כי הנה מרוב העושר ומרצוננו העז לשדוד עוד ועוד, נתרחק אל פנים המערה, נבזבו הרבה זמן, נתבלבל ונשכח את הלחש. אז יתקרב מפקדנו אל האבן ולא יוכל לגול אותה, ואנו ניפול בפת. אולם לא כך היה. ידענו מתי להכנס וידענו גם לצאת בזמן, וזה העיקר.

חסל סדר שיחות

עכשיו, עם תום הבחירות לכנסת, ברור ומובן הוא לכולנו, כי לא ייתכן להמשיך בנוהג הנפסד של שיחות והחלטות נחפזות ובלתי-שקולות. לא ייתכן ששאלות גורליות ומצפוניות תוכרענה כאחד מסעיפי השיחה, תוך דקות ספורות, אגב הערות ביניים, רעש והמולה. עכשיו — תם תור השיחות. כשתעלה על הפרק שאלה חשובה, נתן לכל אחד מחברי הקיבוץ אפשרות להביע את דעתו, לשקול יפהיפה את עמדתו ולהצביע אחרי שכל הפרטים ברורים ונהירים לו.

וקודם כל יהיה על המזכירות להבהיר מה הן הצעות שעליהן תפול ההכרעה. הנה, למשל, עומדת אצלנו לדיון שאלת חלוקת 4 הדירות החדשות בשיכון הוותיקים. מספר ההצעות בדבר צורת החלוקה, מועדה וסידוריה, הוא רב. לכל הצעה ייקבע שם ברור ומפורש וכן גם תסומן באות מתאימה. "הרשימה למען החלוקה לפי ותק ואוהדיה" — תקבל את האות "א". "הרשימה למען הגשמת הנוהג הקיים ובלתי מדאגים" — תקרא בקיצור רשימה "ב". "הרשימה השלישית תקרא "תש", הרביעית "צ" ואוהדים וכ"ה. בוודאי יימצאו גם המועמדים המתאימים אשר יעמוד בראש כל רשימה ורשימה.

תחילה תתנהל התעמולה בשקט ובקול דממה דקה. כל אחת מהרשימות הנ"ל, תחלק בחדרים עלונים מיוחדים אשר יבהירו את המצע שלה, את תוכניה המעשית להגשמת רעיונותיה. בשעות הערב ימצא כל אחד מהחברים מספר גדול של תדפיסים וחומר הסברה אחר בתא המכתבים שלו. בתאי הקומונה, בין בגדי השבת, תשים יד נעלמה חומר הסברתי מלווה ציורים וקריקטורות משעשעות על פעילי הרשימות המתנגדות, הצעותיהם ודרכם הנלווה. ברבות הימים התעמולה תהיה רעשנית וסוערת יותר: במקלחת הציבורית ועל עמודי החשמל יתנוססו פלקטים צבעוניים.

הרמקול שיוצב על תבליט יזמין מדי פעם את תושבי הקיבוץ: הצביעו „ו“ — תנו יד ל„נ“. בהמשך הזמן תתחיל במלוא התנופה גם הפעולה האזורית. כל אחד מהפעילים יקבל על עצמו איזור מסוים בהתאם ליכולתו וכוח השכנוע שלו. זה ירכז את הצריפונים, השני את איזור הנוער, השלישי את שיכון הוותיקים, רביעי את „המחצבה“, את ה„שוודים“ ואת ה„פיניים“, את „בתי הסוכנות“ ו„המעברה“, אך ברור הוא, כי הפעילים המרכזיים יעזרו באזורים השונים גם ע"י פעילים מקומיים, דוברי השפה השלטת: זה יוכרו כמזמחה לבולגרית, שני לאנגלית, שלישית לצרפתית וגרמנית. אחר ידבר בעת הצורך גם תורכית וצ'כית.

בכל ערב יצאו צוותות של מבקרי בית למבצעם הידוע — סריקה, רשימה, דר"ח. „באנו אליכם“ — יכריזו המבקרים בהכנסם לחדר הצריף — „מטעם רשימה „עצ“. נודע לנו מפי אחד החברים שאתם אוהדים את רעיוננו. אנו בעד ותק מתוקן עם הגבלות מסוימות בשטח החישובים המשפחתיים. אנו טוענים, כי הנוהג שקיים עד כה בכוח השיגרה הפושעת וחוסר ההתחשבות בשינויים הדמוגרפיים שחלו בשנים האחרונות בקיבוצנו, הביא בעקבותיו קיפוחים משועים, מרידת גוברת והולכת ואי-סדרים בכל שטחי חיינו. אנו בטוחים, כי הרוב היציב אשר יושג עבור שיטתנו יאפשר לכם לעבור בקרוב לדירה חדשה בעלת חדר הרבה יותר מרווח, עם מטבח קטן, מרפסת רחבה, מים חמים, נוחיות, תאורה, שקט יחסי, שלום בית...”

„ואנו“ — יטענו הבאים אחריהם — „דברי רשימה „נ“ בטוחים כי הצדק אתנו. לא נוותר על הנוהג הקיים אצלנו — אשר הוכיח את יתרונותיו על כל השיטות האחרות. נלחם למען שוויון אמיתי, אידאליים נשגבים, אחריות אמת, שותפות גורל...” ואם תמצא חברה אשר לא תסכים לקבל את המשלחת, משום שהבחור שלה עובד במשמרת ערב ברפת, והיא אינה מעוניינת ואינה

מבינה את כל הפרשה הזאת. יימצא גם עבורה האדם המתאים — אשר ידע להסביר לה בשפה פשוטה ומובנת את יתרונות ההצעה המהפכנית החדשה...

בשעות הערב המאוחרות יישמע גם קולו הצורמני של הרמקול אשר יותקן על אוטו-המשא שלנו. הוא יזמין את דיירי הצריפים השוודים לאסיפה אזורית אשר תתקיים ברחבה של הקומונה: „בואו, בואו לחזות בהצגה פוליטית דרמאטית, וקומית של רשימת „ל” — דיירי הצריפים, בואו בהמוניכם אל הרחבה, חזו בהצגתנו — האזינו לדברינו”.

ובאמת — כעבור זמן לא רב יגררו ילדי הצריפים השוודים אחריהם את הוריהם, הפלטפורמה אשר תעמוד לרשות המבצע תתמלא חיש ילדים וזקנים ותובילים אל מקום המפגש. וכאן, ע”י הקומונה — יחכה לבאים האוטו, עם דפנותיו הפתוחים, הספסלים שהורדו ממנו על האדמה, השחקנים המנוסים, המקהלונת והנאומים למיניהם והכל ייתרחש לפי הסדר המקובל: הנאום ינאם „מענייני דיומא”, יזכיר את דיירי הצריפים השוודיים הסובלים מחוסר מרפסות, „בגלל הנוחיות המשותפת, בגלל הקירות הדקים למען עתיד ילדיכם הצביעו „ל”, „ל”! יצעקו אחריו בשפות השונות המתורגמנים המנוסים.

אחר הנאום הקצר תעלה על האוטו המקהלונת הבולגרית ותשיר משירי העם. האמן ינגן ושוב יוקרא נאום שנכתב במיוחד לדיירי הצריפים. יחולק כרוז שנכתב בשפות השונות, יושר שיר השלום והאוטו יתחיל לטרטר ואת אט יסתלק אל שכונה אחרת, אל איזור חדש...

אך אין להניח, כי מתנגדי הוותק ישבו בחיבוק ידיים. הם כבר מצויידים בסרטים, רמקולים המותקנים על גג הטנדר, פלוגות הבטחה, רקדניות צעירות ומעולות, נאומים מזהירים. וביום ההצבעה ימונו על-ידי המפקדות השונות מטות הבחירות

ויגוייסו הפעילים הנוספים. אלה ייצאו „לכסות את השטח“. הם
ישתדלו „שכל הכרטיסיה תצביע“, שהצלחתם תהיה מלאה, שרשימתם
תנצח ותקבל את מספר הקולות הרב ביותר.

כך, או בדומה לכך, בוודאי ינהגו אצלנו הדברים. — זאת
אשר אמרתי, תם תור השיחות.
יהיה זה „לקח הבחירות“ הפרטי שלנו.

השנה היא שנת הענבים אצלנו. כך גם תחרת בזכרוננו. שנים רבות לא בא ענב אל פי. אצלנו רק לחולים הגישו אשכולות קטנים בספל, ואני בריא הנני, ומטפלת החולים לא דואגת לי ומבשלת הדיאטה מעולם לא הגישה לי אוכל. על כן תמיד השתוקקתי לקצת ענבים, אך את מבוקשי לא הצלחתי להשיג.

והנה הגיעה העונה של השנה והענבים אצלינו בשפע. הגבעה מלאה גפנים. ממש ים! ושם במוסדות המשקים קרה דבר מה. איזה בורג לא הסתובב בסדר, או אולי היה ויכוח וחילופי-דברים בין המטבח ומרכז המטע: מי יקטוף את הפרי, ועל חשבון מי יירשמו ימי העבודה. באיזה מחיר יועברו לחשבונות — והוויכוח כנראה טרם סוכם, ומכל אלה הכרם הופקר. שעריו פתוחים לרשות הכלל. לבריאים וגם לי.

בבוקר משכים אני קום ואחת מעבודותי הראשונות — בטרם אתחיל בעבודת היום — ניגש אני לכרם. וכאן, אפילו בחשיכה מכיר אני את הגפנים, את מיני הענבים ואת מידת הבשלתם. עובר אני משורה אל שורה, בוצר אשכולות וטומנם בכובעי. בוצר ואוכל, בוצר וממלא את כיסי, ומכאן — ישר למקום עבודתי. כי מה לי בעונה זו מטבח וארוחות בוקר. למה לי ריבות חמוצות, עגבניות פגומות ופלפלים מקומטים? מותר אני על כל אלה לטובת התקציב...

וכשמצלצל הפעמון לארוחת צהריים וכל החברים ממהרים לעלות אל חדר האוכל, ניגש אני בשקט ובמתינות אל הכרם ומתחיל שנית לבצור. רק בראותי את החברים יורדים אל חדריהם, עצובים ומאוכזבים ממנת האוכל הזעומה, נגש אני אל חדר האוכל ומשתף את עצמי עם האוכלים האחרונים לשם הנימוס בלבד. וכך עושה

אני את מלאכתי זו באמונה גם עם תום העבודה ובשעות הערב.
בלילה — בטרם אלך לישון, מעמיד אני ליד מיטתי צלחת ענבים
יפים ובהרימי מידי פעם את הכילה, מושיט אני את ידי ואוכל
גרגרים בודדים בזה אחר זה, בזה אחר זה, עד אשר שינה חזקה
ובריאה תוקפת אותי ואני נרדם כשידי מושטת אל עבר הצלחת
הריקה.

וכך אוכל אני ענבים ככל אשר ביכולתי מידי יום ביומו. כאב
בטן וסחרחורת, כאב ראש ומחלות קיבה מה המה כי יפחידוני ?
הזדמנות היא זו ואין להחמיצה. יודע אני, בעוד שנה יוכנסו גם
ענבים אלה כאחד מסעיפי התקציב. יוקצבו לכרם ימי עבודה
ושמיניות, ישלחו לשם בוצרים ואורזים והענבים, מסדרים וארחים,
עם פתק ועטיפה נאה ישלחו אל השווקים הרחוקים, אף הארגונים
הפגומים ינתנו רק למטפלת החולים ולטבחית בית הילדים. ושוב
יבואו שנים של יובש ורזון, שנים אפורות של חוסר ענבים ושמחות.
על כן, על חשבון השנים שחלפו ואלה העתידות לבוא, נצלו
את העונה! מהרו ואכלו ענבים!
בתאבון!

ועדת הרירות שלנו

ליבו של איש הקיבוץ לעולם אינו שקט. אין הוא אוהב את החיים המסודרים, אין הוא סובל את השלווה. אולי דם אבותינו הנודדים במדברות זורם בעורקיו. על כל פנים כמהה נפשו לשינויים תכופים, לנסיעות והרפתקאות מזעזעות. אך בתנאי הקיבוץ — אין הדבר ניתן לו בקלות. למרות רצונותיו הרבים מוכרח הוא לשבת שנים על גבי שנים במשקו הקט, לחיות עם בני משפחתו וחבריו ולעבוד יום יום את עבודתו הקבועה.

והנה במקרים מסויימים — וכתוצאה מסתירה טראגית זו, מתחיל איש הקיבוץ להתעצבן ולהתרגש במידה גדלה וחולכת. הכל מרגיז אותו: השכנים — מפריעים את מנוחתו, המרפסת נראית לו צרה, השיחות — משעממות, הרהיטים הצבעוניים דוקרים את עיניו וצלצול הפעמון הרגיל מותח את עצביו ללא גבול. עם זה משתנים גם הלכי חייו. אין הוא מוצא את מקומו. בחדרו — הוא רץ מפניה אל פינה, מזין את ארגזי התנובה המשמשים כוננית, מחליף את מקום המיטות, צובע את הכיסויים בתמיסת תמצית תה ומוועדת השיתוף דורש הוא צנצנת חומה ותמונה אקזוטית של פול גוגן דווקא. אך לאמיתו של דבר אין בכוחם של שינויים קלים אלה להרגיע את רוחו המסוערת. אי־השקט הפנימי הולך וגדל, הולך ומתעצם. הוא יודע ומרגיש, כי אין מוצא למצבו הקשה, כי השקט לא יחזור אליו אלא אם יעשה דבר מה רציני, מעשה חשוב ומהפכני אשר ירגיע את ליבו המפרכס. עליו למלא את תשוקת ליבו — לנסוע, לצאת את החדר אשר כה נמאס עליו — לעבור למקום מגורים חדש. לנדוד — ויהיה זה אפילו משכונת הבתים אל סוכות הקש של המחצבה בלבד.

וראה זה פלא — רק מתקבלת ההחלטה על „העברה“, רק מתחילות ההכנות הראשונות לקראת יום זה — הולך ומשתפר מצב

רוחו. ובעצם היום המקווה, מה גדולה השמחה, מה רב האושר. הנה מופיעה ליד חדרו העגלה הזוגית נהוגה בידי העגלון הזריז. ברעש ובהמולה מעלים את המיטות ואת ארגזי השדה, את פינת הילד ותמונת הבחורה וברוב כבוד עוברים לאורך כל המחנה. הילדים רצים בצידי העגלה, החברים, שהפעם אינם „עוברים“, מסתכלים על השיירה העליונה בקינאה. השכנים החדשים אצים אל הפתחים ומברכים את הבא.

ובדירה החדשה — מה רבות הן האפשרויות והסיכויים החדשים: שכנים נעימים, נוף שונה, תמונה מרהיבת עיין. כן, חיים חדשים יזרמו כאן, עולם חדש.

אך רצון הנדירה, הכמיהה למעשים מהפכניים ולשינויים תכופים לא נעלם כליל. כעבור תקופה לא ארוכה, מתחיל הכל מחדש. עליו שוב לעזוב את דירתו הישנה, לנסוע עם רהיטיו לאורך החצר ולעבור לדירה חדשה.

ולמען ימצאו חברי הקיבוץ סיפוק מלא לדרישתם זו, ולמען יוכלו חברים רבים לעבור לעתים תכופות ככל האפשר מדירה אל דירה, בסדר מלא, בארגון מופתי ומשמעת חברתית — הוקמה אצלנו ועדה מיוחדת — הלא היא ועדת הדירות שלנו (שתחיה!).

המגפה

רגילים אנשי חצור לעמידה בתור. נהוג זה חדר אצלם לדם עורקיהם והפך לטבע שני, עומדים הם בתור למקלחת, לארוחת בוקר וצהריים, ללינה ולהשכמה, לגילוח ולתספורת. ועד כדי כך הגיעו הדברים שאם ייעצר אחד החברים ליד עץ השקדים, לקטוף פרחים או לפעולה אחרת — מיד יודרו-וירוצו אחריו 2—3 בחורים ויעמדו אחריו בתור.

וכל זה למה? כי קיים תור אחד, מרכזי וחשוב המכוון את כל התורים האלה.

היה אם, למשל, יתוספו לפלוגה 6 חברים חדשים, מיד יידרש עבורם שולחן נוסף בחדר האוכל. בקשה זו תירשם מיד ותועלה לדיון במליאת הוועדה לפי תור השאלות העומדות על הפרק. בבוא העת תדון הוועדה בכובד ראש בבקשה זו ובוודאי גם תסכם, כי יש להזמין את המבוקש בנגריה. הנגריה מצידה בוודאי תרשום לפניה את הזמנה ותסמנה במספר מתאים של תור העבור דות שלה. בעוד מספר שבועות בוודאי יובא השולחן אל חדר האוכל של הפלוגה. החברים שם ישמחו מאוד. יתכן אפילו, כי קומויץ גדול יערכו לכבוד מאורע זה. אך גם בקומויץ זה יעמדו מספר חברים ויחכו בתור — לשבת ליד השולחנות, כי בינתיים גדל מספר חברי הפלוגה ויש להזמין עוד שולחן או שניים. ובקשתם זו בוודאי תרשם בתור...

הודות לסידור נפלא זה, זכו לתור כל המוסדות הציבוריים והפרטיים אשר על התל: חדר האוכל, המקלחות, המטבח, המחסנים. ובכל אלה — רק מוסד אחד, ציבורי וקטן, עמד לו שם בצד עוזב ובוודד — וחיכה ליום כי יבוא — ויזכה גם הוא לתור משלו. ויום זה אמנם בא...

* * *

באותו ערב — עוד היתה הפלוגה חזקה ובריאה כרגיל. אף

התקיימה מסיבת קטנה לכבוד אחד השולחנות החדשים ובה שרו החברים שירים שונים: „דוגית נוסעת“... „העולם חלוק פתוח...“ וכדומה: אך שעות מספר אחרי זה — כשהתפזרו החברים איש איש לחדרו ולמיטתו — החלו הם נופלים כעצים כרותים מן השורש.

ראשונים נפלו שניים מבין החברים שחזרו אותה שעה מהשמירה בפרדס. האחד כרע נפל ליד בית הבאר. השני — מספר צעדים אחריו. מרוב חולשה, חום וסחרחורת החלו הם הוזים: המלווים אותם נבהלו ומהרו אל הגבעה להזעיק עזרה. אך מועטים מבין העוזרים הגיעו עד לפרדס. חלק מהם כרע עוד בדרך. אחרים — התאמצו והספיקו להגיע עד לבאר — אולם שם נשכבו ליד החולים הראשונים והחלו גונחים וגנחחים. וכך כרעו־נפלו במחלה לא ידועה ומשונה זו חברים רבים, בזה אחר זה. במקלחת, ליד חדר האוכל, בין עצי המשמש וליד המרפאה. רק חלק קטן מהם, חלופים, ותוורים עוד הצליחו להגיע בזחילה אל חדריהם.

ובאותו לילה הגיעה גם שעתם הגדולה של התאים הקטנים במוסד הציבורי הידוע. היה זה תור ארוך וצפוף — כתור שליד קופות הקולנוע במוצאי יום השבת. חברים זריזים עוד הספיקו לתלות מספר פנסי שדה על העצים הקרובים, לאורם הנוגה אפשר היה להבחין בפנים החוורות, בפיג'מות הצבעוניות ובהתקדמותה האיטית של השיירה — צעד צעד...

והתור גדל והלך! מכל העברים הצטופפו ובאו לכאן החברים. היו ביניהם כאלה אשר רק הספיקו לטרוק מאחוריהם את דלת התא הקטן — ומיד מהרו לתפוס שוב מקום בתור — לבל יאחרו את המועד. מדי פעם היה ניתק מישהו מהתור הארוך כל עוד כוחו בו, רץ — ממחר אל המחצבה הקרובה...

עם אור הבוקר הלכה ושככה הבהלה. התור שליד התאים הלך והצטמצם — החברים שכבו במיטותיהם, הסתובבו על צידם, נאנחו

וגנחו. ישנו ונחו מעמל הלילה. אך מספר הבריאים עוד הלך והצטמצם. הסדרנית ישבה ליד שולחן בחדר האוכל ובקושי הספיקה למחוק את שמות החולים החדשים מעל סידור העבודה שלה. בעמל רב גייסו מספר בריאים וחצי חולים ואורגן הטיפול. הפלוגה הפכה לבית חולים גדול ומסועף — הצריף, האוהלים ואף חלק מהבתים החדשים, קלטו בתוכם את החולים החדשים. והמטפלים רצו מקום למקום, העבירו חולים, הגישו אוכל, הכינו תרופות. לבסוף, רתמו גם את העגלות לעבודה קשה זו. העגלה הזוגית נסעה מחדר אל חדר, מבניין אל בניין וחילקה את המנות. אחריה עברה הפירדה היחידה ואספה את הספלים והצלחות הריקים.

בצריף הגדול, אשר הפך הפעם לבית-חולים מרכזי, נשמע, נוסף לגניחות ולצעקות החולים גם ויכוח ער ורציני על שם המחלה וסיבותיה המוזרות. "ודאי חולים אנו בטיפוס" — אמר אחד החברים — "ואשמתי היא זאת. זה שבוע ימים אנו שותים ממי הבריכה המלוכלכים הממלאים מדי יום את הצינור המרכזי. טיפוס היא המחלה — ואני האשם".

"לא, לא! אין זה טיפוס" — קרא חבר אשר שכב בקצה השני של הצריף. "בוודאי הרעלת קיבה היא זו. ובי האשם. תפוחי הזהב שלנו ספגו השבוע מנה גדולה של "קטל — דיפ", אשר נשפך עליהם במחסנו..."

"לא אתה, כי אני האשם" — הפסיקו חבר שלישי — "עלי היה להודיע על התקלה הזאת למחסנאית — ואני סתם שכחתי..." "אינכם אשמים" — צעקה אחת הבחורות מהחדר האמצעי — "לא בטיפוס אנו חולים ולא בהרעלת קיבה. יודעת אני את מחלתנו — זהו פרטיפוס מובהק, ואשמתי היא. תפוחי האדמה שבשלת אתמול — לא היו רחוצים במים חמים".

וכך השתתפו בוויכוח זה כמעט כל דיירי הצריף; החצרן והסדרן,

הגזבר והמזכיר, עובדי הגן והפלחה. הם הזכירו שמות של מחלות שונות ומשונות, אשר זעזעו את שומעיהם, והאשימו איש את עצמו. הוויכוח הופסק רק עם בוא הרופא האזורי אשר הדיע את תוצאות הבדיקה: המחלה אשר פרצה בפלוגה נקראת דיזנטריה טרופיקה. היא נגרמה ללא ספק ע"י החידק הידוע מאוד — בצילוס בולגריקוס — הנמצא בכמות גדולה בגבינה אשר אתמול נקנתה במושבה.

לא עברו שעות מספר והושג גם הקשר עם הקיבוץ ובדידותו המבהילה הופסקה. הגיע השברולט והוא הביא עמו כל טוב: מטפלות, בחורים מגויסים לעזרת המשק, סדינים ופיזמות נקיות, חלב, בננות, וארגז מלא צנמים.

החלו ימי ההבראה!

עכשיו יש סדר בקיבוץ

די! סוף סוף הושם קץ לאותה הפקרות פושעת, לבזבוז הזמן ולא־הסדר ששלט אצלנו עד לתקופה האחרונה. עכשיו כבר לא תמצא חברים הנפגשים איש עם רעהו ומשוחחים שיחות בטלות על כל העולה על רוחם. אין איש מרשה לעצמו להתפרקד על הדשא שע"י חדר האוכל ולבזבז את זמנו היקר בהסתכלו בנוף שמסביבו או בהרהורי שווא. ואפילו שיחות המקלחת הידועות הן עכשיו קצרות ומקוטעות. איש איש נחפז אל מחוץ חפצו, כולם רצים, נחפזים, החצר, הדרכים הראשיות, ואף השבילים הצדדיים מלאים המון אדם, הזורם בכל הכוונים. אחדים נעמדים לרגע, מסתכלים בפנקסי־הם, רושמים דבר מה, מחשבים ושוב נחפזים. הגה זה רץ אל המזכירות, שני רץ אל המחסנאי, שלישי ורביעי אל סדרן העבודה. אחרים אל הסנדלריה, אל מחסן הכלים, אל הגזבר, מרפאת השיניים, מטפלת הילדים, הקומונה, החצר, ורק איפה — אישם, בהפגש שני חברים ותיקים, ההולכים איש איש אל מחוץ חפצו, יעצרו לרגע, יברכו איש את רעהו לשלום בתנופת יד חטופה וימשיכו בדרכם במשנה מרץ ולהיטות, כי אין לבזבז זמן, אסור לאחר.

בשעות המוקדמות של היום הראשון בשבוע משכימים החברים אל פתחו של מחסן החצר. בין השעות 6.00—8.00 של יום זה מחלק המחסנאי גורות חשמל ומלכודות עכברים לעובדי החינוך. הסנדלר מקבל בעלי עבודה לתיקון משעה 9.15. בשעות הצהריים של היום הראשון אפשר לפנות בענייני דירות אל מרכז הוועדה המקבל חברים גם ביום רביעי בין השעות 5.00—6.00 בערב. שעות אחר הצהריים מוקדשות אצלנו להזמנת גרביים בקומונה. כן אפשר להתייעץ עם המטפלת של הגיל הרך כבר משעה 3.00 (אמנם אך ורק בענייני הרטבה). גם גזבר ועדת התרבות מקבל הזמנות לכרטיסי קולנוע רק ביום הראשון בשעות 6.00—7.00 בערב.

בחדרו. את הכרטיסים יש לקבל תמיד ביום שלישי בשעות 9.00—10.00 בחצר גן ב'. המעוניין בתיקון רהיטים יבקר נא את מרכז ועדת השיתוף בבית היציקה בשעות המשמרת השנייה. דיאטה רזון אפשר להזמין במוצ"ש לפני השיחה. אך מנות הבראה רק באישור הרופא שכמובן יש לו תורים מיוחדים.

בכל יום שני בבוקר מחלקת הקומונה מטפחות ראש לכל דורש. פליט, ניר טואלט ושמן דגים יש להשיג במחסן רק בין השעות 6.30—7.15. כי אחר שעה זו תפוס המחסנאי ע"י בקשות מדריכי הנוער הבאים אליו רק פעם בשבועיים — ביום שני בין השעות 7.30—9.15. בשעה 9.00 של יום זה אפשר להזמין תור לשיחה דחופה אצל מרכז המשק המקבל כל יום שלישי וחמישי בשעות 5.00—6.00 אחר הצהריים. גם מרכז ועדת הבריאות קבע לעצמו את השעות 9.00—10.00 של אותו יום כשעות קבלת חברים במסגרת-הבית. בעניין „מנת חוץ" לנסיעה יש לפנות למחסנאית בכל יום ששי אחרי הארוחה בחדר המוסיקה.

מה שלא כן לגבי מרכז ועדת החברים. אצלו אפשר לקבל אישורים לקבלת כסף מגזבר הבית — כל יום שלישי — בשעות 9.00—10.00 בערב על יד בית הבאר בפרדס א' כי הוא עובד בהשקייה בלילות.

וכך יודע כל חבר את מקומות הקבלה ומועדיהם. ולמען יהיה סיפק בידי כל חבר להגיע אל כולם במקום ובזמן הנכון, למען ינצל כראוי את זמנו וישיג את מבוקשו ללא בזבזו זמן ומרץ, מתכנן הוא את עבודתו כבר בראשית השבוע, ואת תכניתו — רושם בפנקס. ומשום כך רץ הוא בהול מועדה אל ועדה. מהמרכז אל המדריך ומהמחסנאי אל המטפלת. אין איש מפסיד תורו, ואין אדם מקופח בסיפוק צרכיו.

וכך אפשר היה להוסיף פרטים מאלפים ביותר על הסדר החדש והארגון הנפלא השורר אצלנו, על יתרונותיו ומעלותיו

הרבים לולא באה אלי כחטף הודעתו האחרונה של מרכז מערכת העתון הקובעת, כי את החומר יש להגיש לו אך ורק ביום חמישי, בשעות 6.00—7.00 בערב בדיר העגלות. והשעה, כפי שאני רואה, כבר מאוחרת והדיר רחוק, ועלי למהר. אני רץ. סלחו לי.

תקופת הבנאים

החלה תקופת הבנאים. היא תמשך מספר חודשים ותחלוף אט אט ותשקע. אתה יחד יעלמו מן האופק גם הבנאים. ירדו מגדולתם, ינמיכו את קומתם ויהפכו לחצרנים, מורים או נהגים. רק זכרונות עמומים יחלפו מדי פעם בליבם על עברם המזהיר. על אותה תקופה בה בנו הם בנייני מגורים, הקימו רפתות ותיכננו תוכניות לבתי ילדים. היו ימים...

את תקופת הבנאים תירש תקופה אחרת, חדשה ומתאימה יותר לרוח הזמן. תקופת המטעים תהיה זאת אולי. אנשים חדשים יעלו לגדולה. אליהם יופנה הזרקור הגדול של דעת הקהל הקיבוצית. יאיר את פניהם זמן מה, אך שוב תתרומם אלומת האור מעלה מעלה ולפתע תצנח ותאיר פינה נוספת של חיינו, פנים אחרות.

וכך מתחלפות התקופות בקיבוץ בזו אחר זו, מעמידות במרכז התעניינותנו שטחי חיים, מפעלים, תפקידים ואנשים שונים, מעלה אותם מעלה מעלה, ומורידה אותם אחר כך אל עולם השכחה. ותקופה רודפת תקופה, וגלגל חיי הקיבוץ מסתובב והולך, מסתובב והולך.

בשחר קיומו העסיקו את הקיבוץ השאלות החברתיות בעיקר. דרכנו בשיתוף, עקרונות התנועה, חיי חברה ומשפחה. ובמרכז הדיונים האלה עמדה אז „הוועדה“ ועדת החברים. שתי בחורות צעירות וחמדדות, פקחיות וזריזות ריכזו את כל שטחי הפעולה האלה. ישיבות הוועדה היו רבות משתתפים כשיחות קיבוץ ממש. המרכזות העמידו את השאלות לדיון, תבעו פתרונות, התווכחו בחדר, צעקו במקלחת והעירו הערות לכל נכשל בהלכות החברה. והקיבוץ שמע, חשב ודן לפי הצעותיהן. היתה אז תקופת ועדת החברים...

אולם עברו חודשים ושנים ותקופה זו שקעה תהומה. שתי הבחורות, אשר עמדו אז במרכז חיינו כאילו ירדו מעל הבמה הקיבור ציית. התוכל להכיר בזו החברה היושבת כפופה על מכונת התפירה סימני פעילות חברתית? התרגיש בה את להט הוויכוחים? לא — עברה וחלפה תקופה זו ללא שוב.

בחור ג'ינג'י זה, העובד עכשיו בעגלונות, העסוק ביום בהובלת קש ובפיזור זבל ומענה בערבים את שומעיו ליד השולחן בסיפורי עגלונים שאבד עליהם הכלה, היה פעם מרכז הפעולה הפוליטית. היה זה עם שקיעת תקופת ו' החברים. עבדנו אז בעבודת חוץ. והפעולה הפוליטית היתה בעלת חשיבות מכרעת. חבר זה רץ ממקום עבודה אל משנהו, נסע אל מחנות העבודה, אירגן ישיבות ואסיפות מחאה, חתם על חוזים, גייס כפעילים את מרבית הקיבוץ — וכולם שמעו להוראותיו, האזינו לדינים וחשבונות הנלהבים שלו, ובקוצר רוח ציפו לו מדי ערב עד שעה מאוחרת למען ישמעו מפיו את החדשות האחרונות על המתרחש בציבור הפועלים. תקופה כזו היתה אז בקיבוצנו הזוהרים אתם אותה?

אך גם תקופה זו חלפה והורישה את מקומה לפעילות המוגברת של ועדת הבטחון. מה חשובים ובעלי אחריות היו אז הקורפורלים שלנו! מה גבוה-גבוה נשמע אז קולם המפקד, הוראות היום החוצבות להבות אש.

וכך חלפו עברו גם התקופות האחרות: תקופת התנועה והחינוך, עונת התרבות והמרכז לעברית, תקופת הדירות ועדת הקשר. כך נתחלפו ועמדו מדי פעם במרכז חיינו גם בעלי-מלאכה ואנשי המקצועות השונים. את הסיפורים הרומנטיים של העגלונים הראשונים הוריד שאולה האוטו. האוטו הראשון של הקיבוץ. את הנהג בעל הלב האמיץ, הידיים החזקות והעיניים הבהירות ירשו הנגרים ובמקום אלה האחרונים, עולים וגדלים לנגד עינינו המסגרים והחרטים עם כל בית מלאכתם הממוכן.

כן הסתובב הגלגל עד שהעלה מעלה-מעלה גם את הבנאים והחלה תקופתם.

והנה רק הבחינו, כי עומדים הם על פיגומי העץ הגבוהים — מיד פתחו את פיהם, כאפרוחים אלה אשר זה עתה הבקיעו את קליפת ביצתם — והכל צועקים וצורחים בקולי קולות: „הבו לנו בלוקים! הבו טיט, אנו בונים!“ ואתם, הפלחים, הגננים והרפתנים השונים, בואו ועשו את אשר נבקשכם. תנו יד, הרימו את הארגז — קרבו אותו אלינו. אנו בונים! וככל אשר תעזרו לנו, ככל אשר תזדרזו — כן מהר יותר יוקמו בתי המגורים, אנו נעביר מן העולם את מצוקת הדירות. נסלק את המחיצות וחצאי החדרים נאחד משפחות. נוציא מן הסוכות את דיריהם, נזרו את „העברה“ ואת הקמת המשק. אנו הבנאים!

ובאמת, צעקות ודיבורים הגיוניים אלה החלו מושכים את תשומת-לב החברים. הם התחילו מטיילים בסביבת איזור הבנייה, מציצים אל היסודות והקירות ההולכים ומגביהים מדי יום. וככל שהתקדמה הבנייה — כן רבו הביקורים.

הנה מתקרבת אל הבנינים משפחה צעירה. הם מציצים באחד החדרים. לא, אין הוא מוצא חן בעיניהם. לא כך הם תארו לעצמם את חדר משפחתם הראשון. הם הולכים אל הבנין השני. כן הוא נאה יותר. אומנם גם בו יש לעשות אי אלה תיקונים להרחיב את החלון, להנמיך את הדלת, להגדיל את המרפסת.

הנה כאן תהיה המיטה ובצד — הארון החמוד שלהם ומעל לו הצילום והתמונה היפה והווילון של החלון יהיה רקום צבעים בהירים. אפשר לסמוך עליה, היא לא תוציא מלאכה קלוקלת מתחת ידיה. אך יש להזדרז, למדוד ועוד השבוע להתחיל בהכנות. וכאן בפניה? כן, כאן תהיה פינת הצעצועים של הילד. של הילדים? הם מנמיכים את קולם. מתלחשים רגעים מספר ויוצאים את „חדרם“ שלובי זרוע.

אחריהם הולכת קבוצת מבקרים־אורחים. זה עתה הם באו לקיבוץ וראשית דרכם — אל הבניינים. לכאן מזדרזת גם משפחה נוספת עם ילדם, החצרן, אנשי ועדת הבניה, המהנדס ואחריו עוד כמה חברי קיבוץ. וכך במשך כל היום נמשכת שרשרת המבקרים האין סופית.

וככל שעולים ומגביהים את הקירות ומסתמנים הבניינים וככל שמרבים החברים לבקר את מלאכתם, כן גם גדלה הרגשתם העצמית של הבנאים.

הנה באה אל אחד הבניינים הנבנים קבוצה לא גדולה של חברים. הם מסתכלים ומתווכחים ביניהם. הבנאי העומד על הפיגום מזדרז בעבודתו ומגביר את צעקותיו. אך הנה הוא נעמד רגע, משפיל את עיניו אל מבקריו מחייך במקצת ומסביר בענוותנות:

„אינכם צודקים כולכם! אין לכם די ידיעות בחוקי הבניה. לא! לא כאן! הנה הסתכלו נא שם ליד החבית. שם אני אבנה את בית הילדים. וקצת הלאה מזה אקים את חדר האוכל. ושם למטה אסדר את כל חצר המשק שלנו. למהנדסים היתה תוכנית אחרת. אך לבסוף נכחו לדעת. כי אני צודק. ולפי זה יהיו חדרינו די מרווחים. והמרחק בין הבניינים רב ונאה ככל האפשר, ולדשאים, אל נא תדאגו. אנו עומדים על המשמר. אנו הבנאים!“

והיות והאירה ההצלחה פנים לבנאים דווקא החלו הם מתנשאים מעלה מעלה בכוחות וברצון עצמם — ככל אשר יקרה לאנשים המרגישים, כי עומדים הם במרכז התעניינותו של הקיבוץ. חברים אלה אשר עד תמול שלשום עבדו את עבודתם הצנועה, ישבו בשקט בחדריהם ולא השתתפו בכל ויכות, החלו עכשיו דנים ומתווכחים בכל השאלות העומדות לדיון: עכשיו יש להם עמדה מוסמכת בענייני הרפת ומקומו במשק המעורב. עכשיו הם מציעים לעשות שינויים בקומונה ולגוון את תפריטי המטבח. ברצונם גם להגדיל את ענף הלול ולהקטין את סמכויות המזכירות. ומי הוא זה בעל העז

והיכולת אשר יסרב למלא את רצון הבנאים בעניין „דפיקת”
הבלוקים או יתנגד לקבל את הצעותיהם לתיקון המשק או את
השקפתם בשאלות החברה והמשפחה של הקיבוץ — עכשיו בתקופת
הבנאים?

כי הנה מתווכחים עכשיו בחצר ובמקלחת בשאלות הבנייה
באותו להט וחוס נעורים כשם שהתווכחנו בראשית קיום הקיבוץ
בענייני חברה. לדברי הבנאים מאזינים באותה תשומת-לב בה
האזנו לדו"ח של מרכז הפעולה הפוליטית בזמנו. צעקות הבנאים
נשמעות בחצר לא פחות מאשר פקודות הקורפורלים בימי הבטחון.
וסיפוריהם — הם לא רעים מסיפורי העגלונים ונפלאות הנהגים
בזמנם. כן, תקופת הבנאים היא זו הבאה עלינו לברכה.

היא תמשך חדשים מספר ותחלוף. איתה יחד ירדו מהאופק
גם הבנאים, אשר ינמיכו את קומתם ויהפכו לחצרנים, פלחים או
טרקטוריסטים, וזרקור הקיבוץ יאיר פינה חדשה של חיינו — פנים
אחרות. מי יהיו הם: הרפתנים או עובדי הפרדס?

מחלה

אני, חברים, גר באוהל. תשוקתי העיקרית היא לעבור לחדר. זהו. ובקשתי אליכם, כי תעזרו לי בדבר זה. אולי תציעו לי דבר מה ואקבל גם אני חדר — בבנין או בצריף — אה? אני כשלעצמי פועל זה מכבר להשגת מטרה זו. אולם טרם הצלחתי.

לפני כחודש התפנה חדר באחד הצריפים. חשבתי כי הגיעה שעת הכושר עבורי ופניתי אל מרכזת ועדת הדירות. והיא בחורה טובה ומבינה את תשוקת הלב. תכף הוזמנתי אל הישיבה שלהם. ובישיבה חקרו אותי היטב. ואני בסדר ובדייקנות השבתי לכל שאלותיהם: כמה שנים אני בארץ, כמה זמן הייתי בהכשרה, כמה חודשים אני גר באוהל וכדומה. וכשגמרו את שאלותיהם החלו מחשבים, מתלחשים ומתייעצים. כעבור רגעים מספר פנתה אלי המרכזת, ופניה הבהיקו מרוב שימחה: „בסדר גמור“ — הכריזה היא בקול חגיגי — „טעות היתה בידינו. חשבנו שאתה רק 7 חודשים בקיבוץ. מפני זה סידרנו אותך באוהל מספר 5. אך מכיוון שהתבררה שגיאנתו, נעבירך למקום המגיע לך לפי הוותק המתוקן — לאוהל מספר 9!“

ואני, חברים, הרי לא לזה התכוונתי. לא זו היתה תשוקתי. „אוהל מספר 9 הוא אמנם טוב וגוה יותר ממספר 5“, — אמרתי לחברי הוועדה — „אך האם לא אוכל לקבל מקום בצריף?“ „בצריף?“ — חזרו אחרי חברי הוועדה, והביטו זה אל זה בתדהמה — „הרי לא מגיע לך! אין לך ותק לא בהכשרה, לא בארץ ואף לא בקיבוץ!“

הייתי מיואש. פני קדרו. חברי הוועדה השתתפו בצערי. אולם נראה היה כי אין ביכולתם לעזור לי. התכוננתי לצאת את החדר. ברגלים כושלות התקרבתי אל הדלת...

„רגע, רגע“ — צעקה אלי המרכזת בפנים מלאי שמחה ותקוה — „רגע אולי אתה חולה?“ — שאלה היא. „אולי יש לך כאבים,

מיחושים? אולי יש לך פלטפוס, רמטיוז, אנגינה פקטוריס, חומץ בקיבה, חולשת עצבים, דכאון? — היא דברה במהירות ובלהט. „אמור — אולי כן? כי אם כך הדבר, אם חולה אתה — ניתן לך חדר בצריף או בבניין — כרצונך!” „לא” — השבתי לה אני מתוך צער. ואנחה עמוקה נעקרה מליבי — „אינני חולה! ופלטפוס אין לי, וברומטיוזים לא חליתי, ואפילו חומץ בקיבה לא מצטבר אצלי!”

„אם זהו מצבך, אם בריא הנך” — אמרה המרכזת מתוך יאוש גמור — „לא נוכל לעזור לך”.

מדוכדך וקודר יצאתי את חדר הישיבות. ובכל זאת לא תקפני היאוש. גר אני באוהל מס' 9 ותקותי אתי, כי איכשהו אצליח לקבל מחלה, ותהי הפשוטה ביותר. רץ אני מסביב למחנה, בכל בוקר, יחף וחצי ערום, הולך בבוץ ובקור, מזיע ושותה מים קרים, אוכל תפוחי זהב לא בשלים, מתיישב תמיד ברוח פרצים. אך כל אלה לא הועילו. לא פלטפוס קיבלתי, ולא רומטיוז יש לי, ואף הפורונקלים לא נדבקו אלי. ובכן, חברים, אולי יש ביכולתכם לעזור לי? הציעו לי דבר מה, ואקבל גם אני מחלה. ותהי הפשוטה ביותר. לא אכפת לי. אחרת — כך אשאר תמיד באוהל מספר 9, המגיע לי לכל הדעות. התעורר לי? אה?

הרכבת

בעלותי מדי פעם על הגבעה, בראותי את חדר האוכל הצר והמאורך, את חלונותיו המרובים, את המבשלות המבוהלות, את ריצת המגשים, את צפיפות המתקלים והזרם הבלתי־פוסק של הבאים; בשומעי את הרעש וההמולה ההולכים ומתגברים, נדמה לי, כי ליד רכבת אני עומד.

שעת צהריים. הרכבת נעצרה ליד תחנה שבדרכה, אך מורגשת בה התכונה לקראת הנסיעה הקרובה. המבשלות העצבניות בוחשות בפעם האחרונה בסירים המהבילים. הן מורידות אותם מעל לכריים ומעמידות אותם על שולחן ההגשה. המגשים מעיפים מבט אחרון אל חדר האוכל הריק, אל השולחנות המסודרים. המחסנאית נזכרת בדבר מה, ומבוהלת רצה להוסיף חבילת מרגרינה אל שולחן הדיאטה. מחוגי השעון זזים. השעה בדיוק 12.

„מוכנים?“ — שואל המגיש הראשי בהתקרבו אל דלת המטבח.

„לצלצל?“

„אני מוכנה“ — צועקת המבשלת הראשית ומניפה את סינרה.

„אני מוכנה“ — מודיעה העוזרת מהחדר השני.

„אנו מוכנים“ — מודיעים ביחד שוטפי הכלים שליד הכיור

הגדול.

אחר הצהרות אלו נכנסת המחסנאית הראשית אל חדר האוכל, מעיפה מבט אל השולחנות, אל השעון, אל המטבח והסירים העומדים במצב, חכן, אל המבשלות הנרגשות ומסכמת: „לצלצל!“ והצלצול נשמע למרחקים, כשריקת הקטר. עוד מעט־קט תזוז הרכבת.

החברים הראשונים באים אחד אחד. המגשים מקבלים את פניהם בשימחה. הם מלווים אותם אל מקומותיהם, מגישים להם את המנות המוכנות מראש על המגשים המצוחצחים. מדי פעם

הם חוזרים וניכנסים אל המטבח לחטוף שיחה עם המבשלת, או עם שוטפי הכלים הנחים כרגע.

אך לא עובר זמן רב וזרם הבאים אל חדר האוכל מתגבר. גלגלי הרכבת מאיצים את מהלכם, הקטר נושם ונושף בכבדות. המגשים רצים משולחן אל שולחן. מקשיבים לבקשות השונות, נכנסים אל המטבח ובקול רם מזמינים קצרות: "שתי מנות רגילות, אחת במקום הוספה, שתי אמהות ואחת פורונקלים."

"שתי צמחוניות, אחת דיאטה אמהות ואחת צהבת רגילה" — אומר מגיש שני וממהר לקבל את המגש.

המבשלות, העוזרת הראשית, הדיאטניקית ושוטפי הכלים, כולם אצים-רצים בתוך המטבח הצר, נתקלים זה בזה וממהרים למלא את הבקשות הרבות הנשמעות מעבר לדלת ללא הרף.

וחדר האוכל מתמלא יותר ויותר. כל השולחנות תפוסים. יש כבר חברים העומדים בתור, ובכל הרעש והריצה עוד נשמע קולו הצרוד של המגיש: "שתי דיאטות, אחת מניקה, שתי דיזינטריות, אחת מיגרנה חריפה!"

וברגעים כאלה נדמה לך, כי הרכבת מטפסת על הר גבוה, הקטר נושף בזעף, נושם ורועש ומאמץ את כל כוחותיו, עד כי תחשוב בפחד: הנה עוד רגע והקטר יעצר, יגלוש ויתדרדר אל התהום הפעורה לפניו!

אך לא ולא! הנה חולקו כבר המנות הראשונות, כבר התפנו כמה מקומות, ובחדר האוכל הולך ומשתרר שקט יחסי. המגשים מאיטים את מירוצם, הם מסתובבים בין השולחנות, שואלים לחסר, מתלוצצים ואף נחים לרגע קט. המשבר חלף, הרכבת נוסעת לאיטה במישור הרחב. עוד מעט והיא תעצר שוב להחליף כוח. אך רק לזמן קצר.

ושוב, אחר הכנות מרובות יודיעו העובדים על כוננותם ושוב יישמע הצלצול. והמגשים יתרוצצו בין השולחנות, יציצו רגע אל המטבח ויזמינו: "שתיים דיאטה, אחת מניקה ואחת פורונקלים!"

סוד צבאי

רק עכשיו מותר לגלות שחבר זה שיצא מהמקלט וירה אל מול האווירון המתרחק, אחר שזה הטיל את פצצותיו מעלינו, הייתי אני ולא אחר.

אני הייתי גם זה שעמד לזרוק בקבוק מולוטוב על הטנק המצרי ולחסל את הטנקיסטים ברובה שלי, כאשר הם יקפצו מהטנק הבורע שלהם. אלא שהמצרים הרגישו, כנראה, את המצפה להם כאן, ולאחר שהתקדמו רק כמה מטרים לעברנו, נעצרו ופתחו בנסיגה כללית.

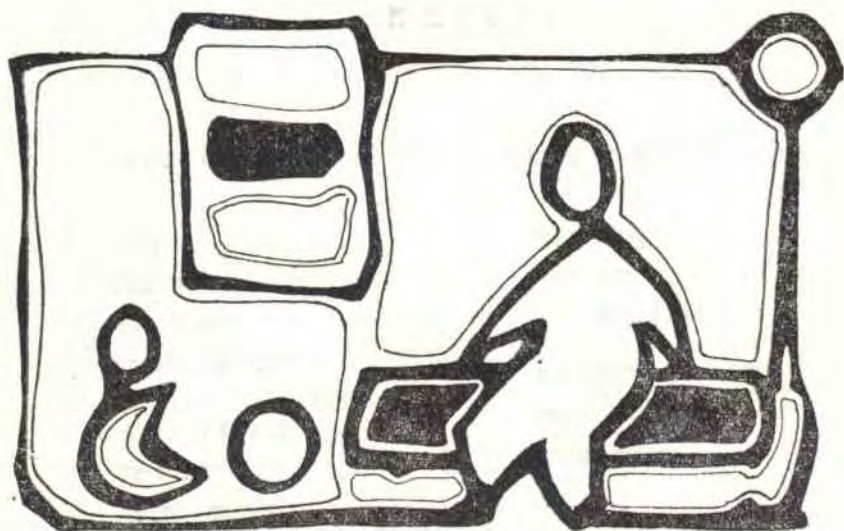
כשרונות צבאים אלו רכשתי לעצמי לאחר עמל ויגע רבים, תוך כדי אימונים בלתי-פוסקים.

המדריך הראשון שלי היה אדם חביב ושקט. רבות למדתי ממנו. אלא שחולשה אחת היתה לו: כל הוראותיו, כל ההסברים שלו היו מסתיימים בשאגה: ארצה פול! ואנו, חניכיו, היינו משתטחים במקום עצמדנו — על הריצפה, על גל האבנים, או בשדה הקוצים. לעתים היה מוליך אותנו בשקט האופייני לו בדרך ארוכה, כבטויל ללא מטרה. אך בהגיענו אל שלולית מים היה נעצר רגע, משפשף בהנאה את ידיו וצורח: האויב מימין! ארצה פול!

אימון טירונים זה נמשך רק כשנה. בערבים ובשבתות בלבד. הפרק השני היה לימוד קפ"פ. המדריך הביא לנו מקלות ארוכים ועבים, העמיד אותנו במעגל מסביבו והחל מאמן: שמור! מכת ראש, מכת סנטר. שמור! מכת רגל, סנטר. ובדברו כך היה מתקרב אל אחד החניכים, צועק לעברו את ה"שמור" שלו ומנחית את מקלו. הזרזים שבינינו היו הודפים את המכה בעזרת המקל שברשותם. אחרים היו סופגים מכה הגונה.

פעם התקרב גם אלי. הסתכל בי, וחייך בהנאה, אך בטרם הספיק הוא לפתוח את פיו צעקתי לעומתו "שמור" והנחתתי עליו את מקלי...

במשך שבועיים, אחר מקרה זה, לא היו לנו אימונים.
האימון המתקדם שלנו התבטא בכיבושה החוזר ונשנה של גבעת
חול, שנמצאה, כביכול, בידי האויב, בשבתות ובערבים המיועדים
לכך היינו מסתערים עליה מכל עבר, ובזחילה, ריצות, קפיצות,
צריחות ושאות מתקרבים אליה, עולים בצלעותיה וכובשים אותה
בעזרת מקל-מרגמה ואבנים-פצצות.
אך אם הצטיינתי במלחמת השחרור — אין זה כי אם הודות
למדריכנו זה.

עד כאן

עשרים שנה חלפו מאז תקענו יתד במורדות תל הרוחות. שנים בהן הוקם משק, התרחבה המסגרת החברתית. בנים נעשים לאבות. פרומי החולצה מתקופת ראשון לציון משחקים עם נכדיהם.

רבו ההישגים, לא פחתו הבעיות. מהן חדשות ומהן שמלות אותנו מאז.

ובכל אלה — בני לוויה עוקצניים, מלבבים, שופעי הומור — רשימותיו של גוש.

צחקנו לעתים עד דמעות — ולא ניבא הלב כפל משמעותן...

ה ת ו כ ן :

טובים השניים

עלון הקיבוץ

חתונותי

מצב קשה

משיכת חבל

מבחנים ומשימות

מכאן ומשם

המיליונר

השבוע בקיבוץ

בררכת השחיה ואני

אורחים

מפי הטף

בהלה

דבר העורך

עלון מס' 500

עלון הקיבוץ מס' 24

במעגלי השיתוף

לפני 30 שנה

זמנים חולפים

תור

בעד שיטת הוותק

המפעל לאספקה

לקראת מועצת החבר

345

פעילות

אנו מצפים

לקראת הישיבה

אני והוועדות

לקראת ההצבעה

סדרן העבודה

בהוראה

כיצד הייתי למורה

יש לי שיטה חדשה

התחביב שלי

הבנים הללו

חתונותי

חתונתי הראשונה התקיימה לפני 30 שנה. הייתי אז באמת צעיר ובכל להט נעורי אהבתי את לאה. אך התחתנתי עם שולה. כי כך דרש ממני „מרכז החלוצי“. בימים ההם התקבל רשיון עלייה משפחתי. ושולה ואני היינו הראשונים בתור.

אמנם את שולה לא הכרתי, אך הכול סודר בקפדנות, ובשעה הייעודה נכנסו לבית־הכנסת הגדול שתי חבורות קטנות של נערים ונערות צעירים, לובשי מכנסיים קצרים, החון החל מזמר בקולי קולות, ומישהו דחף אותי אל מתחת לחופה. שם כבר עמדה אחת הנערות. כנראה — שולה, אשתי המיועדת.

אך בקהל היתה גם לאה. מצב רוחה היה טוב. היא קרצה לי, רמזה בידיה, צחקה. ואני, במשך כל זמן הטקס, הסתכלתי בה בלבד. רמזתי לה. חייכתי, קרצתי עין. אך לפתע הפסיק החזן את שירתו. הוא הגיש לי טבעת ורמז כלפי שולה. היא הושיטה לי את ידה. רק ברגע זה, בהחזיקי את ידה בידי, שמתי לב כי אצבעותיה יפות להפליא, הרמתי את עיני וראיתי, כי גם פנים יפות לה וכל גופה חסוב ונאה. הרגשתי שאני נבוך. סומק עלה על פני. ראיתי את לאה קורצת אלי, אך מרוב תדהמה רמזתי לשולה. ועד־כדי־כך התבלבלתי — שבנשיקה המסורתית הארכת, כנראה, למעלה מהמקובל — עד אשר הרגשתי שמישהו מושך בחולצתי. הרפיתי ובכעס הפניתי את ראשי. היתה זו לאה.

• • •

חתונתי השניה היתה כעבור מיספר שנים. עשיתי זאת בהתחשב ברצון רעייתי. היה זה חלום נעוריה. אמנם ידעה היא, כי בקיבוץ תהיה זו חתונה פשוטה וצנועה, אך על עצם הטקס לא רצתה לוותר. ואני הבנתי לרוחה. אך כאשר סוף־סוף נקבע יום החתונה, והרב

הישיש הוזמן לקיבוץ, התברר לנו ללא צל של ספק שאשתי לא תוכל להופיע בפני כבוד הרב ככתולה. ההוכחות היו בולטות לעין.
— מן ההכרח יהיה, אמרו המומחים לדבר, לקבוע לה מחליפה.
— אין דבר, השתדלתי לנחם את חברתי, נלך יחד לחתונה. את תשבי בצד — בין הקהל. תסתכלי בי — ובמחליפה שלך. תאזיני לשירת הרב, תשמעי את הברכות...

אך הסדרן חשב אחרת! — מה? צעק הוא עלי. שבת אתה רוצה למחר? השתגעת? למען החתונה שלך נפזר את קבוצת האריזה? נבטל את הקטיפה? לא, בשום אופן לא בא בחשבון!

כשוך הצעקות נמצאה פשרה: יוסי, הוא יציל את המצב. אמנם חולה הוא במקצת, צולע, אך בטקס החתונה אין לזה חשיבות. הוא ימלא את מקומי.

וכך היה. ביום חתונתי עבדתי בבית־האריזה. בשעות הצהריים ראיתי את רעייתי צועדת בפרדס. מיהרתי מבוהל לקראתה ושאלתי בחרדה: — מה קרה? הנדחתה משום־מה חתונתנו?
— לא, השיבה היא, וקולה רעד מכעס ועצב. החתונה דווקא התקיימה אבל גם הרב לא בא. הוא שלח מחליף, את רופא הבהמות...

מאז חתונתי השניה חלפו שנים רבות. אך אשתי טרם נרגעה. דמותו של רופא הבהמות מופיעה לעתים קרובות בחלומה. גם ברגעי האושר הנעלים ביותר, בטקסי הכלולות של הבנים, מרחף בעיניה צל זכרון קודר...

אך הדבר יבוא על תיקונו בקרוב — בחתונתי השלישית. על כך הוחלט בקיבוץ בשם הצדק והשוויון. הקיבוץ יערוך לנו — לכל אלה שבזמנו לא זכו — מסיבת חתונות מפוארת, כנהוג בימינו. נזמין מאות אורחים; נחלק כיבוד כיד־המלך, נציג, נשיר, נרקוד;

נתהולל ונשתולל — כדת וכדין. נוכיח גם לבנינו שיש לנו לב
צעיר ועליו, דם חם ותוסס.
יבואו ויראו מסיבת חתונות של ותיקים מהי.
זו תהיה מסיבה!
מפקדים, אנא, שחררו ליום זה את בנינו!

מצב קשה

„למה אינך מתחתן?“ שאל אותי ידידי.
„טרם מצאתי בחורה מתאימה בעלת שלוש תכונות — יפה,
פקחית ואוהבת — לכל אחת רק שתיים מן התכונות: או יפה ופקחית
ואז אינה אוהבת. יפה ואוהבת — אינה פקחית. פקחית ואוהבת —
אינה יפה“.

משיכת חבל

המצב הקיים, לכל הדעות אינו טוב. נותנים לזוג הצעיר, המעורב, להתלבט יותר מדי זמן. בהתחלה בקיבוץ החתן ואחר כך בקיבוץ הכלה. והם באמת מתווכחים: אצלנו — אומר הוא, — נקבל שיכון בקוטג', תוך שנה וחצי. ואצלנו, לעומת זאת, אומרת היא — מקבלים חולצת טרילין ונעלי ז'מש כל שנתיים. כן, אומר הוא, אבל התקציב האישי שלנו הוא ב-15% מעל לנורמה. ואצלנו, נשקף נוף מרהיב עין, מהבריכה הנהדרת שעל הגבעה, אומרת היא; ויכוח זה יכול להסתיים במהרה, לולא התערבו בו כוחות-חוץ רבים וחשובים. הורי החתן, למשל, רק מגלים להם שכבר הוזמנו כרטיסי מנוי לשנה הבאה לתזמורת הפילהרמונית. איש ועדת הנסיעות מזדמן לחדרם ומדויע, כי בקרוב תערך ההגרלה לנוסעים לחו"ל. סדרן העבודה רומז על מקום בבית החרושת, והשתלמות צמודה לחצי שנה, לפחות. מרכז המשק מבקר בחדרם. הגזבר שואל לשלומם. המגשים בחדר האוכל נעשים אדיבים כלפיהם במיוחד. הקומונרית מזמינה אותם למדידות שונות. הכל מחייכים לקראתם. אלא שבינתיים חולפת מחצית השנה, והם עוברים לקיבוץ השני.

שם — הכל חוזר במשנה תוקף. התקציב לטיול החתונה מועלה ב-15% ל"י. הדירה כבר מצפה להם. ההשתלמות היא ארוכה יותר. כאן, לא רק מחייכים להם, אלא צוחקים בקול רם. דוחפים אותם לקומונה. מגישים להם הבראה.

ובני הזוג ממשיכים להתלבט. על מה הם יוותרו: על הז'מש או על הטרילין? על הבריכה או על מכונת האספרסו? על הפילהר-מונית או על השטיח? הזמן חולף, ואיש אינו מעז להחליט. האם לא נכונה יותר הדרך בה בחרו כמה קיבוצים, המנוסים כבר בבעיות רבות מסוג זה?

ביום המיועד יוצא הקיבוץ כולו והאורחים הרבים מהקיבוץ המתחרה אל הדשא הגדול. הם מתיישבים על חבילות קש ומצפים. נשמעת תרועת חצוצרה ומחדר האוכל יוצאים המתחרים: החתן והכלה, ההורים שלהם, בעלי התפקידים והשופט, איש הוועד הפועל, הם מסתדרים בשורות עורפיות, זה מול זה. מצד אחד החתן, אחריו אבא ואמא, ואחריהם סדרן העבודה, מרכז המשק, הגזבר, מזכיר הח"ץ, איש הפעולה הפוליטית, נציג יוצא הצבא. ממולם עומדים בסדר דומה אנשי הכלה. הנה מופיעים גם שופט הקו, חברי בית דין התנועה. חבל ארוך ועבה מוגש לשני הצדדים. שקט ודממה מסביב. נשמעת שריקה. החבל נמתח — — —. אלה מושכים בכה ואלה בכה. והקהל מתרגש, שואג ומריע. והנה מרים אחד השופטים את דגלוגו הלבן. אנשי החתן עברו את הקו. הם הפסידו. החתן יעבור לקיבוץ הכלה. חותמים על תעודות. מחליפים מזכרות. ההתחרות היתה הוגנת. ההפסד — ספורטיבי. אין על מה להתלבט.

ומאז קיים שם נוהג זה, הכל שבעירצון. והקיבוצים, היודעים את המצפה להם, החלו בוחרים בבעלי תפקידים מתאימים: חברים בעלי גוף מוצק, רחבי גרם, צוואר עבה. והם, בעלי התפקידים, מקדישים חלק גדול מזמנם לאימונים: רד ומשוך, רד ומשוך! האם לא כדאי גם לנו לאמץ לעצמנו פתרון נפלא זה?

מיבחנים ומשימות

אוהב אני את בני הדור הצעיר שלנו. אפילו מקנא בהם. הרי הם כל כך צעירים וכל־כך חמודים! בכל מסכים אני אתם. רק דבר אחד תמוה בעיני: החתונות שלהם. בשטח זה הם ממהרים יותר מדי. בהולים הם משום־מה.

אצלנו למשל, היה אחרת. מתון יותר, מודרג יותר. קודם כל שמענו מוזיקה במשותף. בעיניים עצומות, מהורהרים! וזה הלך „רק־כך“ חודש, חודשיים. ועוד חודש חודשיים. הקדשנו לאחר־מכן לקריאת שירה מתקדמת וסיפורת מהפכנית. טיול הקיבוץ הגביר את הקשר, ובסיומו תיכננו טיול של קבוצה קטנה. אבל האחרים משום מה לא באו. השניים שוקלים את המצב שנוצר ומחליטים: „אין ברירה. נצא רק שנינו“. ב־7 טרמפים מוצלחים ביותר, מגיעים עד לכינרת. לנים על שפת הים. חוזרים לקיבוץ. איש לאוהלו ומתלבטים: הלהיפרד לנצח, אם להתנדב במשותף לוועדת־התרבות או לפעולה פוליטית. מחליטים להמשיך, ומתחילים לבקר זה באוהלו של זה. חודש חודשיים רק בערבים. אחר־כך גם כלילות. „אבל רק לרגעים מיספר, עד שניגמור את הקטע שקראנו אתמול“. אך נשארים גם יותר. לפעמים אוהל מחניק ויוצאים להתאוורר קצת. מגיעים לחולות. עולים לראות את שקיעת־השמש. „יש שם נוף נהדר, גילתה לי פנינה“. אך נשארים גם יותר. לעתים לא רחוקות רואים גם את הזריחה. חוזרים איש לעבודתו ומשך שבוע, שבועיים מתלבטים. הלהיפרד לנצח, או לבקש אוהל משפחה.

ובאוהל משפחה זה גרים שלושה. אך זהו סידור זמני בלבד: רק לחדש־חודשיים. עד שיקנו אוהל חדש ויעמידוהו במקום מתאים. ועד אז יש לשמור את הדבר בסוד! אך השמועה מתפשטת. בתחילה בקומונה. התופרת מלחשת לעוזרת. והעוזרת ממהרת למטבת. רק

למבשלת. והמבשלת — למגיש. עוברים ימים, והשמועה מגיעה לכל פינות הקיבוץ. אך בין כה וכה אין כבר מה להסתיר. יעקב ודינה מוכרחים לקבל אוהל משפחה. עוד חדש, חודשיים, וההליכה אל הרב דחופה ביותר. הם מפסיקים את העבודה. הולכים. חוזרים, וממשיכים לעבוד.

ובמינו אלה הכל רצים. חוטפים! רק אתמול ניפגשו ובקושי הספיקו להחליף כמה מלים. היום הם כבר מעבירים פתקים. ומחר — אל הרב. ורק כשחוזרים, מתפשטת השמועה בקיבוץ. ויוצאים לטיול: טסים לאילת. באווירון הטס בחזרה מספיקים אולי גם קצת להתלבט. אך כבר מאוחר מדי. גילה ורוני במשפחה. המבצע הסתיים. האומנם הסתיים? ויש בנו בטחון, כי הכל בו יהיה כשורה? העשינו את הנדרש מאתנו? למה זה לא ננהיג גם כלפי המועמדים לחתונה משהו ממישטר המיבחנים, הבידורים האישיים והמשימות המוטלים על הניכנס לתנועה, העונד את העניבה הירוקה, הרוכש מקצוע? הנתייחס אל חיי משפחה בקיבוץ בפחות אחריות מאשר אל נהיגה בטרקטור?

„אתם רוצים להתחתן, נגיד להם, טוב ויפה. נשמח לארגן לכם מסיבה מפוארת. אבל צאו נא לפני זה אל שפת־הים והביאו לנו משם לפחות 100 חתימות על ההצהרה ל„שבת ללא כבלים“. נכשלתם? חבל מאוד. צאו שוב, בעוד שבוע־שבועיים. הצלחתם? טוב. עכשיו עליכם לקרוא במשותף את „הנפש הקסומה“ ולכתוב מאמר על נושא זה בעיתון הקיבוץ. סיימתם? יפה מאוד. משך החודש הבא יהיה עליכם להשתתף בכל שיחות הקיבוץ ולנהל את הפרטיכל המלא שלהן. אחר־כך תחליפו את סדרני־העבודה לשבועיים, הלינו את אורחי הקיבוץ, גלגלו את הצ'קים שלנו... נכשלתם? חבל. נסו שנית! הצלחתם? נהדר! כבר צברתם 17 נקודות. המסיבה תתקיים בקרוב, בעוד שבוע־שבועיים. היכוננו. הזדרזו. מהרו. לחיים, לחיים!“

המיליונר

בדרך כלל, איני מרבה ללכת לשיחות הקיבוץ. אך כאשר מקיימים שיחות על התכנית המשקית, אני ממש רץ אל חדר האוכל, כי ההרגשה המשתלטת בי בשיחות אלו היא נפלאה. קודם כל מתברר לי יותר ויותר שהגיל הממוצע שלי (ואני בהחלט אדם ממוצע) הולך ויורד מדי שנה. אמנם כבר מזמן מלווה אותי הרגשה כזו, אלא שמעדיף אני לשמוע זאת מפי מרכז המשק באופן המוסמך ביותר! ושנית — נוכח אני לדעת שהגני מיליונר, מיליונר ממש. (אמנם יש לי גם שותפים-בע"מ, אך אין הם מפריעים לי). יש לי הכנסות של כך וכך מיליונים, וההוצאות — גם כן מיליונים. דפיקות (של מכונת היציקה שלי) — מיליונים, תפוזים, מיליונים, ואני גם משקה את השטחים — במיליון קובים של מים. וכדי לקבל כמה מאות אלפי לירות של הלוואות, אני ממשכן את כל רכושי — בבנקים שונים.

ומכיון שאני הוא המיליונר (עם השו"ת שלי — כמובן), מבקשים הכל בעצתי. הם גם רוצים שדווקא אני אקבע את התכנית המשקית לשנה הבאה. ועל מה אין שואלים אותי? „אם כדאי, לדעתך, להשקיע במפעל שלנו רבע מיליון לירות, או אתה מציע לקדוח באר?“. „האם לגדל חמניות — או מוטב לדעתך להגדיל את עדר הצאן?“

ואני מקשיב לשאלות. עוצם את עיני חזק חזק, חושב רגע — עמוק עמוק, ומצביע: — אני בעד קולט אבק — וגגד סיר קיסור, אני מתנגד למנקשת סיבובית, ורוצה במדשנת צנטרפוגלית! והמזכיר, המעוניין בי ובהשקפתי באופן פרטי — מסתכל בידי המורמת ורשם לפניו את דעתי — דעתו של מיליונר צעיר.

השבוע בקיבוץ

מוצ"ש 5.3 שיחת קיבוץ — הנושא „הוצאת חברים” —
והסעיף העיקרי, התקציב האישי בשנת תשכ"ו. ראשון המדברים,
איש ו. החברים. הוא תבע להגדיל את התקציב לחבר, להתחשב
בעליית המחירים, באינפלציה, בנסיעות המתייקרות, בסל המזונות,
במדד יוקר המחיה. אליו הצטרפו המורים. הם דרשו בכל תוקף
תקציב רטרואקטיבי לספרות מקצועית.
הנהלת המפעל תבעה הצמדה לאינדקס ולדולר. בתביעות
דומות באו דיירי הקוטג'ים, עובדי הצאן, החטיבה הצעירה,
תלמידי התיכונה ועוד...

והנה קיבל את רשות הדיבור הגזבר. הוא תיאר את המצב
הכלכלי של המשק השנה. דיבר על הבצורת, על מכת העכברים,
על השידפון בחיטה ועל זובוב הים תיכוני בפרדס, על ירידה
ביצוא ועל הריבית הקצוצה. ובעיקר הסביר הוא שעלייה בהוצאות
ישירות לחבר תביא בעקבותיה ירידה בהזמנה החדשית (הקפה
יעלה 3 נקודות במקום 2 והופלים — 7 במקום חמש, היין המתוק
178 אגורות — במקום 162 וכו'). וכמו כן יקטן בהכרח המבחר
של קבוצות הבגדים. מקבוצה א' — חברות, יורידו את המכנסים
של שבת, ומקבוצה ב' — חברים, את פיז'מות הפלנל.

דבריו האחרונים של הגזבר עשו רושם עצום. הכל השתתקו
והאזינו בדריכות. המזכיר ביקש מחברים נוספים להרשם לרשות
הדיבור. רק אז החלו התלחשויות, התיעצויות. חברים החלו מתרכזים
גושים גושים.

ראשונים, קיבלו את רשות הדיבור המורים. הם הצהירו
בחגיגות שלנוכח המצב המיוחד בו נתון הקיבוץ, הם מוותרים על

חלק מההפרשים הרטרואקטיביים — בתנאי שהשנה ייבנה מועדון
למוסד.

דיירי שיכון וותיקים ב' אמרו שהם מוותרים על 5 אחוזים
מהתוספת. בתנאי שגם דיירי הקוטג'ים יעשו כן והמזבלה תורחק
מהאיזור שלהם.

עובדי המפעל ויתרו על ארוחת 10, בתנאי שתורחב המקלחת.
בעקבותיהם הלכו עובדי הלול, המכבסה, ואנשי „מועדון הסרט
הטוב". כל אחד מהם הודיע על ויתורים והתנדבויות.

ההתחרות בשטח זה בין החטיבות השונות הלכה וגברה. איש
לא רצה לפגור אחר חברו.

הגזבר רעד משמחה, המזכיר היה נרגש. הגזבר ביקש שנית
את רשות הדיבור והודיע שנוכח גל הוויתורים, יציע הוא בישיבה
הקרובה של ועדת המשק, להוריד את מספר הנקודות של מצרכים
שונים, בהזמנה החדשית, וחבילת תה של המשביר תעלה מעכשיו
רק נקודה אחת — במקום 2, ולחם רוסי גדול 3 — במקום 4
נקודות. כמו כן, יורחב הגיוון והאפשרויות שבקבוצות הבגדים.
לקבוצה ג' — יוסיפו כובע גשם ולקבוצה ב' — מגבת לרגליים.
כן יחולו שיפורים בשירותים השונים. השיחה הסתיימה
בשירה בציבור.

יום ב', יום ג'. תנועת הוויתורים הולכת ומתפשטת בכל
פינות החצר והמשק. ועדות מוותרות לחברים, חברים לחברות,
בנים להורים, מורים לתלמידים, המזכיר למרכז המשק — והמרכז
לגזבר. הכל מוותרים — לכל!

יום ד', ה'. נבחרה ועדה שתארגן ותווסת את גל הוויתורים.
הוועדה ויתרה על ויתוריה, והחלה בעבודתה.

ברִיכַת השְׁחִיָּה ואֲנִי

בשיחה התנגדתי. אפילו דיברתי נגד! אך הם החליטו. הצעתם קיבלה רוב. הקיבוץ יבנה בריכה. החברים יתנו גיוסים. מילא. החליטו. אני מכשולים לא אעמיד לפניהם! אך את הגיוסים שלי לא אשים על קרן הצבי. כי יודע אני מי ואיך בונים אצלנו. והמדובר הפעם בבריכת שחייה! ומה אם אחר שאתן כך וכך גיוסים ייתברר שהבריכה משום מה לא תבנה, או שהמפעל לא הצליח. הרי שמענו על מקרים כאלה, לא כן?

ומשום כך רצתי קודם כל אל מרכז הבניה שלנו. וכשותף מלא למפעל גדול תבעתי ממנו דו"ח על כל מעשיו בשטח זה עד עתה ופירוט תוכניותיו לעתיד, ולוח הזמנים, ואת שם המהנדס והכשרתו המדעית והמעשית.

תשובות מרכז הבניה שלנו לא הרגיעו את רוחי. הוא היסס, התלבט, דאגתי הלכה וגברה בראותי את הפועלים העולים על הגבעה להתחיל בפעולות הבניה. חלשים ומצומקים נראו בעיני. חסרי רוח עבודה וחדוות יצירה. האמנם יהיה בכוחם לבנות בריכה כה גדולה? והגיוסים שאני אתן בינתיים, מה יהיה גורלם? מאחר שפניותי המרובות אל מרכז המשק ותביעתי להחלפת העובדים הושבו ריקם, החלטתי בעצמי לבדוק מדי פעם את המתרחש במפעלנו המשותף. אחת — על כל פנים — סיכמתי לעצמי: עד אשר הדברים לא יתבהרו לי — לא אתן אפילו שעת גיוס אחת! והנה, כבר בימים הראשונים התברר שהצדק היה עמי: מדי בואי לבקר את העבודות התגלו לעיני ליקויים חמורים: המלט נראה בעיני חלש ביותר, התערובת דלילה, החצץ גס, הברזלים מעוקמים. אך יותר מכל הדאיגו אותי הפועלים. הם התייחסו אל העבודה בקלות ראש. הם שרו בזמן העבודה. עישנו סיגריות, צחקו, עשו הפסקות! איש מהם לא שם לב להערותי ותביעותי המוצדקות. כך עברו ימים מספר ומהבריכה טרם נראה כל סימן ממשי.

על הגבעה היו רק בורות, חפירות, ערימות חומרים, כלים. אך חברים רבים, שלא הרגישו בדבר, נתנו את גיוסיהם. כמה ריחמתי עליהם!

פעם בעלותי על הגבעה כמנהגי יום יום, ראיתי, והנה ניצב מולי קיר בטון גבוה ועבה. הבנתי שהוא מקירות הבריקה העתידה. התקרבתי אליו בחשד, בזהירות. רציתי להוכיח ביציבותו. דחפתי פה ושם. לראשונה בזהירות, בעדינות. זרקתי אליו אבן מרחוק. אך להפתעתי הרבה הקיר לא זע. הוא עמד איתן. הדבר הרגיעני במקצת. התקרבתי אליו. דחפתי ביד, במוותן. והקיר עמד יציב. ירדתי מעל הגבעה ומיהרתי אל סדרן העבודה והודעתי: קיר אחד של הבריקה שלנו כבר עומד איתן. מוכן אני להתגייס — אך רק שעתיים ולא יותר.

שעתיים נוספות תרמתי כשראיתי את יציקת היסוד. ועוד שלוש שעות כשגמרו את הקיר הצפוני, חצי יום עבודה על חשבון הקיר הארוך. וכך בהתאם למהלך העבודה בבריקה נתתי את גיוסי. לא נחפזתי!

והיום, מאחר שהבריקה כבר בנויה, ושמיים תכולים משתקפים במימיה הצלולים, ומעל ה"מרפסת" שלה נשקף נוף מרהיב עין, ובעיקר... מאחר שטבלתי בה, ושחיתי לאורכה ולרוחבה, להנאתי ולהנאת הקהל הרב, מוכן אני לתרום את שלוש שעות הגיוס הנותרות שאני חייב. איני מעוניין להעמיד מכשולים בפני החלטות השיחה. הוחלט על מספר גיוסים — אתן אותם ודי. אני רוצה להיות בסדר.

אורחים

אוהב אני אורחים! אך בעיקר אוהב אני את האורחים הבאים אל שכני ואל ידידי. ועד כדי כך גדולה אהבתי זו, עד כי בערב שבת, בשעה המתאימה, יורד אני אל התחנה ומצפה בקוצר רוח לבואו של האוטובוס. בהגיעו, הדלת שלו נפתחת, אני קופץ פנימה, סוקר את האורחים הבאים אלינו, וממהר לבשר למארחים את הידיעה המשמחת: „אליך הגיעו זה עתה 6 אורחים“. „ולך, שכני הטוב, הביא האוטובוס את שתי הסבתות שלך יחד עם שלושת הנכדים שלהן“. „הדודים והדודות שלך, יחד עם הכלב הגדול, בדרך אליך“. כך אני אומר לידידי, מסתכל רגע בפניהם וממהר להסתלק... אך לא רק בבית, גם בהיותי מחוץ לקיבוץ עושה אני כמיטב יכולתי למען האורחים שלנו. „בואו אלינו לימי החופש הגדול — מזמין אני מכרים שהזדמנו לי בדרך — חברי השכן בוודאי ישמח לארח אתכם בביתו החדש“. „סעו לקיבוצנו ובלו בו לפחות שבוע ימים, למען תכירו את חיינו — מעודד אני קבוצה של תיירים מדרום אמריקה — היו בטוחים, כי בני ארצכם מצפים לכם בכיליון עיניים“.

וההצלחה מאירה לי פנים. והאורחים באים. ומספרם הולך וגדל...

בשבתות, למשל, חדר האוכל אינו מפסיק להגיש את הארוחות הטעימות שלו, שבגללן יצאו לו מונטין בסביבתנו. עשרות עשרות מכוניות אורחים מצטופפות משני צידי הדרך המובילה מהשער ועד למטבח. גם על הדשא הגדולים ומתחת לעצים הענפים שבקירבת מקום חונות מכוניות. אך דבר זה מכביד, בוודאי, על מצפון האורחים שלנו, ואנו עומדים לבנות מגרש חניה תת־קרקעי משוכלל.

ולא רק אני אלא הקיבוץ כולו, ובעיקר חברי ועדות מסויימות, ששים לבוא האורחים אלינו. חברי ועדת אורחים, ויחד אתם גם חברי ועדת דירות למשל, נראים משועממים ועצובים כאשר חלה

ירידה, ותהי הקטנה ביותר באינדקס האורחים שלנו, וכשהזרם גובר, פשוט אין להכירם. הם לוחצים זה לזה ידיים, מברכים את כל המזדמן להם בדרך ומחייכים אל הבאים.

אך יותר מכל שמחים לבוא האורחים חברי הוועדה הפוליטית שלנו. צא וראה: כמה פעולות שלהם בעבר הקרוב נכשלו. כמה קבוצות של חברים חזרו מיואשים מביקורי בית. כמה צוותות חזרו מפעולה בחופי הרחצה לא כל חתימה באמתחתם, ומה רבות עכשיו הצלחותיהם? הנה עומדים להם ליד שער הקיבוץ כמה בחורים צעירים, מתחת לסככת צל, ומחתימים את כל הבאים אלינו על העצומה למען „שבת ללא כבלים“, על הדשא שליד בריכת השחייה מסתובבים צוותות של בנות ההשלמה ורוכשים קולות למען נישואים אזרחיים והפרדת הדת מהמדינה. באולם הכניסה לחדר האוכל חותמים האורחים על תביעתם להסרת הממשל הצבאי. ליד דלת היציאה מזדנב לו תור ארוך של חותמים על התביעה מהכנסת לבטל את חוק החזירים, ואין בנו צל של ספק, אם נמשיך במפעל זה לפחות עוד חודש-חודשיים, חוק החזירים יוחלף! והממשל הצבאי יבוטל, ויהי מה!

ואם כה רבים אורחינו וכה רבה הצלחתנו, הרי עלינו להודות עלייך, בין היתר, גם לאחד המכרים שלנו מהמושבה הסמוכה. הוא אירגן — ביוזמתו הרבה — קיטנה, רשם את המעוניינים בכך מבני המושבה, גבה מהם תשלומי כסף ונתן להם רשות לבלות מספר ימים, בהתאם לסכום שקיבל מכל מועמד, בקיבוצנו. הקיטנים היו באים אלינו בשעות הבוקר, מתרחצים בבריכת השחייה מבלים על הדשאים, משחקים עם יתר האורחים, ובשעות הערב חוזרים למושבה.

מפעל זה התקיים זמן רב והצלח יפה. אומנם הצפיפות בבריכה גדלה ומגרשי הספורט המו תמיד, אך איש מאתנו לא שם לב לדבר.

עד שפעם, בלכתי כמנהגי לקבל את פני הבאים אלינו, שמתו
לב שאחדים מהם חובשים כובע צבעוני ועליו כתובת: קיסנה
בקיבוץ. מיהרתי לבשר למארח, הפעם למרכז המשק, את הבשורה.
הוא התרגש מאוד. ניגש אל האורחים המכובדים, לחץ את ידיהם,
שאל לשלומם ומצב רוחם ומיהר משום מה אל המושבה, אל מכרנו
הוותיק. השיחה ביניהם כנראה לא עלתה יפה, וכעבור מספר ימים
המפעל ניסגר. כך לפחות נימסר לנו. ולי גורא חבל על כך, כי הרי
אוהב אורחים הנני.

מפי הטף

עליך, אמרה לי המטפלת, להיות מרוצה. לבת שלך אין פחדים לילה! אך אין המטפלת יודעת, כי לי לעומת זאת יש „פחדים יום“. הם הופיעו אצלי מאז יום הולדה. במיוחד הדאיגה אותי העובדה, כי תמיד הראו אותה לי כשהיא עטופה וארוזה יפה. רק ראשה הקטן הציץ מבעד לחיתוליה. שמא משהו לא כשורה בגופה? אולי חסר לה משהו? ואולי להפך — יש בה משהו מיותר, או גדול מהרגיל? למה זה בעצם סגרים אותה תמיד? ניצלתי הזדמנות כשאישה לא נמצא בבית-התינוקות וערכתי בדיקה יסודית. הכל היה אצלה כשורה. סימטרי, לפי מידה, מתקבל על הדעת. דבר זה הרגיע את רוחי. אך מבטי נפל על עיניה ונבהלתי: הן לא עקבו אחרי! ומה יהיה אם בעוד כמה ימים יתברר שהיא לא רואה טוב? או שאינה מבחינה בין צבעים?

שבוע ימים ליווה אותי פחד זה. עד שנתבשרתי שהיא רואה. נוכחתי שהיא מפנה את עיניה אל בקבוק החלב, ימינה ושמאלה. מעלה ומטה. והכל בשקט ובשלווה. כדבר פשוט ומוכן מאליו. נרגעתי. אך מה בדבר הזחילה? התעשה היא זאת כיתר הילדים? או שמא יש בה נטייה מיוחדת ותמיד תזחל באלכסון? ואם תזחל כהוגן, שמא לא תלמד ללכת? או לא תשמע בבוא הזמן? או אולי לא יהיה לה זיכרון ולא תוכל לדבר? ואני דווקא גורא רציני שתדע לדבר. ולא סתם דיבורים. אלא משהו מיוחד, בעל-טעם. כי אז ארוץ אל עורך העתון שלנו ואמסור לו כתבה למדור שלו „מפי הטף“, בזה הלשון: „גליה, הבת של שלמה שעלה לפני 20 שנה ועבד זמן רב בפרדסים ואחר-כך בבניין והצטיין במלחמת השיחור, בזה שירה אל האווירון המיצרי שהפציץ את קיבוצנו, ורק לפני כמה חודשים נכנס לעבוד ברפת כחולב לילה, וכתוצאה מעבודתו המסורה עלתה תגובת החלב ב-7% אמרה: החינוך המשותף הוא חמד“. והחברים יקראו ויתפעלו. איזו חוכמה, איזה אומץ-לב, ומסירות לעבודה,

והישגים! ואימנם היא החלה לדבר. לראשונה מלים בודדות: אבא, אמא, לך, בוא, פה. ציפיתי הלכה וגברה. התהלכתי לידה ובכיתי פינקס ועיפרון. והמאורע התחולל. באותו יום היא ניגשה אל סל הבובות והוציאה אחת מהן. התקרבתי אליה כדי לעזור לה. ואז — לפתע — היא הרימה את ראשה כלפי ואמרה את משפטה הראשון:

„אבא, לך (מ)פה!“

נדמה היה לי שלא שמעתייה יפה. אך היא חזרה על דבריה, כרגילה ובקיואה: אבא, לך, לך, קישטה, קישטה! ולמען לא אפקפק בכוונותיה הרימה את ידיה לעבר הדלת... אחר ימים מיספר נירגעתי. הרי ככלות הכל היא דיברה, ולא סתם מלים. אלא משפט שלם. לפי כל כללי הדקדוק והתחביר: נושא, נשוא, תיאור מקום, כיוון. והמישפט שלה, הגיוני בהחלט. הוא מבטא אומץ לב, שאיפה לעצמאות. העזה, דרמטיות, וכי מה עוד אפשר לדרוש ממנה?

אך מה עוד עתידה היא להגיד? האם בתוך שטף דיבורה לא יימצא משהו הראוי לדפוס? האם תפגר היא אחר כל הילדים? והנה התברר לי, כי הדבר אינו קשה כל עיקר. צריך ללחוש לה משהו מתאים, להוסיף לדבריה מלה טובה, לדלג על מישפט, והרי לפניך שפע של אימרות:

לפני מספר שבועות ישבה היא, לצייר. — מה את מציירת? — שאל אותה אחיה.

— פרה! השיבה היא בגאווה.

— זה לא פרה. זה אֶא, הקניט אותה הוא.

היא עמדה לבכות. אך בכל זאת השיבה:

— אבל... אבל זה אֶא של פרה!

...

— גליה, הבובה שלך חולה. נביא אותה לבית-חולים, ואת

תרפאי אותה, טוב?

— לא! הבובה לא חולה. היא מקוררת. נביא אותה לבית

חג החנוכה עשה עליה רושם חזק. מדי ערב היתה המטפלת מחלקת דברים טובים מתוך סביבון קרטון גדול. אך ימי החג חלפו. השתדלתי להסיח את דעתה:
— בואי נשחק מישחק חדש.
— טוב. אתה תהיה סביבון ותחלק לי מתנות!

נסענו על אופניים למושבה הקרובה. בדרך ראינו חמור.
— בוא, נתקרב אליו. אולי הוא יודע לדבר.

לקראת יום הולדתה היא באה לחדר עם זר פרחים ועשבים שונים.

— אני אוספת פרחים גדולים כדי שיהיה לי יום הולדת גדול.

גליה, צאי מן המים, השפתיים שלך כבר לגמרי כחולות!
— לא חשוב אבא, אז אני אצבע אותן באדום כמו האורחות.

— שלום גליה! למה את לא אומרת לי שלום?
— היום אין שלום. היום יש לי שבת!

— היום לא ניכנס לבריכה, כי אין לי בגדים! אמרתי לה לפני כחצי שנה.

— למה? למה?... אז תיכנס עם התוסיק, טוב?

אומנם כן, גם בשטח זה כבר נירגעתי. אך מה בדבר עתידה?
איך היא תלמד? מי יהיו מוריה? וכשתסיים את המוסד, לאיזה

חייל תתגייס? ומי יהיה בעלה? והילד שלה, היהיה בריא ושלם,
או שמא יחסר לו משהו? הידע הוא ללכת בזמן המתאים, או יפגר?
היילמד הוא לדבר? ודבריו, יהיו ראויים לדפוס?
אלה הם הדברים המדאיגים אותי כעת. הוא אשר אמרתי:
פחדו יום.

בהלה

ביום חמישי התעוררו רבים מחברי הקיבוץ בשעה 4.30 בבוקר, בבהלה. שקט ודממה מסביב. נשבה רוח מזרחית קלה. בחוץ שרר חושך.

אחדים מהחברים, הנרגשים ביותר, קמו ממיטותיהם, ולמרות הפצרות חברותיהם המבוהלות, יצאו אל המרפסות ואל הדשאים לברר את אשר קרה. במהרה התלקטו סביבם קבוצות של חברים. הם שקלו את המצב הבלתי רגיל, המדאיג. אחדים מהם הציעו להעיר את מרכז המשק. אחרים רצו בכיוון דירתו של איש הביטחון שלנו. מיספר המתלקטים הלך וגדל. העצבנות גברה.

אך ברגע זה בא אחד החברים הצעירים וידיעה מרגיעה בפיו: „לא קרה דבר! לא תקלה ולא אסון. פשוט לא הוזמן להבוקר. הוא יטוס וירסס את שטחי הכותנה שליד הבית הערבי!“

הכל נרגעו. החברים התפזרו איש איש לחדרו ולמיטתו. הם לחשו לחברותיהם: פשוט — לא הזמינו אותו. ונרדמו. זו הפעם הראשונה בחודש זה, בשעת בוקר מוקדמת.

כיצד הייתי למורה

חברים רבים משתוממים עדיין, בראותם אותי בחצר הקיבוץ, ביום חמסין לוחט, לבוש סודר ומכנסיים ארוכים. הדבר פשוט מאוד. ביום כזה, לפני צאתי את החדר, מתיישב אני באחת הפינות, עוצם את עיני ומרכז את כל כוח מחשבתי ודמיוני, כדי לשכנע את עצמי כי קר בחוץ. והדבר באמת ניתן לי. תוך כמה דקות כאילו נעלם החום שבחדר, אני מתחיל להרגיש רוח קרירה ומרעננת. הקור מתגבר — שיני נוקשות, אני רועד מקור — עד כי הכרח הוא לי להתלבש כראוי!

פעם כנראה גם הגזמתי: אולי ישבתי כך יותר מדי זמן — ואולי חדר עמוק אל לבי כוח השכנוע שלי — עובדה היא, כי ביום כזה דווקא — הצטננתי כהוגן. היה חשש אפילו לדלקת ריאות. אך על כך לא היה לי קשה להתגבר. השכבתי את עצמי במיטה, ריכזתי את מחשבותי וכוח דמיוני וכעבור מחצית השעה התחלתי להזיע. והזיעה ניגרת כמים, כבר החלפתי את כל הפיז'מות, כבר הרגשתי בטוב והזיעה לא נפסקה. טוב שבאותו יום היה הרופא שלנו בבית, רצתי אליו מבוהל... ובאמת מי יודע עוד כמה זמן הייתי מזיע לולא בלעתי את שני הכדורים, שהוא נתן לי.

יכולני לספר מקרים רבים ומשונים מסוג זה, המוכיחים את כוח השכנוע העצמי שבי ואת דמיוני היוצר. אך המשכנע ביותר הוא מקרה היותי למורה.

והרי כל מושג לא היה לי על כך. ומי זה חשב באותם הימים על הוראה? עבדתי בנגריה, החלפתי שבתות לעובדי הצאן ובתורנות לא הייתי אלא שוטף סירים במטבח! אך טוב היה לי בכל אלה.

אולם לקיבוץ הגיון משלו — ומאחר שהחליט — החליט! לא יועילו לך כל הערעורים וכל הגיון! קיבלתי את ההכרעה! וכי מה? היתה לי ברירה?

ביום המחרת השכמתי קום ומיהרתי אל המטבח. בארגז העץ שהיה לי ריכזתי אוכל ליום שלם. חזרתי אל חדרי ונעלתי מבפנים. סגרתי את התריסים, הורדתי את הווילונות, שכבתי במיטה, עצמתי את עיני והתחלתי בפעולה: אט־אט ריכזתי את מחשבותי. הפעלתי את כל כוח השיכנוע שבי, את דמיוני הפורה. הפעם גדרש ממני מאמץ עליון. כעבור שעה קלה — התחלתי ממלמל „ממחר אני לא נגר — אני מורה. אני לא נגר — אני מורה, אני מורה...”

בשעות הצהריים הרגשתי בסימנים הראשונים, כי הנני בדרך הנכונה. אצבעות ידי החלו רועדות. זיעה קרה כיסתה את מצחי. הדבר עודדני: „איני נגר, אני מורה, אני מורה...”

לעת ערב עזבוני כוחותי. גרדמתי מרוב עייפות. את חלומות הזוועה של אותו לילה איני זוכר.

אך למחרת — כשצלצל פעמון השעון — קמתי בזריזות. לקחתי את תרמיל־הצד למנות חוץ שהיה לי — הכנתי בו כמה ספרים, שנזדמנו לי מתחת ליד ובטוחות צעדתי אל בית־הספר, אל הכיתה שלי.

המפקח הממשלתי, שנזדמן אצלנו דווקא באותו יום — סיפר לי אחר השיעורים, כי הוא בטוח שראני לפני 10 שנים בכנס אזורי של מנהלי בתי־הספר. לא היה לי נעים להכחיש את דבריו. מה עוד שכל זה היה מלווה התפעלות מעבודתי המעולה והצלחתי הדידקטית. במיוחד עשה עליו רושם הקטע, בו תיארתי לתלמידי את עבודת הנגרים ומהסיפור על מקרים מעניינים מחיי הצאן. „כה חי היה סיפורך — כה נרגש היית!” הוא המליץ על העלאתי בדרגה ובאמת — הועליתי. ומאז אני עולה... עד היכן אגיע, קשה לי לדעת. כי העיקר: שיכנוע עצמי, רצון חזק ודמיון פורה!...

יש לי שיטה חדשה

בזמן האחרון פגו אלי — בכתב ובעל־פה — מורים אחדים, ובקשה בפייהם: רוצים הם לדעת כיצד הצלחנו להגיע להישגים לימודיים כה רבים וכה גדולים בקרב תלמידינו בזמן כה קצר! הם שמעו על הצלחות תלמידינו בכמה כינוסים אזוריים, קראו מאמרים וסיפורים יפים שלהם בעתוני המוסד והתנועה. „בוודאי — מנסים הם לנחש — עיבדת נושא חדש, המשפיע עליהם בדרך מופלאה!“ „אנא — כותבים הם אלי — שלח לנו את הנושא שלך. אנו נעתיק אותו, ונחזיר אליך כעבור שבוע, בדואר רשום!“

הדברים הגיעו גם לאוזני מדור המוסדות. הם כבר דנו בשאלה והחליטו להקציב לי חודש ימים — למען אעבד את הנושא, ואמסור אותו להם, להדפסה ופירסום בקרב המורים.

אך האמת היא, כי אין עמי נושא חדש, ואין לחברי מה להעתיק. אדרבא — המעניין הוא, שאני צמוד דווקא אל הנושאים הישנים שלנו. אלא מה? השיטה אצלי קצת אחרת. שיטה המותאמת לרוח הזמן החדש, לרצון התלמידים ולנטיותיהם. ובאמת — עד מתי נהיה קופאים על השמרים?

למשל, למרות היותי מורה להומניסטיקה, למרות גילי ושערוּתִי המכסיפות — נכנס אני לכיתה לברוש טרנינג ספורטיבי, כשמשרוקית תלויה לי על צווארי. והנה, כל שעות בהיסטוריה מתחיל אצלי בכמה דקות של משחק כדורסל. אחר כך עוברים לכדורעף, ומשם, בריצת מכשולים, חוזרים לכיתה.

ובכיתה אני מתחיל בשאלות. אך השאלות הראשונות הן מענייני דיומא: כמה נקודות ל„הפועל“ חיפה? מה מקומו של „ביתר“ ירושלים בליגה הלאומית? מי הכניס את גול הכבוד של הנבחרת שלנו בדקה ה־34? והתלמידים משיבים בקולי קולות. וכולם בקיאים בחומר. יודעים את כל הפרטים על בוריים. ואין

לי אלא לתקן כמה שגיאות פחותות ערך, ולהשליט סדר.
מכאן אנו עוברים לשאלות רחוקות יותר, במקום ובזמן:
מתי התקיים התחרות הבינלאומית, ומי ומי יהיו משתתפיה? מתי
התקיימה האולימפיאדה האחרונה ומי היו המנצחים במקצועות
השונים? מתי הראשונה, והיכן? מי היה הרץ המרטוני? מתי
התקיים הקרב ומי ניצח בו? ואיך בכלל הגיעו הדברים לידי מלחמת
יוון ופרס?

התלמידים ממשיכים להשיב בהתלהבות. תשובותיהם הן רחבות
ומעמיקות יותר. הם זוכרים יפה גם את תקופת פיזיוטראטוס, את
שנת ההולדת של קלמנס והשקפותיו הספרותיות של פינדרוס.

השיעור מתקרב לסיומו. חזרנו על כל החומר. התלמידים
מבקשים שאלות נוספות. אני נאלץ להפסיק, כי המורה הבא אחרי
כבר מתהלך הנה והנה לפני חלון הכיתה. „מה עלינו להכין למחר?“
— מבקשים התלמידים, בראותם כי מתכונן אני לעזובם. סבלנות,
מפציר אני בהם. הנה רישמו: הנושא — האולימפיאדות בעולם
העתיק. שיעור כ"ד. הספורט השימושי במלחמת הפלופונז. חומר
לשיעור: צ'ריקובר ע' 125—157; לוי 79—118; זי 178—265.

השיעורים לתנ"ך מתחילים במשיכת חבל. הכיתה מחולקת
לשתי קבוצות. אני שורק ומפקד: רד ומשוך, רד ומשוך.

אחר משחק זה אנו עוברים לקפיצות. מכאן טבעי המעבר
לנושא האהוב עלינו: „האטלטיקה הקלה בתקופת בית ראשון“.
מה רב החומר שאפשר למצוא בנושא זה בספר התנ"ך! הנה:
ריצת אליהו מהכרמל ועד עיר יזרעאל; הצליחה ההמונית של
הירדן; מלחמת השניים בין דויד לגלית; והמאבק הגורלי וקפיצת
השיא לגובה והצעדה המושכת במדבר, הירידה מעל לחומה ועוד
ועוד...

ולסיכום השיעור: קריאה והכנה יסודית של 9 פרקים בתנ"ך,
מלכים א', הנושא: „הטלת כידון“. והשאלה שתעמוד אצלנו

לשיחה: מה היו הגורמים הפנימיים והחיצוניים, שהביאו את שאול לידי הטלת כידונו אל דויד?

ללימוד הדקדוק העברנו תחרות „ליגה“. הכיתה חולקה ל-6 חוליות. כל חוליה משחקת נגד כל שאר הקבוצות. בשעת השיעור אננו מושיבים זו מול זו שתי חוליות. ביניהן שורה של ספסלים. אני ושני מזכירי ניצבים בין החוליות, ליד הלוח.

שריקה חדה והמשחק מתחיל: החוליה הראשונה זורקת שאלה כלפי יריבתה: איך תנקדו את ה' הידיעה לפני ח' קמץ? על החוליה השניה להשיב תוך שניות מיספר! תשובה נכונה מזכה את הקבוצה בשתי נקודות, הנרשמות על הלוח. שריקה ושאלה מצד הקבוצה השניה נזרקת לעבר הראשונה: תנו בניין פיעל מ„הלך“. וכך מצטברות נקודות לצד זה ולצד שני. והקהל, יתר תלמידי הכיתה המצטופפים מסביב לשחקנים, מעודד קבוצה זו או אחרת. לפי אהדתו. נשמעות קריאות וצעקות. מחיאות כפיים ואף תרועות חצוצרה ודפיקות תוף על צלחות וסירי מטבח. ובינתיים מתקרב המשחק אל סופו! ההתלהבות והרעש מגיעים אל שיאם. נשמעות צריחות נרגשות. אני מסתכל על הסטופר שבידי. שריקה, המשחק מסתיים. החוליה השניה ניצחה! 2:0 לטובתה. בשיעור הבא תשחק חוליה זו נגד החוליה הרביעית. לחמישית יש סיכוי גדול לעמוד בראש הליגה. היא כנראה תקבל את הגביע הנודד. הדגלון יהיה, כנראה, לחוליה השלישית. תעודת הצטיינות — לשניה ולרביעית.

לספרות אורגנה „מוסדיה“. למתימטיקה — מיפגש אזורי. לטבע — חידון בזק. וכך גם ביתר הנושאים. והתלמידים לומדים ברצון רב ומתוך התרגשות עצומה. ועובדה היא, כי עכשיו הם יודעים את רשימת מלכי יהודה כך כשם שהם יודעים את שמות שחקני הנבחרת שלנו! ואת תולדות חייו של מגדלסון הם זוכרים יפה, כשם שהם יודעים את חיי זטופק וכל נצחונותיו. וכך הם לומדים

בעל-פה את כללי הדקדוק, את היצירות הספרותיות, מישואות
אלגבריות ועוד.

רק שטח אחד מקופח אצלנו עכשיו. הנה בימים אלה פנה אלינו
המורה לספורט. הוא התלונן בפנינו, כי תלמידיו זנחו את מגרש
הספורט, ולשיעוריו מתייחסים באדישות. ובאמת המצב מדאיג
אותנו. ביום שלישי זה תשב הוועדה הפדגוגית לדון בדבר. היש
לכם הצעות לתיקון המצב?

התחביב שלי

חיינו היום-יומיים הם כה פשוטים וחד-גוניים עד כי ללא כל הגזמה מותר לומר, כי כל מי שאין לו תחביב משלו, דבר מה המזעזע את נימי נפשו, המעניק לו תשוקות עזות ורגשות סוערים, שאיפות תמירות, רגעי עצב ושמחה — בקיצור — כל מי שאין לו שגעון משלו — חשוד הוא בעיני כאדם לא נורמלי.

אך יש תחביבים ויש תחביבים, וענין הכמות והאיכות שלהם הוא דבר בעל חשיבות ממדרגה ראשונה.

לי, למשל, תמיד היה תחביב משלי. פעם גידלתי בחדרי שבלולים ממינים שונים. ופעם האכלתי זיקית בתולעי זבובים מתוצרת עצמית. — שלא להזכיר את העכברים הלבנים, שהלכו והתרבו במהירות עצומה...

אך מאז קיבלתי על עצמי להיות מורה בקיבוץ זנחתי את כל התחביבים שלי. העכברים התפזרו בכל הקיבוץ, אוסף קופסאות הסיגריות הנדירות חולק לילדים, הדגים הטורפיים גוועו מאין דואג, הקקטוסים יבשו, כי, כך חשבתי בליבי, לא יאה למורה לעסוק בכגון אלה.

ובאמת, כל זמני וכל מחשבותי הוקדשו מעתה אך ורק לתלמידי, לכיתה ולבית-הספר. בכלל, נושא זה כבש את ליבי, הלך ופשט בכל שטחי חיי. ביום ובלילה, בחלום ובהקיץ חשבתי וראיתי אך ורק את תלמידי, את כיתתי. על כל שאלה השקפתי מנקודת ראות חינוכית-לימודית. חדר האוכל של הקיבוץ היה נראה בעיני ככיתה גדולה — והבאים אליו — תלמידים מפגרים, המאחרים ללימודים.

בשיחות הקיבוץ רשמתי לפני את שגיאות הסגנון של המתווכחים. וכשהרעש גבר — חישבתי בליבי איך כדאי היה להשיב את הרועשים ביותר בין השקטים ביותר, והדברים הגיעו לידי כך, שלא רק חברי הקיבוץ והאורחים נראו לי כתלמידים, אלא גם עדר

הצאן, ערוגות הפרחים, אבני המדרגות, הכל היה בעיני לתלמידים. ובדמיוני שוחחתי אתם שיחות חינוכיות, דאגתי לסדר ומשמעת, הכנתי שאלות מתאימות עבורם. בדברי עם בני ביתי, בחצר הקיבוץ ובמקלחת, לא דיברתי ולא חשבתי אלא על הנושא האחד בלבד: תלמידים, מורים, בית-ספר...

והתוצאות לא אחרו לבוא: החברים השתדלו להמנע מלשוחח אתי. מספר ידידי הלך ופחת מדי יום בצורה מדאיגה ומי יודע עד היכן היו הדברים מגיעים לולא קיבלתי בעוד מועד את עצת ידידי הוותיק — איש מקצוע מנוסה. ותרופת הפלא, שלא אחרה לתת את אותותיה היתה התחביב. מתפקידו היה לחלצני מהמיצר, למשוך את תשומת ליבי גם אל שטחי חיים אחרים. והתחביב החדש שקבעתי לעצמי — איסוף בולים. ובאמת מה רב היה השינוי שחל בי. בשעות הקשות ביותר, ניגש אני אל אוסף הבולים שלי ועוסק בו במסירות ואהבה. דאגותי הרבות נשכחות. בשמחה אני מדפדף באלבום. אני מסדר את הבולים לפי תאריך הופעתם. כעבור זמן אני חוזר ומסדר אותם מחדש — הפעם לפי צבעם, מחירם או הנושא המצוייר עליהם. דואג אני לבולים החסרים לי, ומשתדל להחליף את המיותרים-הכפולים. וכך אני מתידד עם הבולאים שבקיבוץ, רוכש לעצמי חברים חדשים, נרגע וחוזר לאיתני. וככל שאלבום הבולים שלי הולך ומתמלא, כך גדלה גם חיבתי אליו. והנה מתחיל אני באוסף בולים חדש. הפעם בולים בעלי שובלים וחותמות משולשות בלבד. ושוב מתמלא האלבום החדש, אך גם בו חסרים לי כמה בולים נדירים: אני מחפש שני בולים משולשים מטוגו, ואחד החסר שתי שיניים קידמיות. גיליתי גם בול בעל שגיאות דפוס נדירות, אך ברצוני להחליפו בבול בעל הדפסת רכב הפוכה וכפולה. והאל-בומים מצטברים בארוני. אני משוחח, כותב וחושב אך ורק על הנושא האחד והיחיד שלי. ובדמיוני הלוהט הופך לא רק חדר האוכל לאלבום גדול, והחברים הבאים וממלאים שולחנות — לבולים.

גם בית־הספר והתלמידים שבו אינם אלא אוסף בולים יקרים ונדירים. ועלי הוטל התפקיד הנעים והחביב — למיינם, להגדירם ולהעמידם במקום הנכון — זה ליד זה, וזה מעל זה.

הנה מורה זו הבאה לקראתי, אינה אלא בול הדגל עם שובל, והתלמיד הרץ במרחק הלא הוא בול המכביה היקר. והאחר — בול כיבוש־השממה — חסר הערך, ובהכנסי עכשיו אל הכיתה איני רואה לפני אלא בולים. ודאגתי העקרית היא איך לסדרם ולמיינם כך שתתקבל סידרה נאה ומושלמת באוסף הגדול שלי.

ושוב איני חושב ומדבר אלא על דבר אחד בלבד: על התחביב שלי. ושוב הולך ופוחת מספר ידידי בצורה מדאיגה. ואיני יודע עד היכן יגיעו הדברים אם לא תציעו לי תחביב אחר אשר ירגיע את עצבי, ירחיק אותי מהמחשבה האחת והיחידה המעסיקה אותי ומיגעת את מוחי.

אנא, חברים, לעצתכם אני מצפה.

הבנים הללו

(מעשה שהיה)

מאז העמידו תא של טלפון ציבורי בכיכר העיירה שלנו, הפך הוא למרכז התעלולים שלנו, ילדי השכונה. בימיו הראשונים, בטרם העזנו להתקרב אליו, זרקנו אליו קליפות, אבנים, אשפה. אחר־כך כבר ידענו לכתוב על קירותיו לצבוע את דלתותיו. לבסוף הגענו גם להישגים גדולים יותר. אני, למשל, ידעתי להכניס אסימון, לטלפן אל מישור — „יחי החופש“, ולמשוך את האסימון שלי הקשור לחוט. בחזרה. שכני לספסל הלימודים היה גרוע וזריו ממני. הוא ידע לתקוע חוט תיל לקופת הטלפון, ולמשות ממנה מטבעות ואסימונים.

משום כך, טבעי היה הדבר, שכאשר העמידו טלפון ציבורי בחצר הקיבוץ, חרדתי לגורלו והתענינתי בתגובת ילדינו. מה הם, הצברים הללו, יעוללו לו? איך נצטק בפני הנהלת הדואר?
אך עברו־חלפו חודשיים, ותא הטלפון שלנו נשאר שלם ונקי. בבקורת שערכנו בקופה מצאנו שהכל בה בסדר גמור: מספר האסימונים והאגורות שבה התאים למספר השיחות הרשומות. לא היו בה לא כפתורים ולא דיסקיות שונות!

בקורת שניה הביאה אותן תוצאות. והדבר החל מענין אותי. האמנם לא הרגישו ילדינו ב„מציאה“ זו? האמנם אין להם כל חוש ויכולת לנצל הזדמנות כה מפורסמת וידועה בעולם הילדים הרחב?
אך „שתיקה“ זו לא ארכה זמן רב. הרגשתי שמשחר מתחולל מסביב לטלפון הציבורי שלנו. ילדים מסתודדים. נכנסים לתא ויוצאים ומתרגשים. ניגשתי אליהם ותקווה בליבי. „מה אתם עושים בטלפון שלנו?“ שאלתי אותם. לא, הם לא נבהלו כלל מפני. לא התפזרו לכל רוח כששמעו את שאלתי. הם עמדו גאים מולי והשיבו: „סידרנו את הדואר! לקחנו 30 אגורות מהקופה שלנו והכנסנו אותן

לקופת הטלפון, ולא טלפנו! פשוט סידרנו אתם". הם הלכו עליונים
ומרוצים מעצמם.

ואני מודה. ברגע זה התחוללה מהפכה בקרבי ועשיתי מעשה
שלא ייעשה: לקחתי חוט תיל, נכנסתי לתא והוצאתי מתוכו את
האגורות, שילדינו אבו, הבנים הללו, שלשלו לקופתו.

דבר העורך

כידוע לכם, חברים, לפני כשנה התחלתי לעבוד במזכירות. כבר ביום הראשון נתבקשתי ע"י מרכז המשק לכתוב דבר מה ללולן של הקיבוץ השכן. ואני מה נורא אהבתי לכתוב. התיישבתי ורשמתי:

„אל הלולן היקר,

שלומות וברכות!

הבוקר קמתי לעבודה בשעה מוקדמת מהרגיל. נשבה רוח ימית קרירה. אישם נבה כלב רעב. הלכתי בכיוון למזכירות. ברגע זה הופיע מולי האוטו הירוק שלכם. ציוצי אפרוחים בקעו מתוכו. הנהג שאלני על מקום הלול שלנו. הובלתי אותו בדרך הקצרה ביותר. שם פרקו בשימחה רבה את המישלות. האפרוחים הגיעו לתעודתם."

הגשתי את המכתב לחתימה. מרכז המשק הסתכל בו, הסתכל בי, התיישב ליד שולחנו והחל מוחק. הוא מחק שורה אחר שורה. לבסוף, משגורתו בו רק 3 המילים האחרונות, חתם עליו והגישו לי למשלוח.

...

עברו כמה חודשים ונקבעתי ככתב של עתוננו לאיזור הקוטג'ים. באותם הימים הוחגה בקיבוץ חתונה. החלטתי לנצל את ההזדמנות ולפרסם כתבה יפה וארוכה אשר תוכיח את יכולתי בשטח זה. ראיינתי את החתן והכלה, שוחחתי עם החורים, שאלתי את המטפלות והמורים, ונוסף לכך רשמתי כל דבר שנאמר, הוגש, נאכל, הושר ורוקד במסיבה.

ידעתי מראש כי העורך, איש אכזר ו"יבש" מאין כמוהו, יקצץ בעבודתו כמיטב יכולתו. אולם גם בטוח הייתי, כי אחר "טיפולו", תישאר היא הכתבה הראשית והמרכזית...

את העתון המודפס אחזתי בתקווה. בידים רועדות דיפדפתי בו. ומה גדולה היתה תדהמתי כאשר הגעתי כבר לדף האחרון ולא גיליתי בו את הכתבה שלי.

כעבור שעות מיספר, כאשר פגו במידה מסוימת הכעס, היאוש והאכזבה, התיישבתי בניחותא בכורסתי והתחלתי לקרוא. והנה, באחת הפינות המוצנעות ביותר, במדור „מי ומי“ ראיתי כתוב לאמור: „עליזה ודרור התחתנו ביום שלישי“ ובסוגריים, בצד — שמי המקוצר.

* * *

שני מקרים אלה, ורבים אחרים כמותם, לימדוני את סוד הצימצום והקיצור. וכחבר המערכת רגיל אני לקצר ולקצץ כל דבר המוגש לנו. בקיצור, זוהי עכשיו תכונתי העיקרית. הנה למשל — במקום לבקש את החברים שירבו לכתוב לעתון; להסביר להם, כי רצוי מאוד שרבים יבטאו בו את דעותיהם והערותיהם על כל המתרחש בקיבוץ; ובמקום להוסיף ולדגיש, כי כדאי להם לקצר ולתמצת את דבריהם, וכי אין קהל קוראינו אוהב עתונים גדושים ומאמרים ארוכים; במקום כל זה, מסתפק אני במישפט אחד בלבד, קצר וקולע:

אנא חברים כתבו הרבה, אך בקיצור!

עלון מס. 500

500 גליונות. נברך ונתברך בהישג זה. נציין לטובה את המערכות שהתחלפו בזו אחר זו — ואת קהל הקוראים — שהתמיד ושמר אמונים לעתון.

אך יש לציין גם שכלולים איכותיים, שיפורים ניכרים בתוכן, בגון החומר והמדורים שהוכנסו לאחרונה.

לפני שבועות מספר הוכנס לעתון מדור חדש, אקטואלי ומקומי כאחד: „פינת החי” ומאז הופעת המדור רבה הציפיה לעתון ומספר הקוראים בו עלה באופן ניכר. ואין פלא בכך. מי לא יתרגש למקרא דברים הקרובים ללבו: „מאז החגים חונים על שדותינו להקות הנחליאלים, ציפורים אלו באות אלינו מהצפון הרחוק, מקום מגורי הדוב הלבן. בהודמנות זו נקדיש את מאמר השבוע לחיה מעניינת זו — לדוב הלבן...”

ובמדור החדש ביותר — אצטכא של ספרים — אומרת המערכת להגיש שי נאה לקוראי העתון הקבועים — את מבחר הספרות העולמית בהמשכים. הקטע הראשון של „ספר השומרים”, שהופיע השבוע, אינו אלא התחלה צנועה. בתוכנית הקרובה „מלחמה ושלום”, „בית טיבר”, „חסמבה” ועוד. אך האם נסתפק בהישגים אלה בלבד? האם לא נלמד לקח מעתוני הארץ הנפוצים ביותר, ונוסיף גם בעתוננו פינות, מדורים ומוספים מיוחדים אשר יגוונו את תוכנו, יוסיפו ענין, יגרמו סיפוק עמוק בלב הקוראים. ומה רבות האפשרויות? נביא רק כמה דוגמאות.

המדור „מי ומי בחדשות”.

מרכז המשק הסב לארוחת ערב ליד שולחן אחד עם הרפתן. בזמן הארוחה ואחריה התנהלה בין שניהם שיחה ידידותית. הוברר, כי אין ביניהם חילוקי־דעות רציניים בנוגע לשאלות השלום בעולם. ויכוח ער פרץ רק בשאלות הרפת ומחיר המספוא. ויכוח זה לא

נסתיים, היות ועל יד שולחן המתווכחים נעמד לפתע המגיש ובידו המטאטא הארוך, תוצרת קיבוץ רוחמה. אמש ערכו ביקור ידידות אצל הגזברית — בזה אחר זה — החברים הבאים: מרכז הסנדלריה, גזבר הפנים, האחראי לבניין, הלולנית, הנגר השכיר, מרכז הקניות, הנהג, גזבר ועדת החברים, מנהל החשבונות, הספרן והרכז הפדגוגי. בתום הביקורים נאנחה הגזברית ואמרה: לכל הרוחות — הרי סוכם שלא כל ערב יהיה מוקדש לקבלה.

פינת האשה

מתכון לארוחת ארבע. גשי למטבח בשעה שהמחסנאית כבר איננה שם, קחי ספל וחצי סוכר, חבילת חמאת „תנובה“ מהמקרר הגדול, הוסיפי לזה חבילת קפה „עטרה“ מהארון שבפינה השמאלית, שימי את כל הפרודוקטים בצלחת גדולה וכסי אותם בפרוסות לחם לבן. דרשי בתוקף וכדבר המובן מאליו — מהנערה העובדת — חצי קומקום חלב, מהרי והגישי את כל זה לחברך. הוא כבר יידע להסתדר.

פינת הספורט

שיא חדש בהרמת משקולות הושג אצלנו שלשום בשעת הערב. שני חברים הצליחו להרים 45 שקים של זבל כימי עד לשורה השביעית — בכוחות עצמם — מאחר ששני החברים האחרים, הרשר מים ב„תור הפריקה“, התאמנו באותו זמן בספורט החדש — „נסיעה למרחקים גדולים“.

סיכוייו של החבר החדש בוועדת החגים, להישגים יוצאים מגדר הרגיל בתחרות „ריצת מבשולים“, הולכים וגדלים. אמש, למשל, רץ החבר הנ”ל מחדר האוכל אל שיכון הוותיקים, ומשם אל חדר הקריאה ואל המרפאה והצריפונים, ומשם אל מחסן הבגדים

ושיכון הנוער, ואל אסיפת ההורים וסידור העבודה. בדרכו זו הוא הצליח להתגבר על כל המכשולים שעמדו לפניו וכתוצאה מכך התקיימה חזרת המקהלה באיחור של רבע שעה בלבד. יישר כוחו!

מדור השחמט

המשחק הסימולטאני המסורתי בחדר סידור העבודה נסתיים אמש בשעה מאוחרת בתוצאות מפתיעות: מרכזות המטבח זכתה בשני רצים, חלילנית קיבלה סוס ופלטפורמה מהחצרן, מרכז הפלחה הפסיד טרקטור לטובת הפרדס. ענף הבגנות זכה בקצין מלואים. שני הרגלים שחזרו מהנח"ל צורפו לקטיף. סדרן העבודה אשר ניהל את משחקי נגד כל המשתתפים בכשרון רב ובעקשנות בלתי־רגילה — השיג 7 נצחונות נגד מבקשי שבת והפסיד שני זוגות לחופש שנתי. ב־4 מקרים נסתיים המשחק בתיקו — והחברים ימשיכו בעבודתם הקבועה.

מודעות לכל

- א. פועלים ונוער עובד בעלי מקצוע ומחוסרי הכשרה, חולים ונכים, אמהות עובדות, אינטליגנטים ומחוסרי השכלה, מנהלי מפעלים ומרכזי ענפים, חצרנים ומטפלות; תקבלו עבודה מכניסה וקבועה, תנאים סוציאליים מתקדמים, שבתות וחופשות, גיוסים, תרנויות, אם תפנו אך ורק אלינו בשעות המוקדמות של היום, בצריף סידור העבודה.
- ב. בימים הקרובים ביותר נעמיד לרשות הקהל הנכבד את חדר האוכל החדש. שירות אדיב, טיפול אינדיבידואלי, רהוט מודרני, יעול מקסימלי; במקומים והבראות, דיאטות והוספות רק לפי המלצת הרופא. אין צורך בהרשמה מוקדמת. רק מלאו שולחנות והגישו כלים. הכניסה רק למבוגרים. הנחות בטלות.
- ג. אנו כוונים באיזור הפיתוח שעל־יד הוואדי דירות משותפות

עם כניסה נפרדת. תוכניות מכל הסוגים. בעלי 45 נקודות
מפתח מתבקשים להרשם ללא מתווכים — אצל ועדת הדירות
המרכזית.

רחוף מאוד !

אל חיילי הקיבוץ —

בואו הביתה לתקופת הקיץ, כי לקבוצת „אילה“ אין מקימה,
במטבח חסרה מבשלת ערב והלול מרכז קורס למיון אפרוחים.
השעורה רובצת, המדריך יצא להכשרה, הנהג נבחר לגזבר, לרפתן יש
מיניסקוס, הקומבינר חולה, הסלק מתייבש ולעובדי הפרדס כולם —
גב שבור.

המפקדים מתבקשים לשחרר את חיילינו לתקופה הנ"ל.

חידון בזק נושא פרסים

שאלה א'. בעוד כמה ימים יהיה חדר האוכל מוכן, אם ידוע לנו,
כי לפני שלשה חדשים אמרו „בעוד שבועיים-שלשה“, מרכז המשק
מבטיח עכשיו — „בעוד חודשיים“, מחסנאית הפרודוקטים טענה לפני
שנה — „הוא מוכרח להיות מוכן בעוד 4—5 חדשים“ ועובדי הנגריה
מאז ומתמיד אומרים פשוט: „השם ירחם“. הפותר מקבל 2 נקודות
זחק.

שאלה ב'. כמה ישיבות צריכה לקיים ועדת הדירות, כדי
להסדיר את פינני בית מגורי חברים — לשיכון ילדים, אם ידוע לנו כי:
אחת החברות המועברות היא בהריון, שתי משפחות מסרבות לעבור
לצריף השחור, דיירי הצריף השחור לא מסכימים לעבור לבתים שע"י
שיכון הנער, המדריכים תובעים את הצריף הישן, ודיירי ה„רכבת“
מודיעים, כי בשום אופן לא יגורו שם, כשחדר האוכל החדש יתחיל
לפעול. הפותר — יצורף לוועדה.

כאמור — אין אלה אלא דוגמאות אחדות. ברור שאפשר להוסיף
כהנה וכהנה; ניבים וקללות מתוך לשון הדיבור היום-יומית, נשים
בחדשות, מכתבים אל המערכת ועוד ועוד.
תקוותנו, כי המערכת תדע לנצל את הרעיון היסודי לשיפור
העתון.

בהצלחה!

עלון הקיבוץ

יום שישי, שעה 5.55

היום השכמתי קום. חלומות הבלהות שפקדוני היו, אמנם, בעלי תוכן שונה, אך סיומם היה אחיד: עלון הקיבוץ מס' 24 עומד לחלוקה, אלא שהחברים מגלים חיש שדפיו ריקים. הם עטים עלי באגרופים מורמים. אני בורח מפניהם ו... מתעורר.

שעה 6.20 הגעתי לחדר המערכת. התיק ריק כמעט. מרכז המשק נסע. המרואיין השבוע מתכחש לכל מה שכתבתי. המזכיר כועס על החלטת הקיבוץ האחרונה, ואינו רוצה למסור דבר לעלון. נותר פתק קטן. אותו אני מדפיס בעמוד השישי, טור שני, למטה: „שוב נעלמים כלים / מטיפול חולים / חברים עזרו לחולים / החזירו כלים“.

שעה 7.40 יפה באה בריצה. היא ממתיקה סוד: לטובה מלאו השבוע חמישים שנה. כדאי לברכה מעל דפי העלון. אני מתק-תק. עמוד 4. טור ראשון: „לטובה בת החמישים, ברכת הקיבוץ“.

שעה 8.10 יורד גשם! זה טוב לעלון? כמובן! עמוד ראשון על שני טוריו, שיר של שלונסקי מוקדש לגשם. וטיפות, טיפות לאורך כל העמוד.

9.25 הזמן חולף מהר וחומר אין. אני יוצא לצייד. אין „מפי הטף“. הילדים שובתים. המטפלת מבטיחה משהו פיקנטי לשבוע הבא.

9.55 היבול דל ביותר: מודעה על משקפיים שאבדו במקלחת וסידורי הארוחה לקראת המסיבה.

10.40 טובה מתפרצת כסופה. נודע לה שזוממים לברכה ליום הולדתה. להשמיצה! את זיווה לא בירכתם! ולמה אותי כן? רע לעלון. יש למחוק את הברכה. אך רע יותר לעורך. רשימת החברים שלו הולכת ומצטמצמת מעתון לעתון.

- 11.35 מרכז המשק חוזר נרגז. הוא מכתוב דברים לא כל כך ברורים על מיתון וביזבוז מופרז של חשמל ומים. טוב לעלון עמוד שני, טור ראשון.
- 13.50 השעה כבר מאוחרת. יש לשכפל ויהי מה. ברשותי שני עמודים וחצי. אין ברירה. אני לובש את החלוק ומתחיל...
- 14.00 הגשם פסק. השמים בהירים. העורך כועס: עמוד ראשון עם השיר והטיפות — לסל!
- 14.10 המזכיר בא משיבה. בידו חומר לעלון: התריסים לקוטג'ים ירוקים או ורודים? חומר לעיון לקראת השיחה. טוב לעלון. פושט את החלוק ומדפיס.
- 15.20 רבקה מביאה פליטון. לא מצחיק, אלא עצוב. אני מדפיס. רבקה תשאר ברשימת החברים.
- 15.55 שיכפלתי כבר 9 עמודים. מרכז הספורט בא. עצב עמוק על פניו. הפסדנו לנבחרת שכנינו. עלולים להוריד אותנו מהליגה. טוב לעלון. עיטורים נאים וחצי דף!
- 16.10 שלושה חברים נדחקים אל החדר: אמירה מספרת בדיחה נאה של בתה. שרה מספרת בנשימה עצורה שלתמר נולדה בת! מרכז הוועדה הפוליטית נכנס ותובע שנפסול את מאמרו של יצחק. טוב לעלון? רע לעלון? איני יודע. אני רץ בין מכונת הכתיבה למכונת השיכפול, כותב, מכפיל, מחבר, מוחק, מתקן...
- 17.20 עלון הקיבוץ מס' 24 ובו 15 עמודים עומד לחלוקה. החלומות שווא ידברו!

לפני שלושים שנה

בבגדי העבודה אין אנו מקפידים. הרי כולם תפורים במידה אחידה. מה שלא כן בגדי השבת שלנו. כל אחד מאתנו מקבל בגדי שבת לפי מידתו. ושלוש הן המידות: המכנסיים הם קצרים, או בינוניים, או ארוכים. והחולצות לעומת זאת — רחבות, צרות או בינוניות. והקומוניסטית מחלקת: לזה מכנסיים קצרים וחולצה רחבה, לשני חולצה צרה ומכנסיים בינוניים.

ברצון רב אני הולך לקומונה לקבל את בגדי השבת שלי. התור הוא ארוך, אך אוהב אני להסתכל בעבודתה של הקומוניסטית החיננית. אנו עומדים בזה אחר זה ומתקרבים אט אט אליה. היא מודדת מכנסיים לחבר שלפני. הם מגיעים מהריצפה ועד טבורה. „קצרים” — מכריזה היא ומושיטה לו אותם. עכשיו אני בתור. היא ניגשת אל הערימה. זוג המכנסיים הראשון מגיע עד צווארה. „ארוכים” מודיעה היא ומחזירה אותם אל הערימה. זוג שני מגיע עד לחזה. „בינוניים”, אומרת היא בשימחה וזורקת אותם לעברי. אני תופסם ביד וממהר להסתלק אל עבר אוהל. ובדרך חודרת אל ליבי משאלה: אולי פעם תסכים הקומוניסטית שלנו שאני עצמי, כמו ידי אמדוד את המכנסיים המתאימים לי. לפי קנה המידה שלה...

יום רביעי אחר הצהריים. אני חוזר מעבודה בפרדסי הסביבה, יחד עם עוד כתריסר חברים. כולנו רכובים על חמורים וטוריה על כתפינו. אני שמח היום. הצלחת. הבוקר, שלא כבימי רביעי הקודמים זכרתי, זרקתי את בגדי השבת שלי לכביסה לפני לכתה לעבודה. ועכשיו, כבואי לאוהל אמצא בוודאי בגדי שבת נקיים, עטופים מגבת ופתק שעליו רשום שמי.

אני מקדים את חברי. ממהר להתיר את החמור, מחזיר את הטוריה לחצרן ורץ אל האוהל. אך חבילת הבגדים אינה על

המיטה ולא בארגז הבגדים שלי. מה קרה? אני ממחר אל הקומונה, אך היא סגורה. המכבסה, גם היא סגורה. ועל הדלת מתנוססת מודעה: „הכובסות גוייסו לקטיף. הכביסה נדחית עד להודעה חדשה“.

תחנת האוטובוסים של המושבה נמצאת בהצטלבות שבין שני רחובותיה. לנו, לחברי הקיבוץ, יש תחנה משלנו. אי שם בקצה הרחוב, מעבר לבתים, גדלה שיקמה ענפה בעלת גזע רחב. זוהי תחנת הטרמפים שלנו.

היום אני עומד לנסוע. גם ציפורה יוצאת אתי. אנו הולכים אל עבר השיקמה. השעה היא עשר בבוקר. חולפים רק רגעים מיספר, ועל ידנו נעצרת מכונית קטנה ומתוכה מגיחים דניאל ויפה. יפה בחצאית כחולה וחולצה פרחונית. הם חוזרים מטיול של יומיים בגליל. אנו מברכים אותם לשלום. הם מתחילים לספר לנו על הצלחותיהם בדרכים, אך לנו אין פנאי. ציפורה ויפה ניגשות אל מעבר לעץ השיקמה. המסתירה אותן מעינינו. כעבור דקות הן חוזרות כשיפורה לובשת כבר את החולצה הפרחונית והחצאית הכחולה. עכשיו תורנו. דניאל ואני הולכים אל מעבר לשיקמה. מחליפים חולצות, מכנסיים. עוד רגע וציפורה ואני ניצבים ליד הכביש ומצפים...

אוטו משא עובר על פנינו, אך נעצר כעבור רגע, ובנסיעה אחורה, הוא מתקרב אלינו. נעצר. פותח את הדלת ומזמינו פנימה. התברר שהוא הבחין בבגדי הנסיעה של הקיבוץ שלנו באיחור מה. אין דבר. העיקר — נסיעה ישירה לטבריה!

זמנים חולפים

באותם הימים הרביתי לטייל. הייתי אוגר שתיים-שלוש שבתות, תוחב לכיסי שקית נייר ובה קוביה של מרגרינה, חתיכת דג מלוח וחצי ביצה ויוצא לכבישים. לנסוע בטרמפ, להגיע לכל מקום, לראות כל דבר, זה היה התחביב שלי!

מאז חלפו שנים רבות. דברים רבים מאוד השתנו אצלנו. ומעניין, יש לי הרגשה כי בכל אלה רק אני לא השתנתי. וכך אומנם אומרים לי ידידי הטובים ביותר. אלא שכל אחד מוסיף הערה. זה אומר שרק שערותי הלבינו פה ושם. שני מתרשם שרק הגב שלי התעקם במקצת. ושלישי מציין שאני צולע במידה מסוימת. אך לכל זה אין חשיבות. לי נדמה שהנני צעיר ורענן כמקודם. וזה העיקר.

שלשום עברתי במקרה ליד המרפאה שלנו. שמח וטוב לב נכנסתי פנימה, מתוך רצון לברר את הרופא שלנו להולדת בנו השני. אך הוא, רק ראה אותי מתקרב אליו, פקד עלי לשכב ותחל בודק. וככל שבדק יותר כן נעשו פניו רציניים ועצובים. ואני לעומת זאת משתדל להסיה את דעתי, ומתחיל לספר לו בדיחה על בחורה צעירה שבאה להבדק... אך הוא מפסיק את דבריו, מתיישב ושוקע בהרהורים. ולי פשוט חבל עליו. כל כך צעיר וכבר כה קודר!... כעבור רגע הוא מרים את ראשו, מסתכל בי בעיניו הנוגות ופוסק: טבריה! ושוב מרכין את ראשו.

ואצלי — הלב מתרונן. וזכרונות צפים: טבריה, כנרת, שייט... אני ממהר אל האחות ומסביר לה את מקור שימחתי. אך האחות מרצינה לפתע. היא ניגשת קרוב קרוב אלי, מניחה את ידה על שכמי כמנסה להרגיעני ואומרת:

— כן, כן, ניתן לך טבריה. אך דע לך כי אחרי האמבטיות הראשונות תרגיש בכאבים בכל הגוף. אל תשים אל ליבך לכאבים אלה. יהיה זה סימן טוב שהתרופה פועלת עליך כראוי. אחר כמה

ימים יתגברו הכאבים. וזהו סימן עוד יותר טוב. אז כבר נהיה בטוחים, כי מצאנו את הדרך הנכונה לטיפול. כאבים חזקים אלה ימשכו משרוע ועד שבועיים. ואז יבוא היום שכבר תהיה רגיל להם. ובזה גם ייתבטא עיקר כוחם של האמבטיות שלנו! אני מקשיב לדבריה וליבי מתמלא שימחה. — אם כך הדבר, אני אומר לה, אם נשקפים לי סיכויים כאלה, אולי אפשר לזרוז את הדבר. אולי אסע כבר בימים הקרובים?

— כן, אומרת היא, תוכל להתחיל היום, אפילו עכשיו. לך אל הרחבה שליד המקלחת המשותפת. שם, בקרבת מקום תראה צריף פת. זהו המקום. שם היא טבריה בבית שלנו. הזדרז, פן יקדימוך אחרים. והתור אצלנו גדול הפעם...

ואני באמת מזדרז. דפיקה קלה בצריף הפת, והדלת נפתחת. ומי זה מקבל את פני אם לא רותי, חברת ההשלמה הצעירה שלנו. היא המטפלת בחולים שלנו. ומסביבה, על דרגשים נמוכים, שוכבים שני חברים. אך אותם אין להכיר. הם מכוסים שמיכות, מגבות וסדינים. רק אף אדום ועינים דומעות. ורותי זאת מקבלת את פני בשימחה. כאילו אני הוא חלומה המתגשם. היא מחייכת אלי ורומזת: נו, התפשט!

לשמע דבריה אני נבוך ומסמיק. מה? כאן? בגילי... ואולי, פונה אני אליה כמבקש טובה פרטית, אפשר מן הסתם גם בבגד-ים?

— לא! מסבירה היא וצחק רחב משתפך על פניה. הפעם יש אצלנו סידורים נפלאים. הנה, עליך להכנס מבעד לוילון זה אל התא הראשון שבצד ימין. והוא סגור היטב מכל עבר. זהו תא ההלבשה. כאן אתה מתפשט ועובר דרך פרוזדור אטום יפה אל התא השני, שבצד ימין. זהו תא המקלחת. שם תתקלח. תא זה סגור משלשה צדדים במחיצות עץ. רק בצד שמאל יש וילון כפול ומכופל. מבעד לוילון זה תחדור אל תא האמבטיה שלנו. דבריה

מרגיעים אותי. אני ממלא אחר הוראותיה. נכנס לתא הראשון, מתפשט. עובר פרוודור, מתקלח, ומבעד לוילון נכנס לתא האמבטיה. אך מי זה עומד מולי אם לא רותי, חברת ההשלמה הצעירה. על פניה צחוק רחב, ובידיה מדחום ארוך ודלי מים דלוחים. מי טבריה בבית!

ולא רק טבריה יש לנו בבית. גם גבעת חביבה באה אלינו מדי פעם. בבוקר אתה מצלצל, ובערב כבר בא המרצה — גבעת חביבה בבית. אמנם חדר האוכל ריק בחלקו הגדול, אך איש ועדת התרבות יודע את תפקידו. הוא יוצא, וכעבור דקות ספורות מתחיל חדר האוכל להתמלא. המרצה מתלהב יותר ויותר. כל מקומות הישיבה תפוסים... אך כעבור שעה קלה מתרוקנת אחת הפינות שבאולם. וכעבור זמן מה מסתננים ביחידות היושבים בצד השני. בעקבותיהם הולכים אחרים... כי הלא הם בני המוסד השבים לבתיהם, כדי לשכב לישון בהתאם ללוח הזמנים הקבוע שלהם.

ויש אצלנו גם קפולסקי בבית. הפינה שבה מחלקים בכל ערב שבת עוגות כאוות נפשנו. וגם ויטמן יש לנו בבית: גלידה, רולדה דה-לוקס. ארטיק. והלנה רובינשטיין יש אצלנו. וגלי-גיל יש לנו על הגבעה, וסלון מצקין, ונתניה בבית סידרנו השנה, ובשנה הבאה גם קפריסין תהיה לנו בבית. אצלנו פשוט הכל בבית.

ומשום כך בלבד אינני מרבה עכשיו לנסוע. וכי לאן אסע, ולשם מה. כל שארצה אוכל לקבל בבית. אלא שכיום, אחר טבריה בבית, קשה עלי ההליכה. אני מתעייף אחר דקות מספר. ובלכתי מקפולסקי בבית ועד מוגרבי בבית עלי לנוח ליד ויטמן בבית. האחות רואה גם בזה סימן טוב מאוד. בטוחה היא כי בקרוב אתרגל. בעוד חודשים מספר יוקם אצלנו בנין גדול ליד חדר האוכל. זה יהיה הסופר-מרקט בבית. יהיה עלי רק להגיע אליו איך שהוא. ושם כבר אקבל הכל: תה ועוגה, אמבטיה וזריקה, נגינה על פסנתר וארטיק, הרצאה עם פנס קסם או משקה קר וסרט מרענן. מה טוב יהיה לי אז בבית.

מצבי אינו רע ביותר. הנה, רשום אצלי בפינקס: אני 24, אני 65, 12, 37, 7, 89, 56. ומצבי הממוצע 54. שימו לב! רק 54. ורק לפני חודש הייתי במצב של 62. התקדמות נאה לא כן? מה, אינכם מסכימים אתי? אינכם מאמינים לי? או הדבר בכלל לא ברור לכם? תור, חברים, תור. ככה זה. אני 24 בתור למכנסים, 65 — בתור לנעלים, 12 — לרופא שיניים. ואם כן, חישבו בעצמכם — בתור הממוצע של כל התורים שלי, הנני 54. ואין לכם מושג מה חשובים אצלו מספרים אלה. לשאלה הפשוטה: „מה מצבך?“ ידע כל אחד מאתנו להשיבך בדיוק נמרץ: מצבי 23, או — מצבי 46. או, לא עלינו — מצבי 132. כי אין להשוות חבר שמצבו 54 אל זה שמצבו רק 32. יחסנו אליו הוא אחר. הרגשתו הפרטית — אחרת.

ובתור — לא קשה להסתדר. עליך רק להיות זריז וממולח. יש להרשם בכל מקום שהדבר אפשרי ורצוי. בכל מודעה התלויה על הלוח, או באחת מפנינות חדר האוכל. וכך תשיג נעליים, ספר, רופא עיניים.

יש בינינו היודעים יפה את המלאכה. יעקב, למשל. והרי יחד עלינו ארצה. והוא כבר 15. אין כמוהו להישגים בשטח זה. ועכשיו הוא מתפאר. ובצדק! אפילו לברכתי אינו משיב. הוא מתידד רק עם החברים שבראש התור. עם אלה שמצליחים בכל. ואין אני גמנה עם חוג זה.

הנה לפני שנה נקרעו לי נעלי העבודה. הוכרחתי ללכת לעבודה ולאחריה — בנעלי השבת שלי. מהרתי להרשם בתור לנעליים. רבים נרשמו לפני. הייתי אז 127. בין האחרונים. אך הסנדלרים עבדו במרץ ורצון. ואני התקדמתי בתור. כעבור חודש הייתי כבר רק 94, ואחר-כך 45, 37. אט-אט התקרב התור שלי. ובהתאם לכך גדלה גם שימחתי. יום יבוא ואני אקבל את נעלי העבודה שלי. ויום

זה בא! אני זוכרו יפה. אותו בוקר השכמתי קום. הייתי הראשון בסנדלריה. עוד לפני העובדים שם. אך גם הם הגיעו. הם חייכו לקראתי. פתחו את הדלת. והכניסוני פנימה. הושיבוני ברוב פאר על הכיסא המיוחד והושיטו לי זוג נעלי-עבודה חדשות ומבריקות. הן עשו עלי רושם ניפלא. שמחתי בחלקי. תתחדש, תתחדש, צעקו אלי הסנדלרים, בראותם את שימחתי.

„אך מה אתך?“ קרא אלי הסנדלר, והושיט את ידו אל עבר נעלי השבת שלי. „הרי בינתיים השחתת את נעלי השבת שלך. היתכן?“

הסנדלר באמת צדק. רק עכשיו הסתכלתי בעין בוחנת אל נעלי השבת שלי. הן היו קרועות, מרופטות. אך לי לא היתה ברירה. נעלתי את נעלי העבודה החדשות, ומיהרתי להרשם בתור לנעלי שבת. עכשיו אני הולך בנעלי החדשות לעבודה ואחריה. אבל אין אני מתאש על נקלה. מצבי אינו רע. אני רשום בתור. הנני במקום ה־65. עוד יבואו ימים ואקבל נעלי שבת!

בער שיטת הוותק

לפתע פתאום חלה תמורה יסודית בחיי החברה של הקיבוץ. נעלמו הפנים הרציניים מלאי הקמטים וחרושי הדאגות. תמו הצעקות והרוגז ומצבי הרוח וחוסר שביעות הרצון שהפכו לנחלת רבים מאתנו. רוח של שמחה מנשבת בחלל האוויר, משקיטה ומרעננת את הכל. החברים מחייכים איש אל רעהו, מברכים לשלום, קורצים עין. במקלחת, בסדנא ובשדה נשמעים שירים עליזים. בשעת הבילוי הכל רגוע.

וכל זה משום שבשיחה האחרונה רכש לעצמו הקיבוץ כולו — וכן העניק הוא לכל ופרט אשר בו — נכס יקר ובעל ערך וחשיבות ממדרגה ראשונה שטרם ידענו כמוהו בחיינו המשותפים: נקודות הוותק! ואל נא תראינה נקודות אלה כקלות בעיניכם. מאז השיחה כאילו יד נעלמה עוברת מחבר אל חבר ומעניקה לכל אחד ואחד מאתנו בנדיבות לב רבה שפע מהנקודות המבורכות הללו המשנות סדרי בראשית. וכל חבר וחבר זוכה בנקודות, ואין איש מפסיד. כי הנה בא הקץ לשנות הסבל והתלאות שעברו עלינו, תמה פרשת האלמוניות וחוסר התמורה לכל אשר עבר עלינו מאז עלותנו ארצה.

„הנה, אתה חבר יקר, ידוע לנו שגרת שנה תמימה באהל מרופט — במושבה הנידחת. אתה מקבל על כך 2 נקודות. יצאת גם לעבודה בתנועה — קבל על כך עוד נקודה וחצי. ותמורת שנות העבודה שלך בפלוגה העבודה — טול לך 5 נקודות, ועוד 7 וחצי נקודות מגיעות לך על היותך מתנדב במלחמת העולם השנייה — 4 על היותך בקיבוץ, 3 על היותך אב ל-2 ילדים...” אמור מעתה — יש לך 37 נקודות. וחבר שני מקבל 42 נקודות, ושלישי 35 וחצי, 49, 38... איש איש ונקודותיו עמו — ואיש איש שמח בחלקו.

ומעתה, בבוא החבר לתת לעצמו דו"ח על רכושו והישגיו יוסיף אל ארון בגדי העבודה שקיבל מהונגריה, אל השולחן הסטנדרטי שנתנה ועדת השיתוף וספר האמנות שקיבל ליום הולדתו מחבריו בעבודה, אל כל אשר נמצא אתו בחדר ובמרפסת כרכושו הפרטי — גם את נקודות הוותק הנעלמות שזה עתה הוענקו לו, ואשר יוסיפו ויצטברו בצקלוננו מדי שנה בשנה.

ומה רבים היתרונות של נקודות ותק אלו. הנה מעתה ילכו ויצטמצמו הוויכוחים החברתיים הרבים שגזלו את רוב זמננו בשיחות קיבוץ ארוכות. חישוב אריטמטי פשוט, השוואה בין מספר הנקודות של חבר זה ואחר יבהיר לכולנו מי הוא הצודק, ולמי — בהתאם לחוקי השוויון מגיע יותר מאשר לחברו.

ויתרה מזאת — נקודות הוותק מעניקות לכל אחד ואחד חשיבות והרגשת ערך עצמי. כי הרי לא בעל 25 הנקודות כבעל 32 הנקודות, ובעל ה־35 יודע ומרגיש, כי רב הוא המרחק בינו ובין חברו בעל ה־45.

ומעל לכל — נקודות אלו יעניקו לכל אחד ידיעה ברורה ובטחון מלא על אשר עתיד הוא לקבל בקיבוץ במרוצת השנים, בבוא הזמן. הנה קיבלתי לפני ימים מספר קומקום חשמלי. הדבר ברור ומובן לכל. איש בעל ותק אני — 37 נקודות. כל חבר הרוכש לעצמו את מספר הנקודות הזה — יקבל קומקום. אך טרם קבלתי חוט חשמלי לקומקום. גם דבר זה ברור ומובן לכל. חסרה לי חצי נקודה. בבוא הזמן — כאשר תתוסף על חשבונני חצי הנקודה המיוחלת — יוענק לי גם החוט. וכן יכול אני לחשב בדיוקנות מלאה את היום בו אקבל שולחן כתיבה עם פוליטורה, ארון לבגדי עבודה בעל 4 מדפים, את התקופה בה אעבור לצריף שוודי, ואת השנה בה יביאו לחדרי כורסה מתקפלת וכוננית לספרים. (אמנם אז אצטרך לדאוג לספרים — אך אין מנוס — נקודות הוותק מחייבות...) ואני יודע כי ימים טובים אלה — בוא יבואו ומתי יבואו. ועל כן אני שמח בחלקי.

המפעל לאספקה

א. הביקור

באותו בוקר התעוררתי משנתי בהרגשה לא נעימה. ניחשתי, כי משהו לא טוב עלול להתרחש אצלי במשך היום. הייתי מתוח ומלא חרדה. רק בערב, כשראיתי אותו מתהלך בכיוון לשיכונים שלנו, ידעתי שזהו. מכאן תיפתח הרעה!

בכל זאת ניסיתי להתגונן. מיהרתי להקדימו. בדרך פתחתי את כל הממטרות. נכנסתי לחדרי והתחלתי מכבה את האורות. אך בטרם נעשה חושך לפתע נשמעה הדפיקה הגורלית על הדלת. — לא, לא כאן, — קראתי כמתעורר משנתי — רכז המשק גר בחדר השמאלי!

הדבר לא הועיל. הדפיקות חזרו ונשנו. ניסיתי שנית: אתה בוודאי מחפש את מנהל האולפן. גם הוא גר לא רחוק מכאן. לך בצד ימין. רק שתי דלתות. הוא בוודאי מחכה לך.

לשווא... שוב נשמעו דפיקות, תכופות וחזקות יותר. הבנתי, שאין לי ברירה. העליתי אורות, פתחתי את הדלת לרוחב, וכמוצא שלל רב, קראתי: „היכנס, היכנס! הרי טרם ביקרת בדירתי החדשה“.

והוא נכנס. היה זה רכז ועדת העבודה! הבריור לא ערך זמן רב. הוא הסביר את המצב, ואני שוכנעתי, והמסקנה — שלושה חודשי עבודה בחדר־האוכל! רק נחמה אחת היתה לי באותו ערב. כשהרכז יצא את חדרי והשתדל להסתנן בין הממטרות, נתפס ע"י זרם מים חזק ונרטב מכף רגל ועד ראש. כעבור דקות ספורות יצאתי וסגרתי את הברזים. חבל על

כל טיפה. כשחזרתי חשבתי: ייתכן מאוד, שגם רכז ועדת-העבודה הרגיש כמוני באותו בוקר, כי משהו לא טוב עתיד להתרחש לו במשך היום...

ב. בעבודה

למחרת, בשעת בוקר רגילה, יצאתי אל מקום עבודתי החדש. הפרידה מאשתי היתה קשה. היא לחצה את ידי בהתרגשות ואיחלה לי לחזור בשלום. השכנים, ש אליהם כבר הגיעה השמורה, נפנו במטפחותיהם — בהציצם מעבר לחלונות הגבוהים של הקוטג'ים, אחדים מהם, לאות השתתפותם בצערי, אף ליווני בדרכי, ליד הדשא הגדול הצטרפו אליהם כמה מידידי הוותיקים, שעברו רק במקרה בחצר. בכניסה לחדר-האוכל נעצרו כולם, ובפנים עצובות ברכוני לשלום. השתדלתי להתגבר על רגשותי. נפנפתי אליהם ביד ונכנסתי... הם עמדו דמומים כמה דקות ואחר-כך התפזרו איש איש לעבודתו.

העבודה בחדר-האוכל אינה קשה במיוחד. מדי ערב טבלתי את רגלי בדלי מים קרים, עטפתי את עיני ואת ראשי במגבת עבה, ושכבתי במשך שעות מיספר בחדר שקט, והעיפות פגה ונעלמה. הגרוע והמיוחד למקום זה הוא השיעמום, חוסר התכלית והמטרה שבעבודתך. הנה, משמרת אוכלת. היא עומדת לסיים. אך אחריה תבוא השניה. ואחריה — הארוחה הבאה. ושוב משמרת, ועוד, ושוב. שרשרת ארוכה ובלתי פוסקת של אוכלים!

נדמה לך, שחברי הקיבוץ רק באים לאכול, יוצאים בדלת האחורית, ואחר סיבוב קל בחצר הם שוב חוזרים — בדלת הראשית!

ואתה רץ ומגיש, מתנשף ומתייגע: מנקה, מסדר, מגיש, ושוב מנקה... אך לשם מה? הרי הם יבואו שנית! גם אינך מצפה לכל הפתעה, לשינוי. אתה יודע: חברי הקיבוץ אוכלים הכול! בכל מקום ובכל זמן, שהם נתבעים לכך! אין להם כל בקשות מיוחדות.

כל טענות ותביעות. אף ה"בימקומים" הצנועים הולכים ופוחתים בימינו. רק שניים, שלושה עקשנים ממשיכים לבקש לחם לבן. ויש גם טבעוני אחד. וזה הכל! כל היתר — סתם אוכלים. ולך, המגיש אין כל אפשרות לגלות יוזמה אישית, התנדבות. אינך יכול להגיע להישגים, להתקדמות!

היה ברור לכולנו, כי מן ההכרח לשנות את המצב. טבעי היה הדבר, שבאחת משיבות חברי-העובדים נתקבלה הצעה האומרת, כי עלינו להתייחס אל עבודתנו — ולו רק מבחינתנו אנו — כאל ענף, כיתר ענפי הקיבוץ. נשתדל לפעול ולהרגיש כעובדים מקצועיים במפעל שנקרא למשל: "המפעל המרכזי לאספקת עודפי תוצרת חקלאית". או סתם "המפעל". השם הרי אינו חשוב!

ג. המפעל

החלטה פנימית זאת שינתה את המצב מן היסוד. פעלנו לפי תכנית. ראשית-כל הסתערנו על הדיסה. מאכל משעמם זה, שמר-ביתו נזרק מדי בוקר אל פחי האשפה, נהפך כתוצאה ממאמצינו למיצרך חיוני לכל החברים. "בוקר טוב עם דיסה טעימה" — הכרזנו מדי בוקר ליד כל שולחן. "איכלו דיסה והבראתם" — קראה המגישה וחיכה למושיטי היד.

כבר בשבוע הראשון רשמנו לזכותנו: דיסות — 37% עלייה! על ערכו של הלפן כתבנו מאמר בעיתון הקיבוץ והעלינו את שיווקו פי שניים. גם בפשטידות ובמשקאות קרים היתה לנו עלייה ניכרת. יותר מכול גדלו הרווחים, כאשר הצלחנו לספק לחברים שאריות של מאכלים ישנים. שהחזיקו מעמד זמן רב בחדר הקירור.

העלייה במחזור, גידול הרווחיות והירידה בבלאי בלבד סיפקו את שאיפותינו. רצינו להתקדם, לשפר, לעלות על מפעלים אחרים. לשם כך חילקנו בינינו את הקיבוץ לקבוצות. את שמות 24 החברים שנפלו בגורלי רשמתי בפנקסי. הם היו לקוחותי, ואני —

המגיש הראשי שלהם. מדי בוקר וצהריים, בראותי אותם מתקרבים אל חדר-האוכל, רצתי לקראתם. בכניסה הקדמתי להם שלום, ובשימחה ליוויתי אותם לשולחנות שהוקצו לי. כאן, ביושבי יחד אתם רגעים מיספר, שאלתי לרצונותיהם הכמוסים. עוררתי בהם גם זכרונות מימים עברו, למען יבקשו מאכלים מיוחדים. ואני מילאתי את בקשותיהם ברצון. לזה הבאתי פילפלים מטוגנים, שני קיבל קישואים בחומץ, שלישי — סלט חצילים ורסק עגבניות...

טיפול אינדיבידואלי זה נתן את אותותיו הברוכים כבר בימים הראשונים. היחסים בינינו התהדדו. הם שמחו בראותם אותי עובד בחדר-האוכל. אני הזמנתי אחדים מהם להתארח אצלי בערבים. בהיוודע להם תאריך יום הולדתי עשו לי מסיבה והגישו לי שי צנוע.

ומכיוון שכמוני נהגו גם יתר המגישים — לא איחרו לבוא התוצאות הכלליות. חדר-האוכל התמלא חיים ושמחה! מיספר האוכלים הלך וגדל. שולחנות הדיאטה התרוקנו ורבים מבין המבריאים הצטרפו אל לקוחותינו. השמועה על השינוי שהתחולל אצלנו עשתה לה כנפיים גם בסביבה הקרובה וחמש משפחות נקלטו בקיבוצנו. העזיבות פסקו כמעט לחלוטין. שוב נשמעה שירה בוקעת מחדרי המגורים וממקומות העבודה. התפוקה גדלה הרווחיות התפשטה בכל הענפים.

יותר מכולם שמחנו אנו — המגישים. מפעלנו שגשג. הרגשנו בחשיבותנו. היינו בפי כול. חלמנו על העתיד. רקמנו תכניות של השתלמויות, סיורים...

לפתע, באחד הערבים, שוב הופיע אצלי רכז-העבודה. גם הפעם דבריו היו קצרים: תמו חודשי העבודה שלי בחדר-האוכל. רבים תובעים את זכותם למקום זה. שוכנעתי.

למחרת, עם תום יום־העבודה, נפרדתי מחברי המגישים. הם
לחצו את ידי בצער. אחדים מהם אף ליווני בדרכי. ליד הדשא
הגדול הצטרפו אליהם גם כמה מלקוחותי, שבמקרה עברו באותה
שעה. לכולנו היה קשה, אך איש לא דיבר. בסיבוב שליד ביתי
נעצרו כולם. נפנפתי להם ביד, והמשכתי בדרכי.

7

לקראת מועצת החבר

לפני ימים מספר מצאתי בתא הדואר שלי שני פתקים מהקומונה. בשניהם הודעות על הסעיפים השונים שמהם עלינו לבחור את קבוצות הבגדים שלנו. בפתק שלי היו שלוש אפשרויות:

1. מכנסי דריל (ב) + חולצה + ממחטה (א) או

2. ממחטה + חולצה + מכנסי דריל, או

3. חולצה (ב) + מכנסי דריל + ממחטה.

להכריע שלי היו 7 אפשרויות:

1. חלוק חורף (דיאולן), חצאית (ז'רסה) + סרפן (דה), אם,

צה) + מכנסי ברמודה (א.א) או

2. מכנסי כותנה (בה, אם, דה) + סוודר (פלורידה) + חלוק

ז'נל (אקרילן) + תחתונית (דיאולן) + שמלה (פוליאסטר + פרלון).

ר'3... ר'4...

הריני רגיל ליחס כזה מצד הקומונה אלי. גם בחלוקת המתנות לראש השנה המצב לא היה שונה. חברתי התלבטה שבוע ימים בבחירתה בין אחד מצבעי תחתוני המשי שהוצעו לה (בז' או מלנז' או קרמין או בורדר) לבין גרביות סברינה וכובעיים. ולי, לעומת זאת, הגישו גרבי עבודה בעטיפת צלופן חדשה וצבעונית. המצב אינו שונה מזה גם בשטחים אחרים: אספקה קטנה, פדיקור, קוסמטיקה, סנדלריה... הזדמן לי פעם לראות איך מודדים שמלה לחברה, באו תופרות ותיקות הסתובבו סביבה ביראת כבוד וציפו לכל הגה שלה. הן מדדו אותה כאן לחצו שם, בדקו בז'ורנלים, שוב מדדו ומשכו, וקיפלו...

ואותנו, לעומת זאת, העמידו בתור, סיכה פה, סיכה שם,

ו"המכנסיים מוכנים!"

לפיכך תבינו גם את אשר התרחש בחדרנו בעניין הארונות.

לראשונה חלקנו תאים באופן שווה: תא לי ותא לך. אך כעבור כמה שבועות החלה החברה שלי דוחסת את החפצים שלי, ומרחיבה על ידי כך את תאיה. כעבור חודשים נוספים נושלת, בדרך זו, ממחצית תאי. עכשו אין לרשותי אלה תא קטן במרפאת המקלחת שלנו.

ומי הוא זה שעליו הוטלו דווקא התפקידים האחראיים ביותר במשפחתנו? אני הוא הגובר של המשפחה, מרכז המשק האחראי למופעי הבידור, סדרן העבודה. ותפקידיה — פשוטים ורגילים: קוממנה, מטבחון, ניקיון, גינות וטיפול מיוחד בבנים שלנו. על כן, אם כבר מדברים על מועצה, הרי לדעתי צריכה היא להיות מוקדשת בראש וראשונה לשאלת החרב.

אדרבא, יבואו הפסיכולוגים ויחקרו את דימוי הגבר שלנו. יחקרו את מערכת הדחפים והפחדים שלנו, את רגשות הקיפוח, את רמת הציפיות של הבחורים אצלנו. יצאו כמה עשרות פוקדים, ישאלו ויתעמקו בבעיות שנעלה בפניהם. או אז יוציאו הם מסקנות מדעיות מדוייקות בקשר לשעות העבודה שלנו, רמת הביגוד והטיפול בנו, הפדיקור, הקוסמטיקה, הארונות והמדפים בחדרים...

אני תקווה, כי משהו ישתנה אז בחיינו!

שלוש מאות ארבעים וחמש

שמות החברים הוחלפו

במספרים". הקומונה

אני, מיספרי 345. חברתי — 456. יש לנו שני ילדים: 315 הבן, 567 — הבת. אנו גרים בשכונה הרביעית של הקוטג'ים החדשים. דירתנו — בבנין השני, חדר שלישי מצפון. השכנים שלנו 178 ו־239 מימין, 465 ו־267 משאל.

היום, בלכתי אל חדר האוכל, שמעתי את מחסנאית הבגדים צועקת אלי מרחוק:

— 345! 345! התא שלך בקומונה כבר מלא עד אפס מקום. מהר וקח את בגדיך, 345!

— טוב, 568, אני אומר לה. אעשה כדבריך.

אוהב אני לקחת את בגדי מהקומונה, כי לרוב מוצא אני בין החולצות והגופיות הרבות תשורות צנועות שאחדות מהעובדות במקום זה רגילות להגניב עבורי, כגון שוקולד, סוכריות מנטה ועוד. אך הפעם לא גיליתי דבר, פרט לפתק קטן באחת הפינות, וזה לשונו: — 345! אל תבוא. 368 חזרה. שלך — 187.

עצוב ונירגז, מתכוונן אני לעזוב את הקומונה, אך בשער מופיעה הכובסת, ובידה זוג מיכנסיים.

— מה אתך, 345, אומרת היא. הרי זרקת את מיכנסי השבת שלך לתא הגרבים! ובדברה כך, מקפלת היא את חלקו העליון של המיכנס ומושיטה אל מול עיני את המיספרים הגדולים המתנוססים שם: שלש, ארבע, חמש!

— סליחה 278. אומר אני. באמת איני יודע מה קרה לי הפעם. בעתיד אשתדל למנוע טעויות מסוג זה.

ובאומרי זאת, אני ניגש אל חבילת הבגדים שלי, כורכם בחבל דק, עומסם עלי שכס, ויוצא לדרכי.

בעוברי ליד צריף סידור העבודה, נפתח החלון, וסדרנית העבודה המחייכת, מזמינה אותי פנימה, להנפש רגע קט, כדבריה.

אני מתיישב, אך בשומעי אותה אומרת, כי עלי לתת חצי

יום שיבוץ למיטבת. אני קופץ כנשוח עקרב.

— מה, אומר אני בקול רועד, הרי לפני שבועיים נתתי שבת שלמה!

— האם לא אתה הוא 345? שואלת היא בקול מעושה.

— ואם אני הוא 345, משיב אני לה, אז בגלל זה עלי לתת שיבוצים ללא ספור?

— אל נא בטובך, אומרת היא, הרי הרשימה לפניך! עיין בה, וחווה את דעתך.

ובקרטון הירוק המושט לעברי רשומים מיספרים ותאריכים בתורים ארוכים-ארוכים. אין אני מבין בהם דבר. אך אני פונה אל הסדרנית ואומר לה בפיוס:

— טוב 135. דעי כי 345 ייתן את השיבוץ הנדרש ממנו. כך אני אומר וממהר להתרחק מהמקום. אני מתקרב אל אזור הקוטג'ים, ומצב רוחי מישתפר. הנה מולי בא 277. הוא מצטחק לקראתי.
— מה שלומך 345? שואל הוא. ומה שלום 654, הילדים 315 ו-576?

— הכל בסדר משיב אני לה. ואיך אצלך? האם 156 הבריאה כבר? ומתי סוף סוף תתחתן 276?

וכך, בדרך אני פוגש את 855, את 244, את 797. והכל דורשים בשלומי, מתעניינים במצב הילדים, האישה.

אני נכנס לחדרי. כאן מצפה לי הפתעה: בתי יושבת שלובת זרוע עם בחור שאיני מכירו אפילו, ואין הם נרתעים מפני. אדרבא, 576 שלי, המרגישה בסימני השאלה שבפני, אומרת לי:

— אבא, עשו הכרה. זהו חברי החדש!

אני מתקרב לעבר הזוג. מושיט את ידי אל הבחור. הוא לוחצה בחום ומודיע: — 669 מקיבוץ 45.

669? 669? מיספר זה ידוע לי מאיזשהו מקום. כן אני ניזכר! הרי זהו השחקן של נבחרת האזור שלנו. בנם של ידידי 266 ו-423. איזה מזל, איזה אושר!

אנו מצפים ל...

18.4.1949 — קיבלנו מכתב מההנהגה: „המצב בתנועה קשה. חסרים לנו מדריכים. שחררו נא את השליח הנדרש מכם. בהקדם. עליו לרכו את קן ראשון. הדבר חיוני ודחוף!“

תשובתנו: „אין באפשרותנו לשחרר איש. מספר חברינו 120 בלבד! אנו מצפים לחברת נוער שהובטחה לנו. כשזו תגיע, יורחב לנו אז נהיה מוכנים למלא כל תפקיד שהתנועה תטיל עלינו!“

12.8.1951 — קיבלנו מכתב מההנהגה העליונה: „אנו זקוקים לשליח שלכם לחו"ל. מכסת הפעילים שלכם אינה מלאה. אתם חייבים להענות לבקשתנו זו!“

תשובתנו: „מצבנו קשה. מספר חברינו — רק 178! אין באפשרונו תנו להזיז איש מעבודתו הקבועה. אנו מצפים להשלמה, שבדרך אלינו. לכשתגיע, נמלא בחפץ לב כל בקשה שתופנה אלינו.“

16.2.1954 — קיבלנו מכתב: טרם אישרתם את יציאת הפעיל שלכם למפלגה. הוא דרוש בדחיפות. הבחירות מתקרבות. הפעם הן בעלות חשיבות יוצאת-דופן הכלל עבורנו. אם חברכם לא יתיצב במועד שנקבע לו, נתבע אתכם לבית דין התנועה.“

תשובתנו: „אין באפשרותנו להוציא חבר לפעולה כל-שהיא. מצבנו קשה! אנו רק 205 חברים. חסרות לנו ידיים עובדות. אנו מצפים לאולפן. אז נמלא בשימחה כל תביעה שתופנה אלינו, מכל מוסד שהוא.“

1957 ... — נהיה נאלצים לנתק את הקשרים אתכם, אם המדריך שדרשנו מכם לקיבוץ הצעיר לא ייצא מיד למלא את תפקידו!“

„— מצבנו ללא נשוא! הננו רק 227 חברים. בנינו בצבא! אנו מצפים לחזירתם הביתה. או אז נמלא בששון כל שליחות שתדרש מאתנו ללא ערעור מצידנו!“

1960 ... — „שלחו מיד חבר לפלוגה המקובצת. הענין רציני ודחוף!“

— מצבנו גורא ואיום! אנו רק 252 חברים! אין לכם מושג מה
זאת אומרת לגבינו. עוד מעט ונאלץ להעזר בפועלים שכירים! אנו
מצפים לגדוד „השחר“ הוא יציל את המצב! וכשהם יבואו...”

1965... — „השליח שלכם טרם...”

— „מצבנו קשה ו... מספר חברינו...”

196... — „למה הפועלים השכירים שלכם...”

„מצבנו... מספר חברינו... אנו מצפים...”

19.. — „למה...?”

„אנו מצפים...”

... — „...?”

..... — „...?”

„...?”

לקראת הישיבה

איש מאתנו לא התרגש, לא מחא כף ולא צעק הידד, הידד, בשעה שנאמר לנו בשיחת הקיבוץ, כי ישיבת הוועד-הפועל הקרובה תתקיים בקיבוצנו. ראינו בהחלטה זו דבר פשוט, סתמי וחסר כל חשיבות, ובאמת בימים שלאחר מכן נשכח עניין זה מליבנו. עברנו לסדר יומנו הרגיל והקבוע.

והנה כעבור שבועיים בערך הופיעה באיזור המגורים הפלטה פורמה הגדולה לאשפה, ובניגוד לכל נוהג ומסורת עבדה לידה קבוצה בת 5 חברים. ולא סתם חברים, כי אם מעובדי הפרדס והבננות. הם עבדו בזריזות וביעילות. כבר בצהריים נעלמה האשפה שליד השיכון שלנו. והפחים שוב נראו לעינינו.

ביום המחרת, ברדתי למשק הרגשתי במעורפל, כי חל שינוי מה. רק בהגיעי למחסן הבנתי את אשר קורה: ערימת הגרוטאות של הכלים החקלאיים הולכת וקטנה. והמגויסים — כל עובדי השלחין. תוך שלשה ימים הם הצליחו להעביר את הערימה מהכניסה למשק אל מעבר לגדר. ולא רק זאת. בין הגרוטאות הם גילו את הפרמל הקטן, הטרקטור שנעלם לפני כשנה; אז חשבנו שנגנב ע"י מסתננים.

השתוממנו על מעשים אלה של סידור העבודה, אך חשבנו, כי יד המקרה בדבר. ואולי אין זאת, כי אם טעות של מכוונות החישוב האוטומטיות?

אך המאורעות התרחשו במהירות רבה יותר מאשר אפשר היה לשער מראש. כבר באותו ערב נפוצה בחדר האוכל השמועה, כי עומדים לסדר את התברואן ליומיים רצופים! דבר זה הגדיש את הסאה. אחר האוכל התלקטו החברים קבוצות קבוצות ודנו במאורע. ברור היה לכל שאם עומדים להוציא את התברואן ממקום עבודתו במסגריה, הרי בוודאי פועל כאן כוח עליון המכוון את המעשים המוזרים. אין ספק, אמרו חברים אחדים, כי דבר מה בלתי

שיגרתי עומד להתחולל בקיבוצנו. אז נזכר אחד החברים בהחלטה הישנה וצעק בהתרגשות: הישיבה, הישיבה.

והתברואן באמת סודר. הוא הוציא מארכיונו את כרטסת היתושים ואת מפת הזבובים ותכנן את המבצע. והתוצאות לא אחרו לבוא. עוד באותו שבוע העז אחד החברים האמיצים לצאת בשעות הערב מפתח חדרו ולהשתטח על הדשא. בני ביתו עקבו אחר מעשיו מבעד לחלון. וראה זה פלא! הוא נשאר במקומו ללא זיע. כעבור כמחצית השעה הוא חזר אל חדרו בריא ושלם. כמעט ללא כל עקיצה. בדרך הלכו גם האחרים.

השכנים שלי היו הראשונים שהרגישו ברוח הזמן. הם הוציאו אל הדשא חלונות, מיטות ורשתות והחלו מנגבים, חובטים, שוטפים. ריחמתי עליהם. אך חברתי, כרגיל במקרים אלה, לא יכלה לפגור. היא הסבירה לי הסבר היטב מה ואיך עלי לעשות כל דבר. וכשתגמור, הוסיפה היא, תצבע את ארון הבגדים שבמרפסת.

ארון הבגדים? ניסיתי להתגונן, הרי לפני שלשה חדשים... כן, הפסיקה אותי היא, אתה צודק, אנו רגילים כבר אליה. אך הסתכל בו בעיני חבר הוועד-הפועל. איזה רושם איום הוא יעשה! אתם מבינים! צבעתי. וכי יכולתי להתווכח בטענה מסוג זה? אך היה פיצוי מה לעמלי, וכבר באותו ערב. הנה אני חוזר מהא-רוחה ומה עיני רואות אם לא שבעה חברים, למעשה כל השכנים שלי, עומדים ליד ארונותיהם וצובעים.... חברתי משכן אל חברו כשידי בכיסים. סיפרתי להם בדיחות, התלוצצתי. אבל הם נשארו רציניים, מאופקים! והנה במרפסת האחרונה נדם צחוקי. כאן כבר גמרו לצבוע את הארון. הם החלו מתקינים עליו מדפים לעציצים. איך ייתכן דבר כזה! עד היכן נגיע?

אך לא רק חברתי ושכני שאלו את עצמם איך נראה בעיני חברי הוועד-הפועל. שאלה זו פשטה בכל פינות חיינו והביאה בעקבותיה תמורות רציניות. חברי ועדת התרבות מהרר אל חדר

הקריאה ותקנו שם את משענות הכורסאות. בחדר האוכל התקינו מסגרות לציורים. צוותות לפעולה פוליטית יצאו אל העיירה הקרובת. השליח שהתנועה תבעה מאתנו לפני כחצי שנה יצא למקום פעולתו, למרות שכבר הספקנו לשלוח אותו לקורס מזורו למורים בלתי מוסמכים...

תמורות אלו השפיעו לטובה על מצב רוחם של רוב החברים. הם נראו עליזים ורעננים יותר מתמיד. איש בירך את רעהו לשלום. מספר המעשנים הלך וקטן. בחורות הרבו לבקר במכון הקוסמטי, ובערבים לבשו שמלות צבעוניות. הילדים חדלו לבכות. הם באו אל הוריהם נקיים ומסורקים.

מועד הישיבה הלך וקרב. הציפיה והמתח גברו מיום ליום. ומי יודע עד היכן היו מתגלגלים הדברים, אלולא ההודעה הטלפונית על ביטול הישיבה.

אך אל אלוהים, מה יהיה עכשיו?

אני והוועדות

אנשים שלא מתמצאים בחיי הקיבוץ מתארים לעצמם שאנו כורעים תחת עול הוועדות הרבות. הם חושבים שכל ועדה מטפלת בכל החברים, ואנו נקרעים לגזרים מתוך דאגה ועניין בכל השאלות העומדות לדיון בכל ועדה וועדה, בכל שיחה ושיחה. יודע אך בחיי היום-יום המצב הוא הרבה יותר פשוט וטבעי. יודע אני זאת מתוך נסיוני אני.

לראשונה עניינה אותי, למשל, אך ורק ועדה אחת — ועדת הקליטה. הייתי אז חדש בקיבוץ. וחברי הוועדה דאגו לי. הם הזמינו אותי לארוחות בחדר האוכל ואחר כך טיילו בחצר והרבו לספר לי את תולדותיו המפוארות של הקיבוץ. פעם אפילו הציגו רק למעני סרט מעניין על נושא זה. החברה שבועדה באה מדי פעם אל חדרי. היא נגבה בו את האבק, הכניסה סדר במדף הספרים; דאגה להחלפת הפרחים שבצינצנות, טיפלה בוילונות. בערבי שבתות הוזמנתי אל חדרי של החבר השלישי של הוועדה. הוא התעניין בעבודתי היום-יומית, שאל ליחסי עם החברים והיה נכון תמיד למלא את כל משאלות לבי. בקיצור, היו אלה ימים יפים.

אך לפתע פתאום תמו ימים אלה. באחד הבקרים בלכתי לעבוד דה הרגשתי במבטי החברים, המסתכלים בי מרחוק. כל אותו יום איש לא בא אל חדרי. הרגשת הבדידות הלכה וגברה בשעת ארוחת הערב. נאלצתי להתיישב בודד בשולחן שבפינת חדר האוכל. חברי הוועדה לא נגשו הפעם אלי, ואף לא ברכוני לשלום! הייתי מבוהל ונדהם. לא ידעתי את אשר קרה. רק אחרי הארוחה ניגש אלי מזכיר הקיבוץ, טפח לי על השכם ובקול רציני הודיע לי: „בירכותי — אמש התקבלת כחבר קיבוץ.“ אמר — ומיהר להסתלק. ואני הבנתי: תם אצלי תור ועדת הקליטה. אך באותו ערב, בטרם ארדם, נכנס אל חדרי חבר שעד אז היה ידוע לי מעט מאוד. הוא ביקש ממני שאחליף מחר שבת לאחד מעובדי חדר האוכל. ואני — כמובן —

הסכמתי. ומאז החל אצלי תור הוועדה החדשה — ועדת העבודה. כי הייתי אז „פקק“ לכל עבודה. עשיתי ככל שנדרש ממני. עבדתי „שמיניות“ וחצאי ימים. וטבעי הוא שוועדת העבודה התעניינה בי במיוחד. וסדרן העבודה נעשה לי ידיד ורע. לעתים קרובות בשעות הבוקר והערב היה ניגש אל חדרי ומודיע לי על שינויים פתאומיים במקום העבודה, על תורנויות בלתי־צפויות מראש, וכשלא היה מוצא אותי בחדרי — היה מצפה לי בחדר האוכל. נעמד לו שם ליד המעקה, עוקב בעין בוחנת אחר הנכנסים ובראותו אותי — היה נותן לי להתיישב — ואז בצעד גס ובטוח היה מתקרב אל שולחני ומודיע בקול רם: „אחר הצהריים תעבוד בהקמה, ובערב — בשטיפת כלים“.

אך לא עברו חודשים רבים ונקבעתי כעובד מוסך. ומאז איש לא העז לפגוע במקום עבודתי החדש. הייתי „משוריין“ בפני כל ההחלפות והתורנויות. תם תור ועדת העבודה ואת הסדרן הייתי רואה אז רק לעתים רחוקות.

אך יחד עם זה החל אצלי תור חדש — תור ועדת הספורט. תור זה חלף במהרה, כי נקעתי רגל. אז, ורק אז, התחלתי מתעניין בוועדת הדירות החדשה שלנו. הלכתי לשיבותיה. התכוונתי ולקחתי חלק פעיל בוויכוחים שהתנהלו בשיחת הקיבוץ על צורת הבנייה בקיבוצים בכלל ועל יוקר הדירור אצלנו בפרט. קראתי גם מאמרים מתוך עלון הבנאים ואפילו הרציתי באחד החוגים על שיטות בניין ערים. וכך הייתי עד לכל המתרחש אצלנו בשטח זה. עד... עד אשר קיבלתי דירה בקוטג' החדש. ומאז כבה בלבי כל עניין בשאלות משעממות אלה ומאז אין ועדת דירות מעניינת אותי. אפילו כהוא זה...

הפעם עניינה אותי ועדת התרבות. ולאחר שפג ענייני בוועדה זו התחלתי פועל בשטח הפוליטי. וכעבור זמן רוכזה תשומת לבי אך ורק בוועדת ההשתלמות. ועכשיו אין אני מתעניין בוועדת הקליטה

ובמפעליה, ולא איכפת לי מי ייבחר השנה לוועדת הדירות. אינני משתתף בישיבות הוועדה הפוליטית. סעיפי התרבות משעממים אותי ואין לי כל דאגה לגבי סעיפי ההשקעות של ועדת המשק.

אך הגיע הזמן וועדה חדשה, ועדה שעד כה כמעט ולא עניינה אותי כלל, תפסה מקום בראש דאגותי. הלא היא ועדת הבריאות. עכשיו מעניין אותי מעל לכל דבר אחר — מתי פתוחה המרפאה ואיך אפשר לקבל שם גלים קצרים; כמו כן חייב אני לדעת מהי הדיאטה הנכונה לגבי אדם הסובל מעודף מיץ קיבה ואיך להתנהג כשלפתע תוקפים אותי כאבים במותניים. עכשיו מבקרים אצלי לעתים די תכופות הרופא והאחות ואף אני מחזיר להם ביקור פרטי במרפאה החדשה. גם חברי הוועדה קרובים ללבי ואף הם מברכים אותי לשלום בכל אשר יפגשוני, ועד כדי כך גדלו הקשרים הטובים ביני לבין ועדת הבריאות עד אשר נשלחתי ברוב כבוד אל בית החולים האזורי.

הנה רק עברתי את סף בית-החולים והרגשתי, כי נכנסתי אל עולם חדש — אשר בו אפילו לוועדת הבריאות חשיבות מועטה בלבד. עניינה אותי הפעם תכנית העבודה של רופאי הבית, שעות ההשכמה ומעל לכל — אורח חיי החולים — אחי לגורל. ומה רבה הייתה שותפותנו אז! הנה זה עתה הוחזר חולה מחדר הנתוחים. הוא הוזהר שאם משך מספר שעות לא יעשה פיפי בכוחות עצמו יצטרכו הרופאים לדאוג לכך באמצעים מלאכותיים, דבר המלווה כידוע, כאבים חזקים ביותר. וכדי למנוע זאת התגייסו ללא כל הסתייגות, כל חולי החדר מקטן ועד גדול. הנה זה מציע לחולה תרופה חדישה ושני — תרגיל שרירים מסויימים. אך ברוב דעות התקבלה ההצעה של זקן החולים, כי יש לפתוח את הברז, ולקול המים המשקשים יעשה החולה את הנדרש ממנו. ואמנם חיש מהר הוברר, כי אמצעי זה השפיע — אך משום מה לאו דוקא על החולה — אלא על זה ששכב לצידו. הלה התחיל מתפתל במיטתו, צועק ומבקש סיר.

לא היתה ברירה אלא להגביר את הרעש. בהתלהבות התקבלה ההצעה החדשה וכל חולי החדר החלו מלווים את רעש המים הזורמים בשריקות חדות וממושכות. אך הנפגעת הפעם היתה דוקא האחות שבבהלה עזבה את החדר ורצה בכוון ידוע וכשחזרה רגועה במקצת — נדהמה בראותה את כולנו עומדים מסביב למיטת החולה צועקים ושורקים, מצלצלים ודופקים בכל כלי שבא לידינו, ובעיקר מעודדים ומקווים... הי הופ... הי הופ... הפעם הדבר באמת עזר... ועוד איך...

ומאז עבר זמן מה ואני הוזנחתי הביתה אך תור ועדת הבריאות טרם חלף. עדיין הם מתעניינים בי ואני בהם.

ואני יודע — יעברו ימים, וגם תור ועדה זו יחלוף, ובמקומו יבוא תורה של ועדה אחרת. איזה ועדה תהיה זו — איש אינו מסוגל לנחש. אך דבר אחד ברור. יש אצלנו סדר והגיון. כל חבר מתעניין בתקופה מסוימת של חייו אך ורק בוועדה אחת ולא יותר. יש תור של ועדות!

לקראת ההצבעות

מחוגי ו' המינויים פנו אלי ואמרו:

„חבר — המסכים אתה לעבוד בו' העבודה“.

ואני אמרתי: „מה? — ו' עבודה? דוקא בו' עבודה. ודוקא אני?
השתגעתם. האין לכם הצעות אחרות? יש עמי 21 סיבות שבגללן
לא אוכל לקבל את התפקיד המוצע.“

אך למעשה מאוד שמחתי לתפקיד הזה. התהלכתי בהרגשת
סיפוק ואישר. הנה סוף סוף החלו בקיבוץ מעריכים את כשרונותי
הארגוניים והכלכליים. תמיד חשבתי את עצמי לבעל יכולת בשטחים
אלה, אך מעולם לא נזכר איש לשאול את פי ולהציע לי תפקיד
בשטח זה. והנה נפתחים לפני אופקים רחבים. רק עכשיו נתת
לי ההזדמנות להגשים למעשה את כל תכונותי לארגון העבודה
בקיבוץ, סידור המפעלים, ההשקעות הכספיות, ההלוואות הארוכות.
ורק הלכתי וחישבתי את השינויים היסודיים שעלי לבצע בארגון
העבודה והקיבוץ בכללו — עד אשר הגיעה לידי ההצעה המודפסת
של ועדת המנויים.

בהצעה זו היתה הפתעה לא נעימה עבורי. לא מצאתי את שמי
בין חברי ו' העבודה, ולעומת זאת הציעו אותי הפעם לו' תרבות.
היתה בהצעה זו רק נחמת מה. הנה סוף סוף נוכחו לדעת, כי
בלעדי, כנראה, לא יסתדר שטח זה. כי יש בוועדה זו הרבה
שטחים ותפקידים מוזנחים המחכים ליד מארגנת וגואלת, יש אי
מי הזקוק לכשרונות „התרבותניק“ המנוסה, ליכולתו הבטוחה.
ואני — בחפץ לב אעבוד בשטח זה: אארגן נשפים, ארכוש מכונת
קולנוע, אסדר משפטים ספרותיים, סמינר לפעילים, עתון שבועי.

עודני מחזיק ביד את החוברת המודפסת והנה נגש אלי חבר
ועדת המנויים ומציע לי תפקיד חדש — חבר ו' בריאות.

— ו' בריאות? אומר אני לו. מה? — השתגעתם? דוקא ו'

בריאות! דוקא אני? יש עמי 21 סיבות שבגללן איני יכול להיות חבר בו' זו. אך למעשה חשבתי בליבי — אין הצעה זו גרועה ביסודה. כנראה גילו בי החברים כשרון נסתר בשטח זה, ואני לא ידעתי על קיומו. אף מחשבה מעין זו מעולם לא עלתה על דעתי. אך יש וקורים מקרים כאלה. יש ולפעמים עומד נפח בסדנתו ועובד את עבודתו הרגילה, והנה נכנס אליו אדם זה, מסתכל בידי הנפח הארוכות, באפו המקומר, בעיניו הפוזלות, חושב רגע — נגש אליו ואומר — שמע חבר-נפח, עליך לעזוב את מקצועך ולהיות כנר. יש לך כשרון מובהק בשטח זה. ובאמת — מביאים לפנינו כינור והנה הנפח מתחיל לנגן ומנגינתו כה מופלאה וכה עריבה...

מי יודע, יתכן כי הייתי ממשיך בתפקידים השונים וכשרוני המובהק והנסתר היה הולך לטמיון. ובאמת נזכר אני, כי עוד מילדותי היו לי נטיות בריאותיות מסוימות. עוד אז אהבתי לאסוף בקבוקים מתוך פחי האשפה ולסדר לי מיני מרקחות ותרופות שונות — בהן חבשתי את הפצעים המדומים של חברי למשחק.

אין ספק, חשבתי בליבי — זה הוא השטח שעלי לפעול בו. להרחיבו ולהגדילו — ויחד אתו אגדל ואשגשג גם אני: בריאות הציבור, בריאות חברי הקיבוץ וילדיו. בדרך זו עלי ללכת.

אך לא כן חשבה הוועדה. עוד היו לה ישיבות נוספות, עוד הובאו לפניו ערעורים חדשים והצעות מיוחדות, וכתום כל ישיבה היא באה ברשימות חדשות, בתפקידים נוספים. כעת רוב החברים הציעו גם אותי לכל הוועדות ולכל התפקידים בקיבוץ, ומרוב ההצעות הללו ראשי עלי סחרחר. כבר איני יודע מי אני ומה אני. אינני מסוגל כבר לחשוב במה כוחי גדול ובמה לא אצלח לכל פעולה.

ומתוך הנסיון שרכשתי בימים אלה, ביודעי כי בכל רגע עלולה להופיע הצעה חדשה בכינוס הקיבוץ, החלטתי להיות מוכן לכל

הפתעה שלא תבוא, ומשום שברור הוא לכולנו, כי להצעות יש להתנגד ונגדן יש לנאום בכינוס הקיבוץ — החלטתי להכין לי נאום כללי ביותר, אשר יהיה מתאים לכל תפקיד אשר יוצע לי ברגע הסופי והמכריע. ואם כבר דאגתי לעצמי — מוכן אני לבוא לעזרת כל החברים המוצעים לתפקידים השונים ולהביא בפניהם את הצעת הנאום הסטנדרטי.

הנהו:

— חברים וחברות,

אני מתנגד בכל תוקף לקבל את התפקיד המוצע לי, כי מצבי הנוכחי אינו מאפשר לי לקבלו. כידוע לכם אני: (רוק, או נשוי, עם או בלי ילדים). בוודאי ידוע לכם חברים, מה דבר זה אומר. אין ספק, כי עלי לדאוג ראשית כל לעתידי בשטח זה.

ידוע לכם בודאי גם כי אני: (חדש או ותיק) בארץ ובקיבוץ. במצב זה אינני יכול להתמסר לשטח פעולה אשר עבורי הוא — חדש לגמרי (או במקרה של וותק — משעמם ביותר).

נוסף לכל אלה עליכם לזכור, חברים, כי אני משך כל שנות קיום הקיבוץ הייתי רתוק לבית ולא יצאתי לכל פלוגה (או למקום אחר מחוץ לקיבוץ) ברור הוא, כי במצב זה הוטלו עלי תפקידים רבים בשטח העבודה, אחריות ומעמסה קיבוצית אשר הכבידו עלי במאוד מאוד. עבדתי בנגריה (או במסגריה או במטבח), הייתי אחראי למכונה (שם המכונה) אשר ריכזה את כל תשומת ליבי ואת כל מרציי. תאמינו לי, כי אחר כל אלה מגיעה לי תקופה מסויימת של נופש ומנוחה, למען אחזיר לעצמי את המרץ הדרוש. (במקרה הפוך — על החבר לציין, כי הוא היה רוב הזמן בפלוגות, מילא שליחויות רבות של הקיבוץ, לא השתתף בחיי הנקודה וללא כל ספק, בימים אלה, כשהוא סוף סוף חוזר הביתה וכ"ה וכ"ה...)

זה ועוד — חברים — אני חושב שאיני מתאים לתפקיד המוצע

לי. יתכן מאוד, כי בשטחים אחרים יש לי יכולת ואפשרות של פעולה, אך לתפקיד זה שאתם מציעים לי היתה לי מאז ומתמיד התנגדות אורגנית. עוד מימי ילדותי ברחתי מפעילות בשטח זה וכשפעם הוטל עלי תפקיד מעין זה נכשלתי כשלון חרוץ. חברים, אני מקווה, כי שיחת הקיבוץ תדע לעמוד על הגובה הדרוש ולא תבחר בי לתפקיד המוצע.

זהו הנאום. עוד טרם ידוע לי התפקיד שיוצע לי, אך מובטחני כי נאום זה אשמיע אני ועוד חברים רבים כמוני בשעת הבחירות וההצבעות.

הנה האזינו!

סדרן עבודה

סוף סוף גם אני נפילתי בפת. בחרו בי לסדרן. אני אמנם התגוננתי באומץ לב. שאגתי כארי, אך ללא הועיל. הנאום למעשה היה מוצלח. אחת אחת סתרתי את כל הטענות שהעלו או שעלולים היו להעלות יריבי: „קודם כל” — אמרתי — „בכלל אינני אדם מוכשר. לא יוצלח וחסר מזל הנני. איש חולני, עצבני ובעל אופי חלש. אם ימצא מי בינינו החושב אחרת — הרי יודה בכל זאת, כי דווקא תפקיד זה הוא הבלתי מתאים לי ביותר: קצר רואי הנני (ידי רועדות) ושמיעתי לקויה. אפילו אולקוס בקיבה יתכן שיש לי. ומעל לכל אלה — יש אצלי גם התנגדות אורגנית — מין אלרגיה — לתפקיד שכזה. נפשי סולדת בכגון דה. פשוט ראשי סחרחר כשרק יזכירו את שמו בנוכחותי”. וכה המשכתי ודיברתי עד כי השתתק כל חדר האוכל, ובנשימה עצורה הקשיב לדברי. הרושם היה חזק. נוכחתי בזה: פני החברים הביעו הבנה והשתתפות עמוקה. חברי המזכירות הורידו מרוב בושה את ראשיהם (והסתכלו בעיניים קפואות) אל הריצפה. מעיני כמה בחורות זלגו דמעות (דברי וקולי הזכירו להם אולי מקרה טראגי מחיי משפחתם?).

„אין כל ספק” — סיימתי את דברי — „הפלוגה כאיש אחד תצביע נגד הצעת המזכירות”. אך היתה זאת טעות מרה. נבחרתי פה-אחד. איש לא התנגד. ומאז ועד היום יושב אני ומשתדל לפרש את החידה הסתומה הזו. איכה נתקבלה החלטת כה בלתי-הגיונית? למה הורמו הידיים בשמחה כה רבה? הבה לא אוכל, ורק נחמה חלשה בליבי: כאלו הן עבורי רוב ההצבעות של הפלוגה. חידה!

„עשיית” הסידור של הפלוגה אינה מלאכה קלה ואף לא עבודה

קשה הניתנת להערכה ע"י שמיניות ושעות. זו היא ממש אומנות. ומסובכת היא יותר מאשר משחק השח־מט. כי במקרה זה עליך לשחק מדי יום משחק ממושך וקשה עם יריבים עקשנים ורציניים ביותר — כשמעל הלוח כבר הורידו לך מראש את המלכה.

המשחק מתחיל עוד בשעות המוקדמות של הערב בנוכחות קהל סקרנים ומסתכלים רב. עוד בטרם הספקת לסדר ולארגן את הפיגורות שלך על הלוח מופיע אחד בעל ענף, ממושקף ורציני — מוציא למערכה את הטורה שלו, ובהפחידו את הסוס מוריד לך שני חיילים. אתה נסוג, מחזיר את הרץ השחור, אך נוכח, כי שם אורבת לך המלכה של הגנן: עוד חייל וטורה בעלת מקצוע יורדים מעל הלוח.

ההתקפות החזקות ביותר נערכות לרוב על הסוסים. שתי בהמות עבודה עלובות אלו — עומדות מול רצונם של ששת בעלי הענפים ואחד אינסטלטור — וככל שתחלק אותן לשמיניות ועשיריות — לא תוכל לספק את רצונם (או! אילו היחס המספרי היה הפוך!). וכך אתה מתגונן, נסוג ומתקדם למראית עין — אך ההתקפות המרוכזות ההולכות ונשנות, מורידות מעל הלוח שלך את רובו של חיל המלואים. עייף ורצוף, מרוגז ומעוצבן עליך להפסיק לערב זה את המשחק — למען תמשיכו ביתר הצלחה ליום המחרת. ולשם כך אתה רושם לפניך את סיכומי המצב שהתהווה וממהר לשכב ולנוח.

אולם דוקא עכשיו, בתוך השקט והשלווה של החדר המסודר, משתלטים עליך מחשבות והרהורים על אפשרויות רבות שהוחמצו. על קומבינציות שלא נוצלו ולא יוגשמו ועל העלול להתרחש ביום המחרת. „מה יהיה“, חושב הנך בליבך, „אילו הזזתי את ס.א. 2 אל ר.ד. 7 ומה יהיה גורלו של ט.ז. 5 במקרה שר' ב' תתקיף אותי“. אחוז מחשבות כאלה, נתון לאיומי המספרים וללחץ ההצעות אתה נרדם.

ובחלומך — רואה אתה את הפרדס העזוב והשומם. תפוחי הזהב שעל העצים נושרים אחד אחד באין יד קוטפת ואורות אותם. הענפים הולכים ומתייבשים. עשבים גבוהים גדלים ומכסים את העצים, מטפסים אל הענפים ומרכינים אותם. רק מרכז הענף, יחף ולבוש סחבות מטייל לו בין השדרות השוממות. מיואש וחסר יכולת להושיע.

המלפפונים שבגן הירק נרקבים ערימות ערימות. עדרי גמלים ועזים מלחכים את הירקות ואוכלים בפה מלא את העגבניות ותפוחי האדמה.

שלדי הבנינים הלא-גמורים עושים רושם של טחנות-קמח עזובות בוואדי שומם. בהמות העבודה והפרות, הגוועות ברעב, גועות וצורחות בקול קורע לבבות. אתה רץ ממקום למקום, מוסיף פה ושם חברים לעזרה, מזעיק גיוסים מהקיבוץ, מחלק „שמיניות” של הפרד לכל דורש — אך הכל הולך ונשמט מידיך — מתדרדר ומתגלגל אל תהום המחצבה וסוחב גם אותך אחריו, מטה מטה בין ערימות הגזר והצנונית, אל התחמיץ של תפוחי הזהב, בין עמודי הבלוקים המתפוררים. אתה נחבל קשה, צועק... ומתעורר.

בבוקר השכם, עם בוא שיירת „העולים” מהקיבוץ מתברר לך, כי כל אותו בניין מפואר אשר נבנה אמש אחר ויכוחים והתיעצויות רבות לא היה אלא בנין קלפים ההולך ומתמוטט לנגד עיניך (במהירות ובזריזות). אתה רץ אליו ומשתדל לתמוך בו — לסתום את הפרצות שנתגלו ואת הסדקים שהופיעו לפתע. יחד עם זה מופיעה גם המחסנאית הדורשת, כי תוסיף למטבח בחורה נוספת היודעת לבשל כרוב חמוץ עם מרק פתיתים ודייסת איטריות. החצרן מודיע על קלקול במערכת האינסטלציה. הרפתן רץ מבוהל: פרה מתקשה להמליט.

וברגע שנדמה לך, כי הנה הנה הולך ומוקם הבניין מחדש —

מגיעה לידך פתקה קטנה ובה הודעה קצרה וברורה: על חברי
המקהלה והחוג הדראמטי לנסוע מיד לקיבוץ לקיים חזרות במשך
שלושה ימים.

כן, אומנות „משחק המלכים“ מתחדשת עם בוקר ובמהירות
מפתיעה מגיעה לשיאה הדראמטי והמרתק!

אך מי יתנני ואגיע לרגע בו אוכל אחר מהלך שקול ומחושב
— להניע קדימה את הרץ הלבן, להסתכל בעיני המסובים בשמחת
נצחון ולהכריז: „גמרנו, פט!“